

Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde
Sektör Rehberleri
Demir - Çelik Sanayii

2 7 1 4 5 3 3 2 5 8

Avrupa İşletmeler Ağı
İ S T A N B U L

1 5 8 7 3 4 9 0 1 4 0 0 2 5 4 7 8 6 9

Bu kitapçık Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi faaliyetleri çerçevesinde Eurohorizons Danışmanlık firmasına hazırlanmıştır. Bu broşürde yer alan bilgiler firmaları bilgilendirme amacıyla derlenmiş olup, Avrupa Komisyonu ve İstanbul Sanayi Odası'nın görüşlerini yansıtmaz.

Ağustos 2012, İstanbul

İstanbul Sanayi Odası Yayınları No: 2012/16

ISBN: 978 - 605 - 137 - 164 - 1 (BASILI)

ISBN: 978 - 605 - 137 - 163 - 4 (ELEKTRONİK)

Sertifika No: 19176

Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi İstanbul Sanayi Odası

Meşrutiyet Cad. No:62 34430 Tepebaşı İstanbul

Tel: 0212 292 21 57

Faks: 0212 293 55 65

Kapak ve iç sayfa grafik tasarım

Kertenkele

Karanfil Caddesi Mor Karanfil Sokak No: 6 Levent / İstanbul

Tel: 0212 324 18 78

Faks: 0212 324 68 63

Baskı

Ömür Matbaacılık A.Ş.

Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. No:20 Haramidere / İstanbul

Tel: 0212 422 76 00

Faks: 0212 422 46 00

AVRUPA BİRLİĞİ'NE UYUM SÜRECİNDE SEKTÖR REHBERLERİ

DEMİR-ÇELİK SANAYİİ

Bu çalışma Avrupa İşletmeler Ağı Projesi kapsamında İstanbul Sanayi Odası için Eurohorizons Danışmanlık tarafından hazırlanmıştır.

Eylül 2012

İstanbul Sanayi Odası olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde KOBİ'lerin öncelikli olarak desteklenmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Odamız bünyesinde faaliyet gösteren Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi, çalışmalarını, KOBİ'lerimizi AB mevzuatına uyum kapsamında üretim süreçlerini etkileyebilecek değişiklikler konusunda bilgilendirme amacıyla yürütmektedir.

Bu çerçevede, Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezimizin, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Sektör Rehberleri" başlığı altında hazırladığı kitapçıklar, firmalarımıza tüm AB mevzuatını anlatmaktan çok, doğru bilgiye ulaşmalarında ve Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde kaydettiği aşamaları takip edebilmelerinde bir kaynak olma amacını taşımaktadır. Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezimizin internet sitesinde de (www.aia-istanbul.org) yayınlanacak ve düzenli olarak güncellenecek olan yayınlarımız, özellikle Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de gerçekleştirilen, sektöre ilişkin mevzuat değişikliklerinin takibinde firmalarımıza yol gösterecektir.

Sektörel rehberlerimizin ondördüncüsü olan "Demir-Çelik Sanayii" kitapçığımızı firmalarımızın bilgisine sunuyor ve AB'ye uyum sürecinde yürüttükleri çalışmalarında faydalı olmasını diliyoruz.

C. Tanıl KÜÇÜK

Yönetim Kurulu Başkanı
İstanbul Sanayi Odası

I. AB'DE VE TÜRKİYE'DE DEMİR-ÇELİK SANAYİİ	09
1. DEMİR-ÇELİK SANAYİİ NASIL TANIMLANIYOR?.....	09
2. SEKTÖRÜN AB'DEKİ YERİ NEDİR?.....	10
3. SEKTÖRÜN TÜRKİYE'DEKİ YERİ NEDİR?.....	11
II. AB MÜKTESEBATINDA DEMİR-ÇELİK SANAYİİ	12
4. SEKTÖR AB MÜKTESEBATININ HANGİ BAŞLIKLARI ALTINDA DÜZENLENİYOR?.....	12
5. HANGİ AB DÜZENLEMELERİ BAĞLAYICI?.....	12
II.1. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNE İLİŞKİN TEKNİK DÜZENLEMELER	13
6. AVRUPA KÖMÜR VE ÇELİK TOPLULUĞU SEKTÖRÜ NASIL ETKİLEDİ?.....	13
7. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE TEKNİK STANDARTLAR UYGULANIYOR MU?.....	14
II.2. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE DEVLET YARDIMLARI	15
8. AB DEVLET YARDIMLARINI NASIL DÜZENLİYOR?.....	15
9. AB'NİN DEVLET YARDIMI KURALLARI DEMİR-ÇELİK SANAYİİNİ NASIL ETKİLİYOR?.....	15
10. SEKTÖR KURTARMA VE YENİDEN YAPILANDIRMA YARDIMLARINDAN YARARLANABİLİYOR MU?.....	16
11. TÜRKİYE'NİN SEKTÖRE YAPTIĞI YARDIMLAR AB'YE UYUMLU MU?.....	17
II.3. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE DIŞ TİCARET ÖNLEMLERİ	18
12. DIŞ TİCARETTE ADİL REKABET NASIL SAĞLANIYOR?.....	18
13. SEKTÖR ANTI-DAMPİNG ÖNLEMLERİNDEN NASIL ETKİLENİYOR?.....	19
14. SEKTÖRÜ ETKİLEYEN DİĞER TİCARİ KORUNMA ARAÇLARI NELER?.....	20
15. SEKTÖRDEKİ TİCARİ KORUNMA ARAÇLARI TÜRKİYE'DE NASIL DÜZENLENİYOR?.....	21
II.4. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNİN ÇEVRESEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ	22
16. REACH TÜZÜĞÜ DEMİR ÇELİK SANAYİİNİ NASIL ETKİLİYOR?.....	22
17. TÜRKİYE REACH TÜZÜĞÜNE UYUMLU MU?.....	24
18. CLP TÜZÜĞÜ SEKTÖRÜ ETKİLİYOR MU?.....	25
19. TÜRKİYE CLP TÜZÜĞÜNE UYUMLU MU?.....	26
20. ENTEGRE KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİ VE KONTROLÜNDE SEKTÖRÜN YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?.....	26
21. TÜRKİYE ENTEGRE KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİ VE KONTROLÜNDE AB'YE UYUMLU MU?.....	27
22. AB'NİN HAVA KALİTESİNE İLİŞKİN MEVZUATI SEKTÖRÜ ETKİLİYOR MU?.....	28
23. ATMOSFERİ KİRLİTEN MADDELERİN EMİSYONLARI NASIL DÜZENLENİYOR?.....	29
24. TÜRKİYE AB'NİN HAVA KALİTESİ MEVZUATINA NE KADAR UYUMLU?.....	29
25. ORGANİK ÇÖZÜCÜ EMİSYONU YARATAN İŞLETMELER HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TÂBİ?.....	30
26. TÜRKİYE ORGANİK ÇÖZÜCÜ EMİSYONUNLARINA DAİR AB DÜZENLEMESİNE UYUMLU MU?.....	31
27. BÜYÜK YAKMA TESİSLERİ HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TÂBİ?.....	31
28. TÜRKİYE AB'NİN BÜYÜK YAKMA TESİSLERİ DÜZENLEMESİNE UYUMLU MU?.....	32
29. ENDÜSTRİYEL EMİSYONLARA İLİŞKİN YENİ AB DÜZENLEMESİ NE GETİRİYOR?.....	32
30. EMİSYON TİCARET SİSTEMİ SEKTÖRÜ NASIL ETKİLİYOR?.....	33

31. TÜRKİYE EMİSYON TİCARET SİSTEMİ'Nİ UYGULUYOR MU?	34
32. DEMİR ÇELİK SANAYİİ ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİNE TÂBİ Mİ?	35
33. TÜRKİYE AB'NİN ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ MEVZUATINA UYUMLU MU?	36
34. ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİNDE SEKTÖR HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TÂBİ?	36
35. YENİ SEVESO III DİREKTİFİ NE GETİRİYOR?	37
36. TÜRKİYE ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİNDE AB'YE UYUMLU MU?	38
37. İŞLETMELERİN ÇEVRESEL YÖNETİM YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?	38
38. TÜRKİYE'DE EMAS UYGULANIYOR MU?	39
39. SEKTÖRÜN ATIK YÖNETİMİ KONUSUNDAKİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?	39
40. ATIKLARIN NASIL DEPOLANMASI GEREKİYOR?	40
41. ATIK YAKAN TESİSLERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?	41
42. TÜRKİYE ATIKLAR KONUSUNDAKİ AB DÜZENLEMELERİ İLE NE KADAR UYUMLU?	42
43. SEKTÖRÜN SU KİRLİLİĞİNİ ÖNLEMENE YÖNELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?	42
44. SEKTÖRÜN TEHLİKELİ MADDE DEŞARJINA İLİŞKİN DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?	43
45. TÜRKİYE AB'NİN SULARIN KORUNMASINA İLİŞKİN MEVZUATINA UYUMLU MU?	43

II.5. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNİN SOSYAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ **45**

46. ÇALIŞANLARIN SAĞLIK VE GÜVENLİĞİ AB'DE NASIL KORUNUYOR?	45
47. TÜRKİYE AB'NİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÇERÇEVE DİREKTİFİ'NE UYUMLU MU?	45
48. ÇALIŞANLARIN KİMYASAL MADDELERE MARUZİYETİ NASIL SINIRLANDIRILYOR?	46
49. SEKTÖRÜ İLGİLENDİREN KİMYASAL MARUZİYET SINIRLARI VAR MI?	46
50. ÇALIŞANLARIN KİMYASALLARDAN KORUNMASINDA İŞVERENLERE NE DÜŞÜYÜR?	47
51. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN KİMYASALLARDAN KORUNMASINDA AB'YE UYUMLU MU?	48
52. SEKTÖR ÇALIŞANLARI TİTREŞİME BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	48
53. SEKTÖR ÇALIŞANLARI GÜRÜLTÜYE BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	49
54. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN TİTREŞİM VE GÜRÜLTÜDEN KORUNMASINA DAİR AB MEVZUATINA UYUMLU MU?	50
55. ÇALIŞANLAR ELEKTROMANYETİK ALANLARA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	50
56. ÇALIŞANLAR YAPAY OPTİK RADYASYONA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	51
57. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN ELEKTROMANYETİK ALANLARA VE RADYASYONA MARUZİYETİ KONUSUNDA AB'YE UYUMLU MU?	51
58. ÇALIŞANLAR PATLAYICI ORTAMLARDAKİ RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	52
59. TÜRKİYE PATLAYICI ORTAMLARDAKİ RİSKLERDEN KORUNMAYA DAİR AB MEVZUATINA UYUMLU MU?	53
60. SEKTÖR ÇALIŞANLARI ASBESTE MARUZİYETTEN NASIL KORUNUYOR?	53
61. TÜRKİYE ASBESTTEN KORUNMA KONUSUNDA AB'YE UYUMLU MU?	54
62. SEKTÖR ÇALIŞANLARI YÜK TAŞIMAYA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?	54
63. YÜK TAŞIMAYA BAĞLI RİSKLERE İLİŞKİN TÜRK MEVZUATI AB'YE UYUMLU MU?	55
64. DEMİR-ÇELİK İMALATHANELERİNDE NE TÜR EKİPMANLAR KULLANILMASI GEREKİYOR?	55
65. TÜRKİYE KİŞİSEL KORUNMA VE İŞ EKİPMANLARINA İLİŞKİN AB MEVZUATINA UYUMLU MU?	56

III. KATILIM MÜZAKELERİNDE GEÇİŞ SÜRELERİ **56**

66. AB'NİN YENİ ÜYELERİ, SEKTÖRÜ İLGİLENDİREN DÜZENLEMELERDE GEÇİŞ SÜRELERİ ALDILAR MI?	56
---	----

KAYNAKÇA **59**

1. DEMİR - ÇELİK SANAYİİ NASIL TANIMLANIYOR?

Sanayi sektörünün temel girdisi konumunda olan demir çelik üretimi ve tüketimi, günümüzde ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerine ilişkin temel ölçütlerden biri olarak kabul ediliyor. Otomotivden yapı malzemelerine; makineden elektrik nakil hatlarına; gemi ve uçak yapımından mutfak eşyalara; enerjiden sağlık sektörüne; beyaz eşyalardan ev ve ofis mobilyalarına kadar son derece yaygın bir kullanım alanına sahip olan demir çelik ürünleri, dünya genelinde ekonomik faaliyetlerde ve ülke ekonomilerinde yaşanan büyümeye paralel olarak hızlı bir gelişim gösteriyor.

AB'nin ekonomik faaliyetleri sınıflandırmak amacıyla geliştirdiği "NACE Rev.2"¹ sisteminde demir çelik üretimi ve işlenmesi, 24.1 numaralı "Ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatı"; 24.2 numaralı "Çelikten tüpler, borular,

içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı", 24.3 numaralı "Çeliğin ilk işlenmesindeki diğer ürünlerin imalatı" ve 24.51 numaralı "Demir döküm" ile 24.52 numaralı "Çelik döküm" kategorileri kapsamına giriyor.

Birincil formlardaki demir ve çelik üretiminden demir ve çelik hurdaların eritilmesine; ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatından maden eritme ocakları, çelik fırınları, haddehane makineleri ve bitirme haddelerinin işletilmesine; demiryolu ray hattı malzemelerinin üretiminden çelikten yarı mamüller, profiller, tüpler ve boruların imalatına ve çeliğin soğuk işlenmesiyle elde edilen diğer ürünlerin imalatına; demir ve çelik dökümhanelerinin faaliyetlerine kadar geniş bir alana yayılan birçok ürün grubunu kapsayan söz konusu kategoriler,² İstanbul Sanayi Odası'nın meslek grupları sınıflandırmasında "Demir Çelik, Hadde Mamulleri ve Boru Sanayii"ni içeren 35.

(1) "NACE Rev.2", AB'nin daha önceki "NACE Rev.1" ve onun güncellenmiş hali olan "NACE Rev.1.1" kodlamalarının, gözden geçirilmiş versiyonunu ifade ediyor.

(2) 24.10.01 Maden eritme ocakları, çelik fırınları, haddehane makineleri ve bitirme haddelerinin işletilmesi; 24.10.02 Külçe, blok veya diğer birincil formlardaki dökme demir (pik demir) ve aynalı demir (spiegeleisen) üretimi; 24.10.03 Demir alaşımlarının imalatı; 24.10.04 Demirin ve diğer sünger demir ürünlerinin doğrudan indirgenmesi yoluyla demir çelik ürünlerinin imalatı; elektroliz veya diğer kimyasal süreçler uygulanarak istisnai saflıkta demir üretimi; 24.10.05 Demir ya da çelik hurdaların yeniden eritilmesi; 24.10.06 Kütük veya diğer birincil formlarda çelik üretimi; 24.10.07 Çelikten yarı mamüller üretimi; 24.10.08 Çelikten sıcak veya soğuk çekilmiş yassı hadde ürünleri, - çelikten sıcak haddelenmiş bar ve çubukların üretimi, - çelikten sıcak haddelenmiş açık profil üretimi, - çelikten ve kaynaklı çelikten açık profillerin üretimi; 24.10.99 Başka yerde sınıflandırılmamış ana demir ve çelik ürünleri ile demir alaşımları imalatı; 24.20.00 Çelikten tüpler, borular, içi boş profiller ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı; 24.31.00 Barların soğuk çekilmesi; 24.32.00 Dar şeritlerin soğuk haddelenmesi; 24.33.00 Soğuk şekillendirme veya katlama; 24.34.00 Tellerin soğuk çekilmesi; 24.51 Demir döküm; 24.52 Çelik döküm.

Grubun tamamına, "Soğuk Çekme, Şekillendirme, Tel, Çivi ve Civata Sanayii"ni içeren 36. Grubun soğuk çekme ve şekillendirme kategorilerine, "Metal Döküm Sanayii"ni içeren 39. Grubun ise demir ve çelik döküm kategorilerine karşılık geliyor.

2. SEKTÖRÜN AB'DEKİ YERİ NEDİR?

2011 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre %6,8 oranında artış kaydederek 1,527 milyar tona ulaşan dünya ham çelik üretiminde en büyük paya, 988 milyon tonluk üretimle, başta Çin olmak üzere Asya ülkeleri sahip. Toplam çelik üretiminin %64,7'sini gerçekleştiren Asya ülkelerinin ardından, 177,4 milyon tonluk üretim ve dünya üretiminde %11,6 oranında bir pay ile Avrupa Birliği ülkeleri geliyor. AB ülkeleri arasında Almanya, Birlik düzeyindeki toplam üretimde sahip olduğu %25,4'lük payla ilk sırada yer alırken, bu ülkeyi %14,9'luk bir oranla İtalya, %9,5 oranıyla İspanya ve %8,9 oranıyla Fransa izliyor.

2011 yılında yaklaşık 1,083 milyon ton olarak gerçekleşen dünya pik demir üretiminde de önemli bir bölümü Çin'e (629,7 milyon ton) ait olan, 804,9 milyon tonluk üretim ile Asya ülkeleri öne çıkıyor. Aynı yıl AB ülkelerinin gerçekleştirdiği 94,1 milyon ton düzeyindeki üretimin ise 27,8 milyon tonu Almanya, 9,8 milyon tonu İtalya, 9,7 milyon tonu Fransa tarafından gerçekleştirilmiş bulunuyor.

Çelik sanayiinde faaliyet gösteren şirketlerin çoğunluğunu, büyük ve çokuluslu firmaların oluşturduğu AB ülkelerinde, demir ve çelik döküm sanayiinde faaliyet gösteren işletmeler, daha ziyade KOBİ'lerden oluşuyor. Ekonomik ve mali krizin etkisiyle, tüm sektörlerde olduğu gibi demir çelik sektöründe de istihdam kayıpları yaşayan AB ülkelerinde, Avrupa Çelik Derneği'nin 2011 yılı verilerine göre, sektör, toplam 360.000 kişiye doğrudan istihdam sağlıyor.

Küresel ekonomideki büyümenin yavaşlaması, kamu harcamalarının kısıtlanması, uygulanan mali sıkılaştırma

tedbirleri vb. gelişmelerin ardından dış ticareti olumsuz etkilenen AB ülkelerinde, 2011 yılında reel çelik tüketimi %6,6 ve görünür çelik tüketimi % 7,2 oranında artış göstermekle birlikte, ithal ürünlerin piyasadaki payı %21 seviyesine ulaşmış bulunuyor. Son yıllarda, Çin başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde demir çelik sektörüne yapılan yatırımlar sonucu, uluslararası piyasalarda fiyat açısından rekabet gücü zayıflayan AB ülkelerinin, pazar paylarını koruyabilmek için giderek yassı ürünler, paslanmaz çelik ürünleri vb. yüksek katma değerli ürünlerin üretim ve ihracatına yöneldikleri, uzun ürünler gibi katma değeri düşük ürünleri ise büyük ölçüde ithal etme yoluna gittikleri görülüyor.

2011 yılında, toplam 135,6 milyar € düzeyinde demir çelik ihracatı gerçekleştiren AB ülkelerinin ihracatında en yüksek paya 19,4 milyar € tutarındaki hurda demir ve çelik ile, bunların yeniden ergitilmesi suretiyle elde edilen külçeler; yaklaşık 15 milyar € ile 600 mm ve üzeri genişlikte sıcak haddelenmiş/kaplanmamış yassı ürünler; 14,7 milyar € ile 600 mm ve üzeri genişlikte kaplanmış yassı ürünler sahip. İhracatın büyük bölümünün (100,6 milyar €) üye ülkeler arasında gerçekleştiği AB'de, Almanya 25 milyar € ile ihracattan en yüksek payı alırken, bu ülkeyi 15,7 milyar € ile Belçika ve 13,8 milyar € ile Fransa izliyor. 2011 yılında 3. ülkelere yönelik çelik ihracatının %29'unu Cezayir'e gerçekleştiren AB'nin, başlıca ihracat pazarları sıralamasında ABD, Türkiye ve İsviçre öne çıkıyor.

Aynı yıl 101,7 milyar €'luk bölümü üye ülkeler arasında olmak üzere toplam 133,2 milyar € değerinde demir çelik ithalatı gerçekleştiren AB'nin, ithalatında en yüksek oranları ise 16,7 milyar € tutarındaki sıcak haddelenmiş 600 mm ve üzeri genişlikte yassı ürünler; 16,5 milyar € ile 600 mm ve üzeri genişlikte kaplanmış yassı ürünler ve 15,1 milyar € ile hurda demir çelik ve bunların yeniden ergitilmesi yoluyla elde edilen külçeler oluşturuyor. İhracatta olduğu gibi ithalatta da en yüksek paya sahip olan Almanya'nın (26,7 milyar €) ardından öne çıkan diğer AB ülkeleri ise İtalya (17,5 milyar €) ve Fransa (13,2

milyar €). AB'nin üçüncü ülkelerden ithalatında ilk üç sırada yer alan Ukrayna, Rusya ve Çin'den gerçekleştirilen ithalat ise, toplam ithalatın %60'ına karşılık geliyor³.

3. SEKTÖRÜN TÜRKİYE'DEKİ YERİ NEDİR?

Dünya genelinde 66 çelik üreticisi ülke arasında 10., Avrupa'daki çelik üreticisi ülkeler arasında Almanya'dan sonra 2. sırada yer alan Türkiye, dünya çelik üretimindeki büyümenin %6,8 olarak gerçekleştiği 2011 yılında, %17 oranında büyüyen çelik sektörü ile dünyada, üretimi en hızlı artış gösteren ülke konumunda. 2011 yılında 34,1 milyon tonluk ham çelik üretimi gerçekleştiren ve üretim kapasitesi %76'lar seviyesinde olan Türkiye'de, 31,94 milyon tonluk toplam nihai çelik ürünleri üretiminin ise %71,6'sı uzun, %28,4'ü yassı ürünlerden oluşuyor. Aynı yıl, toplam çelik ürünleri tüketimi %14,1 oranında artışla, 23,60 milyon tondan 26,93 milyon tona yükselen Türkiye'de, çelik ürünleri tüketiminin %51'ini uzun, %49'unu ise yassı ürünler teşkil ediyor.

Büyük çoğunluğu Marmara, Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde yoğunlaşan 30 adet ham çelik üreticisi firma arasında, kapasiteleri 50.000 ton ile 5.300.000 ton arasında değişen elektrik ark ocaklı tesisler ile kapasiteleri 1.500.000 ton ile 5.300.000 ton kapasiteli entegre tesislerin yanı sıra, 200 civarında haddehane de bulunuyor. Ham çelik üretimi yapan tesisler, yaklaşık 34.800 kişiye doğrudan istihdam sağlıyor. Haddehaneler ve çelik servis merkezleri gibi çelik üretiminde faaliyet gösteren kuruluşlar da dikkate alındığında, sektörün doğrudan ve dolaylı istihdamı 200.000 kişiye kadar yükseliyor. 2011 yılında Türkiye'de 8,173 milyon ton pik demir üretimi gerçekleştirilmiş bulunuyor.

2011 yılında toplam 13,632 milyar \$ düzeyinde ihracat gerçekleştiren sektörün ihracatında ilk sırada 5,477 milyar \$ ile Orta Doğu ve Körfez ülkeleri yer alıyor. Orta Doğu ve Körfez ülkelerini 4,314 milyar \$ ile Avrupa Birliği; 1,518 milyar \$ ile Kuzey Afrika ve 829,6 milyon \$ ile Uzak Doğu & Güneydoğu

Asya izliyor. Aynı yıl, miktar olarak en çarpıcı ihracat artışının %51 oranıyla yassı ürünlerde gözleendiği sektörde, en fazla ihrac edilen ürün grubunu ise uzun ürünler oluşturuyor.

2011 yılında gerçekleştirdiği toplam ithalat, miktar olarak %3,3 oranında gerilemekle birlikte, bir önceki yıla göre fiyat seviyelerinin yükselmesi nedeniyle değer olarak %18,5 oranında artan sektörün, 11,820 milyar \$ tutarındaki ithalatında, AB ülkeleri 5,670 milyar \$ ile ilk sırada yer alıyor. İthalatın en yüksek olduğu diğer ülkeler arasında 3,061 milyar \$ ile Bağimsız Devletler Topluluğu ve 2,246 milyar \$ ile Uzak Doğu ve Güneydoğu Asya öne çıkıyor.

Çelik ürünlerinde, Avrupa Birliği, Türkiye'nin en büyük ikinci ihracat pazarı, ithalatında ise, en büyük tedarikçisi konumunda bulunuyor. Özellikle AKÇT sonrası dönemde, Türkiye ile AB arasındaki demir çelik ürünleri dış ticaret dengesinin AB lehine gelişmiş olması dikkat çekiyor. AKÇT Anlaşmasının imzalandığı 1996 yılından sonra, AB ile ikili çelik ticaretinde AB lehine olan fark, kademeli bir şekilde kapanma eğilimi gösterirken, 2001 yılında en düşük seviyesine gerilemiş bulunuyor. Ancak sonraki dönemde, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki demir çelik ürünleri dış ticaretinin, yeniden AB lehine büyümeye başladığı gözleniyor. 2010 yılında 2,05 milyar \$ seviyesinde bulunan Türkiye'nin AB ile demir çelik ürünleri dış ticaretindeki açığı, 2011 yılında AB'ye yönelik ihracatın, ithalattan daha hızlı bir şekilde artmasının da katkısıyla, 1,39 milyar \$'a gerilemiş bulunuyor. 2012 yılının ilk 5 aylık döneminde ise, AB'ye yönelik demir çelik ürünleri ihracatının, finansal problemlerden kaynaklanan talep daralmasına paralel olarak, keskin bir şekilde düşüş göstermesine karşılık, ithalatta düşüş yaşanmamış olması nedeniyle, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki dış ticaret açığının % 335 oranında artışla, 878 milyon \$'a yükseldiği gözleniyor.

2011 yılında Türkiye tarafından ithal edilen toplam 11,820 milyar dolar tutarındaki çelik ürününün, % 54'ü yassı ürün-

(3) Sektörün AB'deki yerine ilişkin veriler, Dünya Çelik Birliği (WSA), Avrupa Çelik Derneği (EUROFER), Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) ve Eurostat kaynaklarından derlenmiştir.

lerden, % 13,1'i uzun ürünlerden ve % 12,5'i yarı ürünlerden oluşuyor. Yerli hurda kullanımının yaygınlaşması nedeniyle hurda ithalatı sınırlı düzeyde artan sektörde, 2010 yılında toplam hurda tüketiminin %76'sı ithalat yoluyla karşılanırken, bu oranın 2011 yılında %71'e gerilediği görülüyor. Toplam 21,46 milyon tonluk hurda ithalatının %46 oranındaki önemli bir bölümünü AB ülkelerinden gerçekleştiren Türkiye'nin, hurda ithalatında öne çıkan diğer ülkeler ise ABD ve Rusya⁴ şeklinde sıralanıyor.

4. SEKTÖR AB MÜKTESEBATININ HANGİ BAŞLIKLARI ALTINDA DÜZENLENİYOR?

Müzakere sürecinde Türkiye, AB'nin tüm hukuk sistemini aşamalı olarak benimseme ve üyelikle birlikte uygulama yükümlülüğü taşıyor. "AB müktesebatı" olarak adlandırılan ve yaklaşık 125.000 sayfadan oluşan bu sistem; tüzük, karar ve direktif gibi düzenlemelerin yanı sıra, bunların kaynağı olan Antlaşmaları ve Avrupa Birliği Adalet Divanı kararlarını da kapsıyor. Oldukça teknik ve karmaşık bir yapıya sahip olan AB müktesebatı, aday ülkeler ile yürütülen üyelik müzakerelerini kolaylaştırmak amacıyla, 35 ayrı başlık altında inceleniyor. Müktesebat sürekli olarak güncellendiğinden, bu başlıklar altında sınıflandırılan düzenlemelerin gelişimini, müzakere süreci boyunca yakından izlemek gerekiyor.

Demir çelik sanayiini ilgilendiren tüm AB düzenlemeleri, tek bir müktesebat başlığı altında toplanmıyor. Sektörü doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren düzenlemeler, farklı müktesebat başlıkları altında dağınık bir biçimde yer alıyor. Örneğin, kimyasallara ilişkin REACH Tüzüğü'nden atık yönetimine, büyük yakma tesislerinden entegre kirliliğin önlenmesine, çevresel etki değerlendirmesi gerekliliklerinden endüstriyel kazaların engellenmesine kadar sektörün uymakla yükümlü olduğu birçok düzenleme "Çevre"; demir-çelik sanayi ürünlerinin tanımlanması, sınıflandırılması, test ve analiz edilmesine ilişkin stan-

dartlar "Malların Serbest Dolaşımı"; devlet yardımlarına ilişkin kurallar ve anti-damping uygulamaları "Rekabet"; sektör çalışanlarının kimyasal, fiziksel, biyolojik etkenlerden ve kanserojen, mutajen maddelere maruziyet risklerinden korunmasından, iş yerlerinde asgari sağlık ve güvenlik koşullarına, kişisel korunma ekipmanlarına kadar geniş bir alana yayılan iş güvenliği ve sağlığı kurallarına ilişkin hükümler "Sosyal Politika ve İstihdam" başlıkları altında ele alınıyor.

Bunun yanı sıra, AB müktesebatında sektör ayrımı yapmaksızın tüm işletmeleri etkileyen yatay düzenlemeler de bulunuyor. Demir çelik sanayiini de ilgilendiren bu düzenlemeler, daha çok "Şirketler Hukuku", "İşletme ve Sanayi Politikası", "Vergilendirme", "Bilim ve Araştırma", "Fikri Mülkiyet Hukuku" gibi müktesebat başlıkları altında inceleniyor⁵.

5. HANGİ AB DÜZENLEMELERİ BAĞLAYICI?

AB müktesebatı; yasal bağlayıcılığı olmayan tebliğ, tavsiye kararı ve görüşlerden; iç hukuka aktarılmaksızın tüm üye devletlerde doğrudan uygulanması gereken tüzüklere kadar uzanan düzenleme türleri içeren hiyerarşik bir yapıya sahip. Bu yapıda, yasal bağlayıcılığı olan düzenlemeler, tüzük, direktif ve kararlardan oluşuyor. Tüzükler, iç hukuka aktarım gerektirmeksizin, tüm üye devletlerde kanun hükmünde kabul edilerek doğrudan uygulanıyor. Direktiflerin ise, üye devletler tarafından iç hukuka aktarılması gerekiyor. Karşılanması gereken asgari standart ve hedefleri ortaya koyan direktifler, mevzuata aktarım ve uygulama yöntemlerini üye devletlerin tercihine bırakıyor.

Kararlar, yalnızca muhatap aldıkları üye devlet(ler), gerçek veya tüzel kişiler açısından bağlayıcılık taşıyor. Tavsiye kararı, görüş ve tebliğler ise, yasal açıdan bağlayıcı olmamakla birlikte, AB'nin çeşitli alanlardaki hedef, tutum ve önceliklerini ortaya koymak ve çoğu zaman, ileride alınması planlanan yasal önlemlere zemin hazırlamak açısından önem taşıyor.

(4) Sektörün Türkiye'deki yerine ilişkin veriler, Türkiye Demir Çelik Üreticileri Derneği (DÇÜD) ve TÜİK verilerinden derlenmiştir.

(5) Bu çalışmada ele alınan düzenlemeleri kapsayan müktesebat başlıklarından "Çevre" Aralık 2009 tarihinde, AB ile müzakereye açıldı. Sektörü ilgilendiren teknik düzenlemeleri kapsayan "Malların Serbest Dolaşımı" başlığı, AB'nin Aralık 2006'da siyasi nedenlerle askıya aldığı 8 başlık arasında yer alırken, "Rekabet" ile "Sosyal Politika ve İstihdam" başlıkları henüz müzakereye açılmadı.

II.1. DEMİR-ÇELİK SANAYİNE İLİŞKİN TEKNİK DÜZENLEMELER

6. AVRUPA KÖMÜR VE ÇELİK TOPLULUĞU SEKTÖRÜ NASIL ETKİLEDİ?

Çelik sanayii, 1951’de imzalanan ve Avrupa bütünlüğe sürecinin ilk adımı olarak tanımlanan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşması’nın ardından, 1953’te, kömür sanayii ile birlikte ortak pazarın tesis edildiği ilk iki sektörden birini oluşturuyor. AKÇT’yi kuran Avrupa ülkelerinin⁶, imzaladıkları Antlaşma’da, kömür ve çelik sektörlerinde ortak bir piyasa tesis edilmesi, ekonomik büyüme sağlanması, istihdamın artırılması ve üye devletlerdeki yaşam standartlarının yükseltilmesi hedeflerini belirledikleri görülüyor. Bu doğrultuda AKÇT’nin, ilk yıllarında çelik üretiminde önemli oranlarda artış kaydedildiği ve kapasite fazlası ortaya çıktığı; ileriki yıllarda ise, sektörün yeniden yapılanma sürecinin yönetimine katkıda bulunduğu dikkat çekiyor.

AKÇT Antlaşması’nın en önemli getirilerinden biri, üye devletler arasında çelik sanayiinde ortak pazar ile uyumsuz tüm uygulamaların kaldırılmış ve yasaklanmış olması. Söz konusu uygulamalar, ithalat ve ihracat vergileri veya bu vergilerle aynı etkiyi yaratan yükümlülükler; malların dolaşımına yönelik miktar kısıtlamaları; üreticiler, satın alanlar ve tüketiciler arasında özellikle fiyat ve teslim şartları veya nakliye tarifelerinde ayırım yapan tedbirler; satın alanın serbestçe satıcı seçme hakkını engelleyen önlemler; ne şekilde olursa olsun devlet tarafından sağlanan sübvansiyonlar, yardımlar veya dayatılan özel ücretler ve pazarların paylaşılması veya kötüye kullanılmasına yol açan kısıtlayıcı müdahalelerden oluşuyor.

Antlaşma ile, AKÇT’nin yetkilerinin de, belirli müdahale alanları ile sınırlandırıldığı dikkat çekiyor. AKÇT’ye verilen yetkiler; bilgi toplayarak, istişarelerde bulunarak ve genel hedefler belirleyerek ilgili taraflara yardımcı olma ve rehberlik etme; teşebbüslere yatırımları için finansman kaynakları sağlama ve yeniden adaptasyon maliyetlerinin bir kısmını

(6) Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg

karşılama; normal rekabet şartlarının oluşturulmasını, sürdürülmesini ve gözetilmesini sağlama; sadece şartlar gerektirdiğinde, üretim veya pazar üzerinde doğrudan etki yaratabilecek önlemler alma; faaliyetlerinin gerekçelerini kamuoyuna açıklama ve Antlaşma'da öngörülen kurallara uyulmasını sağlama gibi sorumluluk alanlarını kapsıyor. Bunun yanı sıra, esas olarak üye devletlerin yetki alanına giren bir konu olmasına rağmen, sektör çalışanları için anormal derecede düşük maaşlar saptanması veya ciddi maaş indirimleri yapılması halinde, AKÇT'ye, belirli şartlar altında müdahale yetkisi verildiği dikkat çekiyor. Ayrıca, AKÇT'nin yetkileri dahilinde, teknolojik gelişmelerin iş gücü üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesine yönelik programlara da mali destek sağlayabildiği görülüyor.

AKÇT Antlaşması, yürürlüğe girdiği tarihten 50 yıl sonra, 23 Temmuz 2002'de geçerliliğini yitirmiş bulunuyor. Bu tarihten beri, çelik sanayii de diğer sektörler gibi, AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın hükümlerine tâbi tutuluyor. Dolayısıyla, çelik sektöründeki ortak pazar ve rekabet ortamının muhafaza edilmesi için alınan önlemler, AKÇT sonrası süreçte de, birincil mevzuat kapsamında korunmaya devam ediyor. AB'nin AKÇT'den devraldığı fonlar ise, Şubat 2003'te yürürlüğe giren Nice Antlaşması'na eklenen bir Protokol⁷ uyarınca, kömür ve çelik sektörlerine ilişkin araştırmaların desteklenmesi için kullanılıyor. Türkiye ile AB arasındaki demir çelik sektörüne ilişkin hususlar ise hâlen AKÇT ile Türkiye arasında 1996 yılında imzalanmış bulunan Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında sürdürülmeye devam ediyor.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu Kuran Antlaşma

7. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE TEKNİK STANDARTLAR UYGULANIYOR MU?

AB, belirli sektörlerde, gerek İç Pazar'ın işleyişini kolaylaştırmak, gerek ihtiyaç duyulan sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamak için, ürünlerin piyasaya sürülme koşullarını teknik uyumlaştırma alanındaki "yeni yaklaşımı" çerçeve-

sinde düzenliyor. Bu yaklaşım kapsamında, üreticiler açısından bağlayıcı olan kurallar, birtakım "temel yükümlülükler" in karşılanması ile sınırlı tutuluyor. Bu yükümlülüklerin karşılanması için ihtiyaç duyulan teknik çözümlerin tanımlanması ise, Avrupa Standardizasyon Kurumları'na bırakılıyor.

Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN), Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) ve Avrupa Telekomünikasyon Standartları Enstitüsü'nden (ETSI) oluşan bu kurumların, yeni yaklaşım direktiflerinden aldıkları yetkiye dayanarak geliştirdikleri "uyumlaştırılmış standartlara" göre üretilen ürünler, "uygunluk karinesi" (*presumption of conformity*) uyarınca, mevzuattaki temel yükümlülükler ile uyumlu kabul ediliyor. "Uyumlaştırılmış standartların" kullanımı, gönüllülük esasına dayanıyor. Ancak, bu standartlardan farklı yollara başvuran üreticiler, ürünlerinin mevzuattaki temel yükümlülükleri karşıladığını ispatlamakla yükümlü tutuluyor.

Bununla birlikte, Avrupa Standardizasyon Kurumları'nın geliştirdiği tüm standartlar, "uyumlaştırılmış", yani AB direktiflerinin verdiği yetkiye dayanarak hazırlanan standartlar değil. AB'nin yeni yaklaşım direktifleri uyarınca geliştirilen "uyumlaştırılmış standartlar" dışında, sanayinin talebi üzerine hazırlanan, kullanımı yine gönüllülük esasına dayanan Avrupa standartları da bulunuyor. Bu standartlar, ilgili sektörlerde yenilikçiliğin desteklenmesini sağladıkları gibi, rekabetin teşvik edilmesi ve işletmelerin kârlılığının artırılması açısından da büyük önem taşıyor. Avrupa standartlarını kullanmak, işletmelere, tüketicilere kalite, güvenlik ve performans garantisi sunarak ürünlerinin cazibesini artırma, faaliyette buldukları piyasaya öncülük etme, rekabet avantajı kazanma, sektördeki en iyi uygulamaları kullanma gibi faydalar sağlıyor.

Demir-çelik sanayii, AB'nin yeni yaklaşımı çerçevesinde düzenlediği sektörlerden biri değil. Dolayısıyla, sektörü düzenleyen spesifik bir yeni yaklaşım direktifi kapsamında geliştirilmiş "uyumlaştırılmış standartlar" bulunmuyor. Ancak,

(7) Söz konusu Protokol, halihazırda, AB Antlaşması ile AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'ya eklenen 37 numaralı Protokole karşılık geliyor.

herhangi bir yeni yaklaşım direktifi kapsamında olmamakla birlikte, CEN'e bağlı olarak faaliyet gösteren Avrupa Demir-Çelik Standardizasyon Komitesi'nin (ECISS), demir-çelik sanayii ürünlerinin tanımlanması, sınıflandırılması, test ve analiz edilmesi gibi konularda geliştirdiği çeşitli Avrupa standartları bulunuyor.

Ayrıca, diğer sektörlerle yönelik yeni yaklaşım direktifleri kapsamında geliştirilen "uyumlaştırılmış standartlar" arasında da, demir-çelik sanayiini ilgilendiren standartlara rastlanıyor. Örneğin, AB'nin yapı malzemeleri, basınçlı ekipmanlar, basit basınçlı kaplar, makineler, asansörler ve insan taşımak üzere tasarlanan kablolu taşıma tesisatları gibi çeşitli sektörlerle yönelik yeni yaklaşım direktifleri kapsamında geliştirilen uyumlaştırılmış standartlar arasında, demir-çelik ürünlerine yönelik birçok standart bulunuyor⁸.

II.2. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE DEVLET YARDIMLARI

8. AB DEVLET YARDIMLARINI NASIL DÜZENLİYOR?

AB, devlet yardımlarını, Tek Pazar'daki rekabet ortamına zarar verdiği gerekçesiyle, "ilke olarak" yasaklıyor. İstisnai olarak izin verilebilecek devlet yardımları ise, Birlik düzeyinde uyumlaştırılmış bazı kurallara tâbi tutuluyor. AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma, bir üye devlet tarafından veya devlet kaynakları vasıtasıyla, herhangi bir şekilde verilen, belirli teşebbüsleri veya belirli ürünlerin üretimini kayıarak rekabeti bozan ya da bozma tehlikesi yaratan her türlü yardımı, üye devletler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde İç Pazar'a aykırı sayıyor. Bununla birlikte, Antlaşma'da belirtilen bazı istisnalar kapsamında yapılan devlet yardımlarına izin verilebiliyor. Bunun için, üye devletlerin planladıkları her türlü devlet yardımını uygulamaya başlamadan önce, Avrupa Komisyonu'na bildirmeleri ve planlanan yardımın, Antlaşma'daki istisnalar kapsamına girip girmediğinin Komisyon tarafından belirlenmesi gerekiyor. Bazı yardım türleri ise, belirli koşullar altında bildirim yükümlülüğünden de muaf tutulabiliyor.

(8) CEN'in internet sitesindeki standart arama motorundan, komite olarak "ECISS" seçerek, demir-çelik sanayii için geliştirilen standartların isim ve referanslarına kategori bazında ulaşmak mümkün: <http://esearch.cen.eu/esearch/extendedsearch.aspx>

AB mevzuatı uyarınca, istisnai olarak izin verilebilen devlet yardımlarının önemli bir bölümü, belirli gerekçelerle uygulanan yatay desteklerden oluşuyor. Bunlar, bölgesel kalkınma, ar-ge ve inovasyon, iklim değişikliği ile mücadele ve çevrenin korunması, zor durumdaki firmaların yeniden yapılandırılması ve kurtarılması, KOBİ'lerin desteklenmesi, istihdamın artırılması ve eğitim gibi alan ve önceliklerle ilgili yardımları kapsıyor. Komisyon'un, bu tür yatay devlet yardımlarına izin verilip verilemeyeceğine karar verirken dikkate aldığı kriterler, başta bildirim muafiyetine ilişkin koşulları ortaya koyan Genel Blok Muafiyetleri Tüzüğü olmak üzere, çeşitli tebliğ, tebligat, çerçeve belge ve rehberler tarafından belirleniyor.

Bunun yanı sıra, Komisyon, belirli sektörlerle yönelik devlet yardımlarının uygunluğunu değerlendirirken dikkate aldığı kriterleri de, sektör-spesifik tebliğ, tebligat, çerçeve belge ve düzenlemelerle ortaya koyuyor. Çelik sanayii de, elektrik ve posta hizmetleri, taşımacılık, gemi yapımı, görsel-işitsel üretim, yayıncılık ve genişbant ağların tesisi gibi belirli faaliyet alanları ile birlikte Komisyon'un özel değerlendirme kriterlerine tâbi tuttuğu sektörler arasında yer alıyor.

AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma (Lizbon Antlaşması)

9. AB'NİN DEVLET YARDIMI KURALLARI DEMİR-ÇELİK SANAYİİNİ NASIL ETKİLİYOR?

AB ülkelerinde, demir çelik sanayiine yönelik devlet yardımlarının, 1980'lerdeki yeniden yapılanma çalışmalarının ardından, sektör üzerindeki devlet kontrolünün kaldırılması ve özelleştirme sürecine paralel olarak, kademeli bir şekilde kaldırıldığı dikkat çekiyor. Bu süreçte, aynı zamanda, sektörün süreç ve ürün odaklı bir sanayiden, piyasa odaklı bir sanayiye dönüştüğü; verimsiz tesislerin kapatılarak, seçici bir yaklaşımla yeni teknolojilere yatırım yapıldığı görülüyor. AB demir çelik sanayiinin bu gelişiminde, devlet yardımlarına son verilmesinin de önemli bir payı bulunuyor. Bu nedenle AB, özel-

likle Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşması'nın geçerlilik süresinin dolduğu Temmuz 2002'den bu yana, çelik sanayiine yönelik yardımlar konusundaki sıkı kuralların muhafaza edilmesine büyük özen gösteriyor.

Bu süreç içerisinde, AB'nin, genel devlet yardımı kurallarını uygulamakla birlikte, Temmuz 2002 - 31 Aralık 2009 döneminde, iki ayrı Tebliğ ile, sektördeki büyük yatırım projeleri, kurtarma, yeniden yapılanma ve kapatma yardımları konusunda, bazı spesifik önlemler aldığı dikkat çekiyor. Söz konusu önlemler, kimi yardımların yasaklanmaya devam etmesi gerektiğini vurgularken, kimi yardımlar konusunda bazı esneklikler tanıyor. İlgili Tebliğler üye devletler için artık geçerli olmamakla birlikte, AB'nin sektöre yönelik yardımlara ilişkin genel yaklaşımının ortaya koyulması ve aday ülkelere tanıyabileceği esnekliklerin değerlendirilmesi açısından önem taşıyor.

Bu bağlamda, AB'de büyük yatırım projelerine yönelik bölgesel yardım planlarına ilişkin Komisyon Tebliği uyarınca, çelik sanayiindeki yatırımlara ilişkin devlet yardımları yasağının muhafaza edildiği görülüyor. Tebliğ, AB çelik sanayiinin, uzun yıllardır diğer bazı sektörlerin faydalandığı yatırım yardımlarına başvurmadan faaliyetlerini sürdürdüğüne dikkat çekerek, ilgili işletmelerin artık bu gerçeği stratejilerine entegre etmiş olduklarını vurguluyor. Bu nedenle, sanayinin spesifik özellikleri de dikkate alınarak (dünya ve Avrupa düzeyinde gözlemlenen mevcut kapasite fazlalığı, sektörün sermaye yoğun yapısı, çelik işletmelerinin çoğunun bölgesel yardımlardan faydalanan yerlerde olması, sektörün yeniden yapılanmasına tahsis edilen yüksek miktarlardaki kamu fonları ve çelik alanlarının dönüştürülmesi), üye devletlerden, boyutu ne olursa olsun sektöre yönelik yatırım yardımlarını yasaklamaya devam etmeleri isteniyor. Bu çerçevede, çelik sanayiine yönelik bölgesel yardımlar da Ortak Pazar ile uyumsuz sayılıyor.

2002/C70/04 sayılı, Büyük yatırım projelerine yönelik bölgesel yardımlara ilişkin çok-sektörlü çerçeveyi ortaya koyan Tebliğ;

10. SEKTÖR KURTARMA VE YENİDEN YAPILANDIRMA YARDIMLARINDAN YARARLANABİLİYOR MU?

AB'nin, kurtarma ve yeniden yapılanma yardımları konusunda da benzer bir yaklaşım sergilediği dikkat çekiyor. Konuya ilişkin Tebliğ'de, Komisyon, 1993'te AKÇT Antlaşması kapsamında alınan son kararlarla, artık AB çelik işletmelerini kurtarmak için, kurtarma ve yeniden yapılanma yardımları verilmemesi konusunda uzlaşıldığını hatırlatıyor. Bu nedenle, çelik işletmelerinin de, uzun bir süredir artık bu tür yardımlar almayacakları varsayımına dayanarak faaliyet gösterdiklerini belirten Komisyon, bunun aksi yönde bir adım atılması halinde, sanayinin rahatlayarak maliyetlerin düşürülmesi ve rekabet gücünün artırılması yönündeki çabalarını hafifletebileceğine dikkat çekiyor. Bu nedenle, zor durumdaki çelik işletmelerine yönelik kurtarma ve yeniden yapılanma yardımları, Ortak Pazar ile uyumsuz sayılıyor.

Bununla birlikte, ilgili Tebliğ'in uygulandığı dönemde daha sağlıklı bir çelik sanayii yaratılmasına katkıda bulunan, işletmelerin yapısal adaptasyonunu kolaylaştırmaya yönelik bazı yardımlara, belirli şartlar altında izin verildiği görülüyor. Kapatma yardımları (closure aid) olarak adlandırılan bu tür yardımların başında, çelik işletmelerinin, işten çıkardıkları veya erken emekliliğe ayrılmayı kabul eden çalışanlarına yapmaları gereken ödemeleri karşılamaya yönelik yardımlar geliyor. Ancak, bu tür yardımların, söz konusu ödemelerin; henüz yardım onayı verilmeyen çelik işletmelerinin kısmen veya tamamen kapatılmaları ile bağlantılı olmaları; ilgili üye devlette geçerli olan kurallar uyarınca normalde ödenmesi gereken meblağları aşmamaları; yardımın ise, ödemelerin %50'sini aşmaması şartlarına bağlandığı dikkat çekiyor.

İlgili Tebliğ'in uygulandığı dönemde, çelik ürün üretimine daimi olarak son veren çelik işletmelerine yönelik kapatma yardımlarına da izin verildiği görülüyor. Bu tür yardımların, ilgili işletmelerin, Ocak 2002'den önce yasal bir statü edinmiş olmaları; söz konusu yardımı alana kadar düzenli olarak çelik

ürün üretimi yapmış olmaları; Ocak 2002'den beri üretim ve tesis yapılarını yeniden organize etmemiş olmamaları; üretimi son verilmesini veya yardımın Komisyon tarafından onaylanmasını (hangisi daha geç ise) izleyen 6 ay içerisinde çelik ürünleri imalatının gerçekleştirildiği tesisleri kapatmaları ve hurdaya ayırmaları; tesislerinin kapatılıyor olmasının daha önce herhangi bir yardım onayında dikkate alınmamış olması ve yardım miktarının, kapatılan tesisin arda kalan muhasebe değerini (residual book value) aşmaması şartlarına bağlandığı dikkat çekiyor.

Tebliğ'in izin verdiği kapatma yardımları, çelik ürün üretimine daimi olarak son veren ve yardım için gerekli tüm şartları karşılayan; ancak, doğrudan veya dolaylı olarak başka bir çelik firmasının kontrolü altında olan ya da başka bir çelik firmasını kontrol eden işletmeleri de kapsıyor. Tebliğ'in uygulandığı dönemde, söz konusu işletmelerin, kapatma yardımından faydalanabilmelerinin, bazı ek şartlara tâbi tutulduğu görülüyor. Bu şartlar; kapatılacak firmanın, yardım ödemesinden en az 6 ay önce, ilgili kurumsal yapıdan ayrılmış olması ve kapatılacak firmanın hesaplarının, firmanın varlık ve yükümlülüklerini kesin ve hatasız bir şekilde gösterdiğinin, Komisyon'un kabul ettiği bir denetçi tarafından bağımsız olarak doğrulanmasını gerektiriyor. Ayrıca, bu yapıdaki işletmelere yardım edilirken, üretim kapasitesindeki azalmanın, kapatma yardımını izleyen 5 yıllık dönemde tüm sanayiye hissedilir faydalar sağlayacak gerçek ve doğrulanabilir bir kapasite indirimi olup olmadığının da hesaba katıldığı dikkat çekiyor.

AB'nin, büyük yatırım projeleri, kurtarma, yeniden yapılanma ve kapatma yardımları konusunda uyguladığı tebliğlerin 31 Aralık 2009'ta geçerliliklerini yitirmiş olmaları, bu yardımların, artık ilgili diğer düzenlemeler, tebliğler ve Antlaşma hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği anlamına geliyor. Dolayısıyla, AB'nin işleyişine ilişkin Antlaşma'daki genel devlet yardımları yasağı uyarınca, hiçbir istisnai hükme karşılık gelmedikleri için, "kapatma yardımları" da artık yapılamıyor. Ayrıca, AKÇT Antlaşması'nın sona ermesinin rekabet

açısından doğurduğu sonuçlara ilişkin Komisyon Tebliği, AB kuralları kapsamında, çelik sanayiine yönelik bölgesel yatırım yardımları, kurtarma ve yeniden yapılanma yardımlarına ilişkin yasağın da devam etmesi gerektiğine işaret ediyor. Aynı Tebliğ'de, sektöre yönelik çevre yardımları konusunda, konuya ilişkin kılavuz ilkeleri belirleyen en son Komisyon Tebliği'nin uygulanması ve AKÇT döneminden farklı olarak, mevcut çevre standartlarına uyum sağlanmasına yönelik yardımlara da artık izin verilmemesi gerektiği vurgulanıyor. Bununla birlikte, sektörde, ilgili bazı düzenleme ve kılavuz ilkeler doğrultusunda, belirli yardım türlerine izin verilebiliyor. Bunların başında, ar-ge yardımları, küçük ve orta ölçekli işletmelere sırasıyla %15 ve %7,5 oranlarına kadar izin verilen yardımlar (büyük ölçekli münferit yardımlar hariç), "de minimis" kategorisine giren küçük yardımlar, eğitim ve istihdam yardımları geliyor.

2002/C70/04 sayılı, Büyük yatırım projelerine yönelik bölgesel yardımlara ilişkin çok-sektörlü çerçeveyi ortaya koyan Tebliğ; 2002/C 70/05 sayılı, çelik sektörüne yönelik kurtarma, yeniden yapılanma ve kapatma yardımları Tebliği; 2002/C 152/03 sayılı, AKÇT Antlaşması'nın sona ermesinin rekabet açısından doğurduğu sonuçlara ilişkin Komisyon Tebliği; 2008/C 82/01 sayılı, Çevre korumasına yönelik devlet yardımlarına ilişkin kılavuz ilkeler; 2006/C 323/01 sayılı, ar-ge ve inovasyona yönelik devlet yardımlarına ilişkin Topluluk Çerçevesi; 800/2008/EC sayılı, Ortak Pazar ile uyumlu yardım türlerine ilişkin Genel Blok Muafiyetleri Tüzüğü; 98/2006/EC sayılı, "De minimis" yardımlar Tüzüğü; 2009/C 188/01 sayılı, Eğitime yönelik devlet yardımlarının uygunluk analiz kriterlerine ilişkin Tebliğ; 2009/C 188/02 sayılı, Dezavantajlı ve engelli çalışanların istihdamına yönelik devlet yardımlarının uygunluk analiz kriterlerine ilişkin Tebliğ

11. TÜRKİYE'NİN SEKTÖRE YAPTIĞI YARDIMLAR AB'YE UYUMLU MU?

Türkiye'nin demir çelik sanayiine yönelik devlet yardımlarını, AKÇT ile imzalanan ve Ağustos 1996'dan beri yürürlükte olan

Serbest Ticaret Anlaşması'nı (STA) dikkate alarak düzenlemesi gerekiyor. AKÇT Temmuz 2002 itibarıyla sona ermiş olsa da, AKÇT ile üçüncü ülkeler arasında yapılan Anlaşmalardan doğan hak ve yükümlülükler AB tarafından üstlenildiği için, söz konusu STA, Türkiye ve AB açısından geçerliliğini korumaya devam ediyor.

İlgili STA uyarınca, belirli istisnalar kapsamına girmediğçe, Türkiye'nin demir çelik sektörüne yönelik herhangi bir devlet yardımında bulunmaması gerekiyor. Söz konusu istisnalar ise, sektöre ilişkin devlet yardımlarına, ancak belirli şartlar altında 5 yıl süreyle izin veriyor. Bu şartlar, ilgili yatırımı yeniden yapılanma veya ürün dönüştürme amaçlı olması, yardımın bir yeniden yapılanma planı çerçevesinde verilmesi, yardımların miktarı ve türü konusunda şeffaf davranılması, yatırımın toplam sıcak haddelenmiş ürün kapasitesinde bir artışa yol açmaması, yardımın miktarı ve yoğunluğunun firmanın yaşayabilirliğini ve/veya ürün dönüşümünü sağlamak için gerekli asgari düzeyi aşmaması koşullarından oluşuyor.

Türkiye'nin, söz konusu istisnadan faydalanarak 1996-2001 döneminde, sektöre yönelik devlet yardımı uygulamalarına devam ettiği; ancak, bu süre içerisinde, sektör tarafından alınan teşviklerin etkin bir şekilde kullanılmadığı ve yatırımların tamamlanamadığı görülüyor. Örneğin, İsdemir'in yassı ürüne dönüştürülmek üzere, özelleştirme kapsamında Erdemir'e devir işlemi dahi, anlaşmadaki sürenin bitiminden 6 ay sonra gerçekleştirilebilmiş bulunuyor. Bu nedenle, başta, İsdemir'in "uzun" üretiminden "yassı" üretimine dönüşüm projesi olmak üzere, sektörde başlayan bir dizi modernizasyon ve dönüşüm projesinin devam edebilmesi için, Türkiye, Avrupa Komisyonu'ndan ek süre talep etmiş bulunuyor.

Komisyon'un ise, Türkiye'nin bu talebinin değerlendirilmesini, bir "Ulusal Yeniden Yapılandırma Planı" (UYYP) ve firmalar bazında "Bireysel İş Planları" (BİP) hazırlanması şartına bağladığı dikkat çekiyor. Bunu takiben, Komisyon ile yürütülen teknik çalışmalar çerçevesinde, bazı revizyonlar yapılmış; güncellenen yeni UYYP, Haziran 2009'da Komisyon'a sunul-

muş bulunuyor. Halihazırda, Komisyon'un UYYP'ye ilişkin değerlendirme süreci devam ediyor. Ancak, 2001 yılında başlayan sürecin uzaması ve UYYP'de öngörülen sınırlamalar nedeniyle, sektör kuruluşlarının büyük bir bölümü, yatırımlarını kendi kaynaklarından yaparak, sürece dahil olmama yolunu seçmiş bulunuyor.

Komisyon'un 2011 yılı İlerleme Raporu, Türkiye'nin 2001-2006 döneminde çelik sektörüne yaptığı yardımlarda, AKÇT ile yapılan STA ile uyumsuzluklar olduğuna işaret ediyor. Önümüzdeki süreçte, Türkiye'nin rekabet politikası başlığını müzakerelere açabilmesi için, AB tarafından getirilen açış kriteri uyarınca, hiçbir çelik işletmesinin, STA'ya uygun olmayan devlet yardımlarından faydalandırılmaması gerekiyor. Ancak demir-çelik sektörünün temsilci örgütü Türkiye Demir Çelik Üreticileri Derneği (DÇÜD), sektörün 2001'den beri devletten doğrudan veya dolaylı olarak yardım almadığını ve 11 yıl boyunca sonuçlandırılmayan UYYP'deki gecikmenin AB'den kaynaklandığını belirterek, Birliğin bu konudaki leştirilerinin haksız olduğuna işaret ediyor.

III.3. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNDE DİŞ TİCARET ÖNLEMLERİ

12. DİŞ TİCARETTE ADİL REKABET NASIL SAĞLANIYOR?

AB, demir çelik piyasasında adil bir rekabet ortamı yaratma hedefini, kendi içinde, büyük ölçüde yerine getirmiş bulunuyor. Ancak AB çelik sanayii, üçüncü ülkelerle olan ticari ilişkilerinde, çoğu zaman, rekabet gücü açısından ciddi dezavantajlarla karşı karşıya geliyor. Bazı ülkelerin, devlet yardımları, tarifeler ve tarife dışı engeller konusunda uluslararası düzeyde belirlenen ticaret kurallarına uymamaları, AB çelik sanayiini olumsuz yönde etkiliyor. Ayrıca, üçüncü ülkelerdeki demir çelik işletmelerinin, iş yerinde sağlık/güvenlik ve çevre gibi alanlarda daha düşük standartlarda faaliyet göstermeleri ve enerji maliyetlerinin daha düşük olması da, AB çelik sanayiinin dünya piyasalarında eşit şartlarda rekabet etmesini zorlaştırıyor.

Bu nedenle AB, üçüncü ülkelerle yürüttüğü Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerine, rekabet politikası önceliklerinin de dahil edilmesine büyük önem veriyor. Bunun yanı sıra AB, ilke olarak uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini savunmakla birlikte, kendi demir çelik üreticileri ile yabancı üreticilerin rekabet şartları arasındaki dengesizlikler nedeniyle, gerektiğinde anti-damping (anti-dumping), anti-sübvansiyon (anti-subsidy) ve korunma önlemleri (safeguards) gibi "ticari savunma araçlarına" da başvurabiliyor. Üçüncü ülkelerin aşırı düşük fiyatlandırma ve teşvik gibi uygulamalarına ya da ani ve yüksek ithalat artışlarına karşı kullanılan bu araçların, AB hukuku ve DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) kuralları ile uyumlu olması gerekiyor.

Konuya ilişkin raporlar, AB'nin, 2006-2010 döneminde, 24 ülkeden yaptığı ithalat ile ilgili olarak, 104 inceleme başlattığına işaret ediyor. Söz konusu incelemelerin sektörel dağılımına bakıldığında, 33 inceleme ile başı çeken kimya sanayiinin ardından, 24 inceleme ile demir-çeliğin geldiği dikkat çekiyor. Ülke bazında değerlendirildiğinde ise, en çok incelemenin Çin hakkında yapıldığı, bunu Hindistan, ABD, Tayland, Tayvan, Malezya, Kore, Rusya ve Türkiye'nin izlediği görülüyor.

13. SEKTÖR ANTI-DAMPİNG ÖNLEMLERİNDEN NASIL ETKİLENİYOR?

Anti-damping önlemleri, üçüncü ülkelerdeki üreticilerin, AB'ye, kendi piyasalarında geçerli olan normal değerlerin (ürünün fiili satış fiyatı veya üretim maliyeti) altında kalan fiyatlardan ihracat yapmaları (damping) halinde kullanılıyor. Komisyon'un, AB üreticilerinin şikayeti üzerine veya kendi inisiyatifini ile başlatabildiği anti-damping süreçleri kapsamındaki incelemelerin, 15 ayda tamamlanması gerekiyor. Bu sürecin ardından Birlik, inceleme sonuçlarından hareketle, uygulanacak anti-damping önlemlerine ilişkin bir düzenleme yayımlayabildiği gibi, süreci herhangi bir önlem almadan da noktalayabiliyor.

Anti-damping önlemleri, AB'deki ithalatçıların ödemesi gereken "kıymet esaslı" (ad valorem) veya spesifik vergilerin yanı sıra, üçüncü ülkeler tarafından ihracat fiyatının yükseltilmesi (price undertaking) şeklinde de uygulanabiliyor. Herhangi bir anti-damping önlemi alınabilmesi için, yapılan inceleme sonucunda, ilgili ülke ihracatçısının fiyat uygulamasının bir damping durumu olduğunun saptanması; AB'deki ilgili sektörün maddi bir zarara uğraması; damping uygulaması ile saptanan zarar arasında nedensel bir bağlantı olması ve planlanan önlemlerin AB'nin çıkarına ters düşmemesi gerekiyor.

AB'nin kullandığı ticari savunma araçlarına ilişkin veriler, 2010 yılı sonu itibarıyla, 27 ülkeden ithal edilen 68 ürün grubu için, 124 anti-damping önleminin uygulamada olduğunu gösteriyor. Bunların büyük bir bölümü anti-damping vergilerinden oluşuyor. Bazı durumlarda ise AB'nin üçüncü ülkeler tarafından sunulan fiyat yükseltme tekliflerini kabul ederek, herhangi bir vergi uygulamadığı görülüyor. 2010 yılında başlatılan anti-damping incelemeleri, 8 ülkeden ithal edilen 13 ürün grubunu kapsıyor. Bunların arasında, Hindistan menşeli paslanmaz çelik çubuklar ve Çin menşeli paslanmaz çelik tüpler gibi demir-çelik sanayii ürünleri de bulunuyor.

AB'nin demir çelik sanayiini ilgilendiren anti-damping önlemleri incelendiğinde, DTÖ üyeleri arasındaki anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin uluslararası kurallar uyarınca, üçüncü ülkelerin itiraz ettiği bazı uygulamalara da rastlanıyor. İlgili DTÖ prosedürlerine göre, bu tür itirazlar gündeme geldiğinde, sorunun, öncelikle ilgili taraflar arasında istişare yoluyla giderilmesi hedefleniyor. İstişareden sonuç alınamaması halinde ise, DTÖ'nün "Anlaşmazlıkların Halli Organı" (Dispute Settlement Body) tarafından, şikayet ve savunma tarafları dışındaki DTÖ üyelerinin de üçüncü kişiler olarak katkı sağlayabildiği özel bir "panel" oluşturuluyor.

Örneğin Çin'in Temmuz 2009'da, AB'nin Çin'den yapılan demir-çelik bağlantı elemanları (iron and steel fasteners) ithalatına uyguladığı anti-damping önlemleri⁹ hakkında istişare

(9) 91/2009/EC sayılı, Çin Halk Cumhuriyeti menşeli demir ve çelik bağlayıcı ithalatına anti-damping vergileri getiren Tüzük

süreci başlatma talebinde bulunduğu, istişarelerin ardından Ekim 2009'da, konu hakkında bir panel oluşturulduğu ve Aralık 2010'da panel raporunun DTÖ üyelerine dağıtıldığı görülmüyor. Rapor, AB'nin birçok açıdan DTÖ kurallarına uygun hareket ettiğini belirtmekle birlikte; AB otoritelerinin, incelemeler sırasında, dumping uygulanan ithalat miktarının hesaplanması, dumping ile saptanan zarar arasındaki nedensel bağlantının analizi ve piyasadaki "normal değer" belirlenmesi gibi bazı konularda, uluslararası kurallara aykırı hareket ettiklerine dikkat çekiyor. Sürecin devamı incelendiğinde, söz konusu raporun ardından, vakanın temyize götürüldüğü; Temmuz 2011'de DTÖ Temyiz Organı'nın konuya ilişkin bir rapor yayımladığı; Ağustos 2011'de ise AB'nin, DTÖ'nün Anlaşmazlıkların Halli Organı'nın tavsiyelerini mâkul bir süre içinde uygulayacağına dair bir açıklama yaptığı görülmüyor.

[1225/2009/EC sayılı, AB üyesi olmayan ülkelere yapılan dumpingli ithalattan korunmaya ilişkin Tüzük](#)

14. SEKTÖRÜ ETKİLEYEN DİĞER TİCARİ KORUNMA ARAÇLARI NELER?

AB ve diğer DTÖ üyeleri, dış ticaretteki dengesizliklere karşı, gerektiğinde anti-dumping önlemleri dışında anti-sübvansiyon ve korunma önlemlerine de başvurabiliyorlar. AB'nin anti-sübvansiyon kuralları uyarınca, "sübvansiyon" ifadesi, bir hükümet veya kamu kurumu tarafından ya da bir hükümet veya kamu kurumu adına sağlanan ve muhatabına bir fayda sağlayan mali katkı şeklinde tanımlanıyor. AB kuralları uyarınca Birliğin, bu tür sübvansiyonların sağladığı faydaları etkisiz kılma amacıyla telafi edici (countervailing) önlemler alabilmesi için, önlemin spesifik bir firma, sanayi veya firma ya da sanayi grubu ile sınırlı olması gerekiyor. Bu çerçevede ihracat sübvansiyonları ve yerel ürün kullanımının ithal ürünlere tercih edilmesine bağlı olarak sağlanan sübvansiyonlar da "spesifik" önlemler olarak değerlendiriliyor.

"Mali katkı" ifadesi ise, sadece fon transferlerini (hibe, kredi, sermaye takviyesi vb.) değil, vergi indirimini/kredisi gibi toplan-

mayan her türlü devlet geliri, hükümet tarafından tedarik edilen mal ve hizmetler, hükümet tarafından yapılan mal alımları ve özel kuruluşlar tarafından hükümetin talimatı üzerine yapılan benzer katkıları da kapsayacak şekilde tanımlanıyor. Sübvansiyonlu ithalatın zararlı etkilerini gidermek amacıyla alınan telafi edici önlemler, genellikle ithalat vergisi şeklinde uygulanıyor. Bunun için, ürün fiyatının belli bir yüzdesi veya birim başına sabit bir rakam vergi olarak belirlenebildiği gibi, asgari ithalat fiyatı uygulamalarına da başvurulabiliyor.

AB'nin, demir çelik sanayiindeki güncel anti-sübvansiyon önlemleri incelendiğinde, en son Şubat 2012'de, Hindistan menşeli bazı paslanmaz çelik bağlantı elemanı ve parçalarının ithalatına telafi edici vergi uygulanması için bir Tüzük¹⁰ yayımlandığı görülmüyor. Nisan 2011'de ise, AB'nin, yine Hindistan menşeli sübvansiyonlu paslanmaz çelik çubuk ithalatına karşı telafi edici vergiler uygulanmasını öngören bir Tüzük¹¹ yayımladığı dikkat çekiyor.

DTÖ kuralları uyarınca kullanılabilen diğer bir ticari savunma aracı ise, öngörülme, ciddi ve ani bir ithalat artışı halinde, ilgili sanayiye korumak için başvurulmuş koruma önlemleri (safeguards). Söz konusu önlemlerin amacını, ithalat artışından olumsuz yönde etkilenen sanayiye, gerekli adaptasyonu sağlayabilmesi için biraz zaman vermek şeklinde özetlemek mümkün. Bu nedenle, yeniden yapılanma sürecinin de, korunma önlemlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamak gerekiyor. Korunma önlemleri, anti-dumping ve anti-sübvansiyon önlemlerinin aksine, ticaretin adil olup olmamasından bağımsız olarak uygulandıkları için, çok daha sınırlı şartlar altında kullanılabilir. Söz konusu şartlar, önlemlere gerekçe olarak gösterilen ithalat artışının, çok ciddi düzeyde olmasını, öngörülme, gelişmelerden kaynaklanmasını ve yerel sanayide ciddi zarara (anti-dumping ve anti-sübvansiyon önlemleri için yeterli görülenden daha ciddi düzeyde bir zarara) yol açmasını ya da açmakla tehdit etmesini gerektiriyor. AB, aynı zamanda, DTÖ

(10) 115/2012/EC sayılı, Hindistan menşeli bazı paslanmaz çelik bağlantı elemanı ve parçalarının ithalatına telafi edici vergi uygulanmasına ilişkin Tüzük
(11) 405/2011/EC sayılı, Hindistan menşeli paslanmaz çelik çubuk ithalatına yönelik telafi edici önlemlere ilişkin Tüzük

kurallarına ek olarak, alınacak önlemlerin AB'nin çıkarına olması koşulunu da, bu şartlara ekliyor.

Korunma önlemleri, genelde ithalata yönelik miktar kısıtlamaları ya da herhangi bir kısıtlamaya gitmeden gözetim başlatarak otomatik ithalat lisansları verme şeklinde uygulanıyor. Uygulanan ithalat kotalarının, istatistiklerin erişilebilir olduğu son 3 yıl içerisindeki ortalama ithalat düzeyinin altında olmaması gerekiyor. Bazı durumlarda, korunma önlemleri, kotayı aşan miktarlardaki ithalatın gümrük vergisine tâbi tutulmasını öngören tarife kotaları şeklinde de uygulanabiliyor.

[597/2009/EC sayılı, AB üyesi olmayan ülkelerden yapılan sübvansiyonlu ithalattan korunmaya ilişkin Tüzük; 260/2009/EC sayılı, Ortak ithalat kuralları Tüzüğü; 625/2009/EC sayılı, Bazı üçüncü ülkelerden yapılan ithalata ilişkin ortak kurallar Tüzüğü](#)

15. SEKTÖRDEKİ TİCARİ KORUNMA ARAÇLARI TÜRKİYE'DE NASIL DÜZENLENİYOR?

Türkiye de, ilgili DTÖ kuralları ve bu çerçevede kabul edilen ulusal düzenlemeler çerçevesinde, gerektiğinde, ticari korunma araçlarına başvurabiliyor. Bu bağlamda, damping ve sübvansiyona karşı önlemler, ithalatta haksız rekabetin önlenmesine ilişkin kanun, karar, yönetmelik ve tebliğler; diğer korunma önlemleri (*safeguards*) ise ithalatta gözetim uygulanması, kota ve tarife kontenjanı idaresi ve korunma önlemlerine ilişkin tebliğler kapsamında düzenleniyor. Türkiye'nin bu çerçevede aldığı önlemler incelendiğinde, demir-çelik sektöründe de belirli korunma araçlarının kullanıldığı görülüyor¹².

Örneğin, Türkiye'nin, Nisan 2012'de yayımlanan bir uygulama tebliği çerçevesinde, Çin ve Tayvan menşeli paslanmaz çelik boru ithalatı konusunda damping soruşturması başlattığı dikkat çekiyor. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin, Çin, Bulgaristan, Endonezya, Brezilya, Hindistan ve Tayland menşeli demir

veya çelikten boru bağlantı parçalarına yönelik anti-damping önlemleri de bir süredir uygulanmaya devam ediyor.

Demir-çelik sanayiinde, Türkiye ile AB arasında uygulanabilecek ticari korunma önlemleri ise, Türkiye ile AKÇT arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın (STA) belirlediği kurallara tâbi tutuluyor. Buna göre taraflardan biri, diğeri ile yaptığı ticarete damping uygulaması olduğunu tespit ettiği takdirde, gerekli anti-damping önlemlerine başvurabiliyor. Ancak bunun, ilgili DTÖ kuralları, uygulamadan zarar gören tarafın kendi iç mevzuatı ve STA'nın ilgili diğer hükümleri çerçevesinde yapılması gerekiyor.

STA'nın ilgili diğer hükümleri ise, taraflar arasında damping uygulanması halinde, zarar gören tarafın, STA tarafından tesis edilen AKÇT-Türkiye Ortak Komitesi'ne "bildirimde bulunabileceğine" işaret ediyor. Böyle bir durumda Komite'nin, uygulamaya son verilmesi için ilgili tarafa tavsiyelerde bulunması gerekiyor. Komite'nin 3 ay içinde hiçbir karar almaması veya yapılan tavsiyelere rağmen damping uygulamasının devam etmesi halinde ise, zarar gören tarafın, gerekli koruyucu önlemlere başvurmasına izin veriliyor. STA, damping uygulamasından zarar gören tarafın, çıkarları gereği acil önlem alması gerektiğinde, Komite'yi bilgilendirdikten hemen sonra geçici önlemlere başvurmasına da izin veriyor. Ancak bu şekilde alınan önlemler, Komite'ye müracaat tarihinden itibaren en fazla 3 ay uygulanabiliyor.

STA'nın diğer bir maddesi ise, taraflardan birinin, herhangi bir damping uygulaması veya korunma önlemleri gerektiren ani ve yüksek bir ithalat artışı tespit etmesi halinde, iki taraf için de kabul edilebilir bir çözüm bulunabilmesi için, AKÇT-Türkiye Ortak Komitesi'ne gerekli bilgileri sunması gerektiğini hükme bağlıyor. Dolayısıyla STA'da, anti-damping önlemi gerektirdiği düşünülen hallerde, AKÇT-Türkiye Ortak Komitesi'ne, tavsiyelerde bulunması için "bildirimde bulunma" işlemi zorunluluk teşkil etmeyecek şekilde ifade

(12) Türkiye'nin uyguladığı ticari korunma önlemlerine ilişkin düzenlemelere, Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı'nın ilgili internet sitesinden ulaşmak mümkün: <http://www.tpsa.gov.tr/index.cfm?sayfa=79C39CD6-D8D3-8566-45201533AF5A43F9>

edilirken; anti-damping veya herhangi bir korunma önlemi (*safeguards*) gerektirdiği düşünülen hallerde, uygun bir çözüm bulunmasını sağlamak üzere Komite'ye ilgili tüm bilgilerin sunulması, taraflar açısından bir yükümlülük olarak ortaya koyuluyor.

II.4. DEMİR ÇELİK SANAYİİNİN ÇEVRESEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

16. REACH TÜZÜĞÜ DEMİR ÇELİK SANAYİİNİ NASIL ETKİLİYOR?

AB'de, kimyasalların kayıt altına alınması, değerlendirilmesi, izne tâbi tutulması ve kısıtlanmasına ilişkin kurallar, REACH Tüzüğü kapsamında düzenleniyor. Kimyasal maddelerden kaynaklanan riskleri kontrol altına alarak, çevre ve insan sağlığının korunmasını hedefleyen REACH, endüstriyi, kimyasalların güvenli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak verileri toplamak ve üretmekle yükümlü tutuyor. Bunun için, Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA) ile birlikte işleyen entegre bir sistem uyguluyor. Bu sistem, genel hatları ile kimyasal madde üreten ve ithal eden işletmelerin, kullandıkları kimyasallara bağlı riskleri değerlendirerek, saptadıkları riskler konusunda gerekli önlemleri almalarını sağlıyor. Dolayısıyla, üretilen ve piyasaya sürülen kimyasalların güvenli olduklarını ispatlama sorumluluğu, sanayiye yükleniyor.

REACH Tüzüğü'nün getirdiği kurallar, "maddelerin" kendi başlarına ya da "karışımlar" veya "eşyalar" içerisinde yer alacak şekilde üretilmeleri, piyasaya sürülmeleri ve kullanılmalarına uyguluyor. Tüzüğün getirdiği en temel yükümlülüklerin başında, kayıt zorunluluğu geliyor. Buna göre, yılda bir ton veya daha yüksek miktarlarda üretilen ya da ithal edilen kimyasalların, ECHA tarafından yönetilen merkezi bir veri tabanına kaydedilmesi gerekiyor. Kaydedilmeyen maddelerin üretilmeleri ve piyasaya sürülmelerine izin verilmiyor.

REACH'ın getirdiği yükümlülükler, madde, karışım ya da eşya üreticileri/ithalatçıları, alt kullanıcılar ve tedarik zincirindeki

diğer aktörlere (distribütörler, tedarikçiler vb.) göre farklılık gösteriyor. Demir çelik sanayii: hammaddeler (cevherler, elementler, hurdalar, geri kazanılmış maddeler, vb.); ara mal ve alaşımlar; profiller, borular levhalar gibi nihai ürünler açısından değerlendirildiğinde REACH kapsamında farklı kategoriler altında değerlendiriliyor. Buna göre örneğin cevherler ya da konsantre cevherler, kimyasal bir değişime uğramadıkları sürece kayıt ve değerlendirmeden muaf tutuluyorlar. "Madde" konumunda olan elementler ise, REACH kapsamındaki tüm uygulamaları yerine getirmekle yükümlüler. Hurdalar, 2006/12/EC sayılı Atık Direktifi kapsamında atık olarak nitelenmeleri halinde Tüzük kapsamı dışında tutulurken, hurdalardan geri kazanılan maddeler, ilk hallerinin kayıt ettirilmemiş olması durumunda bu muafiyetten yararlanamıyorlar.

REACH kapsamında "özel karışımlar" olarak tanımlanan alaşımlar, içerdikleri maddeler nedeniyle "karışımlar"a uygulanan Tüzük yükümlülüklerine tâbi tutuluyorlar. Düzenlemede, "iki veya daha fazla maddeden oluşan karışım ya da çözelti" şeklinde tanımlanan karışımlar, kendi başlarına kayıt yükümlülüğü taşımazken, karışımların içinde yılda bir ton veya daha fazla miktarda bulunan maddelerin üretici veya ithalatçıların, bu maddeleri kaydettirmeleri gerekiyor. İthalatçıların bu bağlamdaki yükümlülükleri, AB dışındaki üreticiler tarafından atanacak, AB'de yerleşik bir "Tek Temsilci" tarafından da yerine getirilebiliyor. Buna göre, AB'ye ithal edilmek üzere, kimyasal madde (karışım veya eşya içindekiler dahil) üretenlerin yanı sıra, karışım formüle eden işletmeler de AB'de yerleşik bir "Tek Temsilci" atayabiliyorlar.

Düzenleme uyarınca, kayıt yükümlülüğünün yerine getirilebilmesi için, teknik bir dosya hazırlanması; maddenin karışım içerisindeki miktarının yılda 10 tonu aşması halinde ise, buna ek olarak, kimyasal güvenlik değerlendirmesi yapılması ve bir "Kimyasal Güvenlik Raporu" (KGR) hazırlanması gerekiyor. Alt kullanıcı için KGR hazırlama yükümlülüğü, karışım formüle eden işletmeleri, yalnızca, ilgili mad-

delerin kullanım koşullarının zincirdeki bir üst tedarikçinin KGR'sinde tanımlanmadığı durumlarda bağlıyor. Ayrıca, maddenin karışım içerisindeki konsantrasyonunun, maddelerin ve karışımların sınıflandırılması, etiketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin AB düzenlemesinin¹³ 59. maddesinde yer alan oranların altında kalması halinde, KGR hazırlanması gerekmiyor.

REACH kapsamında, karışım tedarikçilerinin, belirli koşullarda, karışımın teslim edileceği alt kullanıcı (downstream user) ya da dağıtıcılara (distribütör) bir "Güvenlik Bilgi For-

mu" (GBF) sunmaları da gerekebiliyor. Bu koşullar; karışımın, tehlikeli müstahzarlara ilişkin Direktif¹⁴ uyarınca "tehlikeli" olarak sınıflandırılması; kalıcı, biyoakümülatif, zehirleyici veya farklı nedenlerle "yüksek tehlike arz eden madde" olarak değerlendirilen bir maddenin söz konusu olması gibi durumları kapsıyor. Kimyasal güvenlik değerlendirmesi yapılan ve KGR hazırlanan bir karışım için, aynı zamanda bir de GBF hazırlanması halinde, GBF'deki bilgilerin, karışımındaki her bir madde için hazırlanan KGR'ler yerine, karışımın kendisi için hazırlanan KGR ile tutarlı olması yeterli sayılıyor.

(13) 1272/2008/EC sayılı, Maddelerin ve karışımların sınıflandırılması, etiketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin Tüzük
(14) 1999/45/EC sayılı, Tehlikeli müstahzarların sınıflandırılması, etiketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin Direktif

KGR ve GBF gibi belgelerde yer alması gereken bilgiler, düzenlemede ayrıntılı bir şekilde tanımlanıyor. Örneğin, GBF'lerin ilk bölümünde, ilgili madde veya karışımın tanımlanması; madde veya karışımın kullanımı ve tedarikçi ile ilgili belirli bilgilere yer verilmesi gerekiyor. İkinci bölümde, madde veya karışımla ilgili tehlike ve riskler tanımlanarak, bunlarla bağlantılı uyarıcı bilgiler yer alıyor. GBF'lerin üçüncü bölümünde ise, madde ve karışımların oluşumu ve bileşenlerine ilişkin bilgiler veriliyor.

Bu bağlamda, karışımları teslim alan alt kullanıcı ya da dağıtıcıların, karışımın içerdiği maddelere bağlı riskleri hemen tanımlayabilmeleri için, karışımdaki bazı maddelerin konsantrasyon ve sınıflandırması hakkında bilgi sunulması gerekiyor. Bu yükümlülüğün hangi maddeler için geçerli olduğu da düzenlemede belirtiliyor. Örneğin, 1999/45/EC sayılı, Tehlikeli Müstahzarların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanmasına İlişkin Direktif'in sınıflandırma kriterlerine karşılık gelen karışımlar söz konusu olduğunda; çevre ve sağlık açısından risk oluşturan¹⁵, iş yerlerinde maruziyet sınır değerlerine tâbi tutulan, kalıcı, biyoakümülatif ve zehirleyici olan maddelerin karışım içerisindeki konsantrasyonun belirtilmesi gerekiyor. 1999/45/EC sayılı Direktif'in sınıflandırma kriterlerine karşılık gelmeyen karışımlarda ise, hangi maddelerin konsantrasyon seviyelerinin, hangi durumlarda belirtilmesi gerektiği, belirli eşik değerlerden hareketle, ayrıca tanımlanıyor. Tedarikçiler, isterlerse bu kriterlerden bağımsız olarak, karışımlarının içindeki tüm maddeleri de listeleyebiliyorlar.

REACH çerçevesinde, "eşya"¹⁶ olarak nitelendirilen çelik boru, profil, levha vb. nihai ürünlerin üretici ve ithalatçıların ise iki koşulun yerine gelmesi halinde Avrupa Kimyasallar Ajansı'na (ECHA) kayıt yaptırmaları gerekiyor:

- Ürünlerin içinde bulunan kimyasal maddenin miktarının üretici veya ithalatçı başına yılda 1 tondan fazla olması,
- Eşyada bulunan maddenin öngörülen normal kullanma koşulları altında salınımının tasarlanmış olması.

Salınımın tasarlanmış olması, ürünün normal kullanımı sırasında işlevini yerine getirebilmek için madde/müstahzar salınımının planlanmış ve ürünün ana işlevi dışında özel bir işlevini yerine getiriyor olması anlamına geliyor. Dolayısıyla, üreticilerin bu maddeleri kaydettirmeleri ya da ECHA'ya kaydettirmiş bir tedarikçiden satın almaları gerekiyor. Buna karşılık, üretimde kullanılan kimyasal maddelerin salınımı tasarlanmamışsa, yani bitmiş ürünün işlevinde ek bir katma değer yaratmak amacıyla salınım yapmıyorlarsa, kayıt yükümlülükleri bulunmuyor. Bir başka ifadeyle, ürünün kullanımı veya bakımı sırasında, ürünün kalitesini büyük ölçüde geliştiren ancak ürünün işlevine özel bir değer katarak katkıda bulunmayan kimyasalların salınımı bu kapsama giriyor.

Bunun yanı sıra, eşya içinde bulunan ve yüksek önem arz eden kimyasal maddelerin (SVHC) (kanserojen, mutajen, toksik vb.) miktarı, üretici veya ithalatçı başına yılda 1 tondan fazla ise ve eşyadaki maddenin konsantrasyonu, ağırlık olarak %0,1'den yüksek ise ECHA'ya bildirim yükümlülüğü bulunuyor.

[1907/2006/EC sayılı, Kimyasalların Kayıt Altına Alınması, Değerlendirilmesi, İzne Tâbi Tutulması ve Sınırlanırılmasına İlişkin Tüzük](#)

17. TÜRKİYE REACH TÜZÜĞÜNE UYUMLU MU?

Türkiye, henüz REACH Tüzüğü'ne uyum sağlamış değil. Türkiye'nin AB Müktesebatı'nın Üstlenilmesine ilişkin 2008 yılı Ulusal Programı'nda, Tüzüğün ulusal mevzuata aktarımını sağlayacak düzenlemelerin uyum ve uygulama takviminin ve gerekli kurumsal yapılanmanın, uyum çalışmaları kapsamında yürütülen REACH projesinin sonuçlarına göre belirlenmesi öngörülmüştür.

Türkiye halihazırda AB üyesi olmadığından REACH sistemi, ülke içi üretimde ve AB dışı ülkelere ihracatta kısa vadede doğrudan bir etki yaratmıyor. Bir başka ifadeyle, iç piyasaya ve üçüncü ülkelere yönelik üretim yapan işletmelerin Tüzük-

(15) 67/548/EEC sayılı Tehlikeli maddeler Direktifi ve 1999/45/EC sayılı Tehlikeli karışımlar Direktifi uyarınca çevre ve sağlık açısından risk teşkil eden maddeler

(16) REACH Tüzüğü'nde "eşya", üretim sırasında kimyasal yapısına oranla daha geniş anlamda işlevini belirlemek üzere özel bir şekil, yüzey ve tasarım verilen bir nesne olarak tanımlanıyor.

ğün getirdiği koşullara uyum sağlaması gerekmiyor. Ancak AB ülkelerine ihracat yapan üreticilerin ve ürünleri, Tüzük kapsamında yer alan yüksek riskli maddeler barındıran işletmelerin, kayıt ve/veya bildirimde bulunmaları gerekiyor.¹⁷ Kimyasal madde salınımı için tasarlanmadıklarından, eşya sınıfında tanımlanan demir çelik yarı ve nihai ürünler için, kayıt yaptırılmasına gerek olmamakla birlikte, pik demir, katran, benzol ile yan ürün sınıfında bulunan cüruf için kayıt zorunluluğu bulunduğundan, sözkonusu ürünleri üreten ve AB ülkelerine ihraç eden demir çelik üreticisi kuruluşlar, ürünlerinin kayıtlarını yapıyor. Türkiye’de faaliyet gösteren işletmeler, kayıt işlemlerini, İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamuller İhracatçıları Birliği’nin (İKMİB) AB’de kurmuş olduğu tek temsilcilik kanalı ile gerçekleştirebiliyorlar.

Türkiye’de piyasaya arz edilen tehlikeli madde ve karışımların insan sağlığı ve çevre üzerinde yaratabilecekleri olumsuz etkilerin kontrolü ve gözetimi ise, 2008 yılında çıkarılan çeşitli yönetmelikler ile sağlanıyor. Bazı Tehlikeli Maddelerin, Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Hakkında Yönetmelik; Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik; Tehlikeli Maddeler ve Müstahzarlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formlarının Hazırlanması ve Dağıtılması Hakkında Yönetmelik; Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik bu kapsamda yer alıyor.

Yılda 1 ton ve üzeri miktarda kimyasal madde üreten ve ithal eden tüm üreticilerin ve ithalatçıların, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından oluşturulan Kimyasallar Veri Bankası’na bildirim yapma yükümlülüğü bulunuyor. Bu yolla bir envanter oluşturularak, kimyasalların insan sağlığı ve çevre üzerindeki olası olumsuz etkilerine karşı etkin koruma ve kontrol sağlanması hedefleniyor.

18. CLP TÜZÜĞÜ SEKTÖRÜ ETKİLİYOR MU?

AB mevzuatı, insan sağlığı ve çevrenin yüksek seviyede ko-

runmasının yanı sıra, madde ve karışımların serbest dolaşımının güvence altına alınması amacıyla, maddelerin ve karışımların sınıflandırılması; tehlikeli madde ve karışımların ise ambalajlanması ve etiketlenmesine ilişkin ortak kurallar getiriyor. 67/548/EEC sayılı “tehlikeli maddelerin”; 1999/45/EC sayılı “tehlikeli müstahzarların” sınıflandırılması, etiketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin Direktiflere değişiklik getiren ve kademeli olarak yürürlükten kaldıran 1272/2008/EC sayılı, Madde ve karışımların sınıflandırılması, ambalajlanması ve etiketlenmesine ilişkin Tüzük, Sınıflandırma (Classification), Etiketleme (Labelling) ve Ambalajlama (Packaging) kelimelelerinin baş harflerinden oluşan kısaltmasıyla, CLP Tüzüğü olarak biliniyor.

Birleşmiş Milletler’in sınıflandırma ve etiketlemedeki Küresel Uyumlaştırma Sistemi (GHS) doğrultusunda hazırlanan ve AB’nin kimyasalların kayıt altına alınması, değerlendirilmesi, izne tâbi tutulması ve kısıtlanmasına yönelik REACH Tüzüğü’nü tamamlayıcı nitelikte olan CLP Tüzüğü, AB içerisinde üretilen, ithal edilen, piyasaya sunulan, kendi başına ya da belirli konsantrasyon limitlerinin üzerinde karışım içerisinde kullanılan tüm tehlikeli maddeler için, bildirim yapma yükümlülüğü getiriyor. Bu bağlamda maden cevherleri ve konsantrelerinin, alaşımların üretimini/ithalatını gerçekleştiren firmalar da, söz konusu ürünler için CLP Tüzüğü hükümleri doğrultusunda, sınıflandırma değerlendirmesi yapma ve Avrupa Kimyasallar Ajansı’na bildirimde bulunma yükümlülüğü taşıyor.

Ocak 2009 itibariyle yürürlüğe giren CLP Tüzüğü’nün “maddeler” açısından 1 Aralık 2010’dan beri uygulanan birçok hükmü (düzenlemenin zarar ve tehlikelerin sınıflandırılması, etiketleme yoluyla bildirilmesi ve ambalajlamaya ilişkin bölümleri), “karışımlar” açısından 1 Haziran 2015 itibariyle uygulanmaya başlayacak. Bu tarihten önce piyasaya sürülmüş karışımların yeniden etiketlenmesi ve ambalajlanması için öngörülen geçiş süresi ise, 1 Haziran 2017’de tamamlanacak.

(17)Tüzüğe uyum konusunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın ilgili sayfasında, ayrıntılı bilgiler yer alıyor. http://www.kimyasallar.cevreorman.gov.tr/docs/sunumlar/TC_CEVRE_ve_ORMAN_BAKANLIGI.htm

Tehlikeli madde ve karışımlara ilişkin mevcut düzenlemelerde yer alan “tehlikeli” (dangerous) kavramının kapsamını genişleterek “zararlı-tehlikeli”ye (hazardous), “müstahzar” (preparation) tanımını ise “karışım”a (mixture) dönüştüren CLP Tüzüğü, karışımların tehlikelerine göre sınıflandırılmasında kullanılan kategorileri de yeni kriterler getirerek genişletiyor. Tehlikeli madde/müstahzar üreticilerini; piyasaya sürülenleri ve alt kullanıcıları, ürünün kimyasal özellikleri ve sağlık üzerindeki etkileri dahil olmak üzere gerekli tüm bilgileri sunmakla yükümlü tutan Tüzüğün getirdiği şartları karşılamayan ürünler piyasaya sürülemiyor. Bunun yanı sıra, üye devletlere, düzenlemenin şartlarını sağlamasına rağmen, çevre ya da insan sağlığı açısından tehlike oluşturduğu kanıtlanan tehlikeli madde/müstahzarların piyasaya sürülmesini yasaklama yetkisi de veriliyor.

1272/2008/EC sayılı, Madde ve karışımların sınıflandırılması, ambalajlanması ve etiketlenmesini düzenleyen; 67/548/EEC ve 1999/45/EC sayılı Direktifleri değiştiren ve yürürlükten kaldıran; 1907/2006/EC sayılı Tüzük'e değişiklik getiren Tüzük

19. TÜRKİYE CLP TÜZÜĞÜNE UYUMLU MU?

Türkiye, Aralık 2008'de yayınlanan ve bir yıl sonra yürürlüğe giren, Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik ile, AB'nin 67/548/EEC ve 1999/45/EC sayılı Direktifleri ile 1907/2006/EC sayılı Tüzüğü'nün getirdiği yükümlülükleri, REACH Tüzüğü'nün getirdiği değişiklikleri de dikkate alarak, mevzuatına aktarmış bulunuyor.

1 Haziran 2015 itibarıyla bu düzenlemelerin yerini alacak olan CLP Tüzüğü'nün ise, Ocak-Mayıs 2011 döneminde yürütülen “Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında 1272/2008/EC Sayılı Tüzüğü'nün Türkiye'de Uyumlaştırılması Projesi” sonucunda hazırlanan Kimyasalların Sınıflandırılması, Etiketlenmesi ve Ambalajlanması Hakkında Yönetmelik taslağı ile Türk mevzuatına aktarılması planlanıyor.

20. ENTEGRE KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİ VE KONTROLÜNDE SEKTÖRÜN YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

Sanayiden kaynaklanan kirliliğin kaynağında kontrol edilmesini amaçlayan Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolü (EKÖK) Direktifi, işletmelere çevre kirliliğini önleme konusunda çeşitli yükümlülükler getiriyor. Düzenlemede yer alan “entegre” kavramı, tesisin havaya, suya ve toprağa yönelik emisyonlarından atık oluşumuna, ham madde kullanımı ve enerji verimliliğinden gürültü ve kazaların önlenmesine kadar, tesisin çevresel performansının tüm boyutlarını kapsıyor.

Metal üretim ve işleme tesislerini de içeren Direktif uyarınca, söz konusu faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve yüksek oranda kirliliğe yol açma potansiyeline sahip işletmeler izne tâbi tutuluyor. Bu işletmeler arasında:

- 2,5 ton/saat kapasitenin üzerinde, sürekli döküm de dahil olmak üzere ham demir ya da çelik (birincil veya ikincil ergitme) üretimi yapan tesisler,
- Demirli metalleri işleyen aşağıdaki tesisler:
 - 20 ton/saat ham çelik kapasitesini aşan sıcak haddeleme tesisleri,
 - Tokmak başına 50 kilojülün üzerinde enerji ile çalışan ve 20 MW'ın üzerinde kalorifik enerji kullanılan demirhaneler,
 - 2 ton/saat ham çelik girdi kapasitesini aşan, metal kaplama tesisleri,
 - Günlük üretim kapasitesi 20 tonun üzerindeki demirli metal dökümhaneleri,
 - Organik çözücüler kullanarak, cisimlerin ve ürünlerin yüzey işlemlerini gerçekleştiren, çözücü tüketim kapasitesi 150 kg/saati ya da 2000 ton/yılı aşan tesisler de yer alıyor.

Düzenleme kapsamına giren tesislerin faaliyet izni alabilmeleri ise, bazı çevresel yükümlülüklerin karşılanmasını gerektiriyor. Bunların başında, “mevcut en iyi tekniklerin¹⁸” (BAT – Best Available Techniques) kullanılması suretiyle, kirlilik önleyici tüm tedbirlerin alınması geliyor. Avrupa Komisyonu, izin işlemlerinden sorumlu mercilere ve işletmelere, bu tek-

(18) Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi'ne (JRC) bağlı Avrupa EKÖK Bürosu'nun hazırladığı referans belgeler, düzenleme kapsamındaki her sektör için mevcut en iyi teknikleri belirliyor: <http://eippcb.jrc.es/reference/>

nikleri belirleme konusunda destek olmak amacıyla, kısaca "BREFs" olarak adlandırılan, BAT referans belgeleri yayımlıyor. Bu belgeler sektörü yakından ilgilendiren belirli alanlarda uygulanabilecek en iyi tekniklere açıklık getiriyor.¹⁹

Mevcut en iyi tekniklerin dışında, büyük ölçekli kirlilik yaratan faaliyetlerin engellenmesi, atıklarla ilgili işlemlerden kaynaklanan kirliliğin asgari düzeye indirilmesi, enerjinin etkin kullanılması, kazaların önlenmesi, hasarların sınırlandırılması ve kullanılan alanın, faaliyetlerin ardından eski haline dönüştürülmesi de, izin için karşılanması gereken yükümlülükler arasında yer alıyor. Düzenleme uyarınca, tesislere verilen izinlerin, kirlenici maddeler için emisyon sınır değerleri; toprak, su ve havanın korunmasına ilişkin önlemler; atık yönetimi önlemleri ve istisnai durumlarda alınacak tedbirleri de içermesi gerekiyor. Emisyon ticareti sistemi kapsamında olan işletmelere verilen izinlerde ise, emisyon sınır değerleri belirleme şartı aranmıyor.

EKÖK Direktifi, yetkili mercilere yapılan izin başvurularında yer alması gereken bilgileri de tanımlıyor. Buna göre başvurularda; işletmenin tanımı, faaliyetleri ve faaliyetlerin gerçekleşeceği tesis alanının koşulları; kullanılacak ya da üretilecek madde ve materyaller ile enerji miktarı; tesisin emisyon kaynakları ve öngörülen emisyon miktarları; emisyonların azaltılması ya da önlenmesi için kullanılacak teknoloji ve diğer teknikler; atıkların önlenmesi ve geri kazanılması için alınacak tedbirler; emisyonların izlenmesi için planlanan önlemler ve olası alternatif çözümlerin belirtilmesi gerekiyor. İşletmeler, bu bilgilerle birlikte lisanslandırma prosedürü, izni veren otoritenin iletişim bilgileri ve lisanslandırma sürecine katılım konusunda kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlü tutuluyor. Ayrıca, sınır ötesi etki yaratma potansiyeline sahip endüstriyel faaliyetlerde, komşu üye devletlerin de bilgilendirilmesi zorunluluğu getiriliyor.

İşletmeler izin alarak yürüttükleri faaliyetlerde yetkili mercilere bilgi vermeden değişiklik yapamıyor. Yapılacak önemli

değişiklikler ise yeniden izin alınmasını gerektiriyor. Yetkili merciler, izinleri düzenli olarak gözden geçiriyor ve gerekirse izin koşullarını değiştirebiliyor. EKÖK Direktifi kapsamına giren faaliyetleri gerçekleştiren sanayi tesisleri, faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonlara ilişkin bilgileri, ülkelerindeki yetkili mercilere düzenli olarak iletmekle yükümlü tutuluyor. Üye devletler tarafından Komisyon'a iletilen bu bilgiler, elektronik bir veritabanında²⁰ toplanıyor. Söz konusu veritabanı sayesinde, AB çapında sanayiden kaynaklanan kirliliğe ilişkin bilgilere, tesis bazında ulaşılabilir.

[2008/1/EC sayılı, Entegre kirliliğin önlenmesi ve kontrolüne ilişkin Direktif; 166/2006/EC sayılı, Avrupa Kirlenici Salım ve Taşınım Kayıt Sistemi'nin oluşturulmasına ilişkin Tüzük](#)

21. TÜRKİYE ENTEGRE KİRLİLİĞİN ÖNLENMESİ VE KONTROLÜNDE AB'YE UYUMLU MU?

Türkiye EKÖK Direktifi'ne henüz uyum sağlamamış olmakla birlikte, uyum çalışmalarında önemli mesafe kaydetmiş durumda. 2003-2007 döneminde Hollanda ile işbirliği içinde yürütülen iki proje kapsamında Türkiye'de EKÖK uygulamaları ve çevresel izinler için gerekli yasal ve kurumsal çerçevenin belirlenmesini, bir eylem planı oluşturulmasını, eğitim programları gerçekleştirilmesini içeren çalışmalar yapılarak EKÖK Stratejisi'nin oluşturulmasına ilişkin hazırlıklar başlatılmış bulunuyor.

2011 yılında, İspanya ve Polonya hükümetlerinin teknik desteği ile uygulamaya koyulan "Eşleştirme Projesi" ise halen devam ediyor. Proje çerçevesinde entegre çevre izin ve prosedürü kapsamında yer alan tüm sanayi kuruluşlarının bir envanterinin hazırlanmasından, AB müktesebatı ile uyumlu bir Türk mevzuatının oluşturulmasına, düzenlemenin etkilerini saptamayı amaçlayan bir etki analizi yapılmasından paydaşların sürece etkin katılımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesine kadar bir dizi çalışma yürütülüyor.

(19) Avrupa EKÖK Bürosu tarafından yayınlanan "Demir ve Çelik Üretiminde Mevcut En İyi Teknikler Referans Dokümanı-IPPC"
(20) Avrupa Kirlenici Salım ve Taşınım Kayıt Sistemi (E-PRTR): <http://prtr.ec.europa.eu/>

2008 yılında yayınlanan AB Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program'da, Yönetmelik'in uyum ve uygulama takvimlerinin, proje sonuçları çerçevesinde belirleneceği ifade edilirken, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2009 yılında Avrupa Komisyonu'na sunduğu "Çevre Müktesebatı Uygulanmasında Gerekli İdari Kapasite ve Mali Kaynakların Oluşturulması Konusunda Kapsamlı Strateji Belgesi"nde, Direktif'in 2018 yılı itibariyle tam olarak uygulanmasının hedeflendiği belirtiliyor.²¹

22. AB'NİN HAVA KALİTESİNE İLİŞKİN MEVZUATI SEKTÖRÜ ETKİLİYOR MU?

AB'nin hava kalitesine ilişkin mevzuatı, esas olarak havadaki belirli kirleticilerin seviye sınırlarının belirlenmesi yoluyla, insan sağlığı ve çevre üzerinde olumsuz etki yaratmayan, sürdürülebilir bir hava kalitesi seviyesine ulaşılmasını hedefliyor. Bu kapsamda belirli tehlikeli maddelerin üretimine, pazarlanmasına ve kullanımına getirilen kısıtlamalardan, sera gazı izleme mekanizmaları ve emisyon ticaret sistemi oluşturulmasına; otomotiv sektöründen ve yakıtlardan kaynaklanan kirleticilerin azaltılmasından organik çözücü bileşen salınımlarının asgari seviyeye indirilmesine kadar bir dizi düzenleme getiriliyor.

Demir çelik sanayiini de yakından ilgilendiren, dış ortam hava kalitesine ve Avrupa için daha temiz bir hava oluşturulmasına ilişkin 2008/50/EC sayılı Direktif, hava kalitesine dair dört farklı Direktif²² ile bir Konsey Kararı'nı²³ yeniden düzenleyerek tek bir yasal çerçeve altında birleştiriyor. Hava kalitesinin iyileştirilmesine yönelik hedefler belirleyen; üye devletlerde hava kalitesinin ölçülmesi için ortak yöntem ve kriterler ortaya koyan; kamuoyunun hava kalitesi hakkında bilgilendirilmesi ve hava kirliliğinin önlenmesi için üye ülkelerarası işbirliğinin geliştirilmesini sağlayacak önlemler belirleyen Direktif, kükürt dioksit, azot dioksit, azot oksit, karbon monoksit, kurşun, benzen, ozon, PM10 ve PM2.5 gibi parçacıklı maddeler içeren sinai emisyonlara tavan değerler getiriyor.

Her kirletici için sınır değerler ve hedef değerler belirleyen ve bunların ölçümleme metodlarına ilişkin kriterler getiren düzenleme, ayrıca insan sağlığının ve çevrenin korunmasında temel alınacak bilgilendirme eşiği, uyarı eşiği ve kritik eşik seviyelerini de düzenliyor. Üye devletleri, kentsel alanlardaki PM2.5 maruziyet oranlarını 2020 yılına kadar kademeli olarak azaltmakla yükümlü tutan Direktif, 1 Ocak 2015 tarihinden itibaren uygulanacak PM2.5 sınır değerini 25; 2020 yılı itibariyle uygulanacak sınır değerini ise 20 µg/m³ olarak belirliyor.

Üye ülkeleri her bölge için en az bir ölçüm istasyonu kurmakla yükümlü tutan ve birden fazla ülkenin bir araya gelerek, ortak ölçümleme istasyonları kurmalarına da imkan tanıyan Direktif, ozonun ölçülmesi için örnekleme noktalarının konumlandırılmasında kentsel alanlar, kent çevreleri, kırsal alanlar ve kırsal fonlar için farklı kriterler belirliyor.

Havadaki kirletici seviyesinin, düzenlemede belirlenen sınırların altında olması durumunda, üye ülkelerin bu seviyeyi sürdürülebilir kılabacak önlemleri almaları gerekiyor. Kirletici seviyesinin hedef ya da sınır değerleri aşması halinde ise söz konusu bölgeler için hava kalitesi planları oluşturulması ve ek tedbirler alınması yükümlülüğü getiriliyor. Kirletici seviyelerinin "uyarı eşiğini" aşma riski bulunan bölgeler için, eylem planları oluşturulmasını şart koşan Direktif, gerekli durumlarda, söz konusu eylem planlarının, sınır değerlerin aşılmasına katkıda bulunan motorlu taşıt trafiğinin, inşaat çalışmalarının, endüstriyel tesislerin faaliyetlerinin kontrolü ve askıya alınması da dahil olmak üzere, önleyici tedbirleri de içermesini gerektiriyor.

Eylem planlarının ayrıca, demir çelik sanayiinin de tâbi olduğu, entegre kirliliğin önlenmesi ve kontrolü, büyük yakma tesislerinden havaya yayılan bazı kirletici emisyonlarının sınırlandırılması, atmosferi kirleten belirli maddeler için ulusal emisyon tavan değerleri belirlenmesine yönelik düzenle-

(21) Veysel Aslan, Entegre Kirlilik Önlenme ve Kontrol Direktifi ve Türkiye Uygulamaları başlıklı sunum, Haziran 2011

(22) 96/62/EC sayılı, Ortam havası kalitesinin değerlendirilmesi ve yönetimine ilişkin Direktif; 1999/30/EC sayılı, Ortam havasında bulunan kükürt dioksit, azot dioksit, azot oksitler, parçacıklar ve kurşuna yönelik sınır değerlere ilişkin Direktif; 2000/69/EC sayılı, Ortam havasında bulunan benzen ve karbon monoksitine yönelik sınır değerlere ilişkin Direktif; 2002/3/EC sayılı, Ortam havasında bulunan ozona ilişkin Direktif.

(23) 97/101/EC sayılı, Üye ülkeler arasında, ortam havasındaki kirliliği ölçümleyen münferit istasyonlardan ve istasyon ağlarından elde edilen bilgilerin karşılıklı değişimine ilişkin Karar

meler doğrultusunda hazırlanan planlar ve sanayi tesislerine verilen izinlerin dikkate alındığı, entegre bir yaklaşımla oluşturulmaları gerekiyor.

Üye ülkeler ayrıca, Direktif kapsamında yer alan kirleticilerin havadaki konsantrasyonu hakkında, kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmek ve yıllık raporlar yayınlamakla yükümlü tutuluyor. Direktif doğrultusunda kabul edilen ulusal mevzuatın eksiksiz uygulanmasını sağlamakla sorumlu olan üye ülkelerin, mevzuat hükümlerinin ihlali halinde etkin, caydırıcı ve orantılı cezalar uygulamaları gerekiyor.

Çerçeve Direktif kapsamında yer almayan, ortam havasındaki arsenik, kadmiyum, cıva, nikel ve polisiklik aromatik hidrokarbonlar ise bir başka Direktif ile düzenleniyor. Söz konusu maddelerin her biri için hedef değerler, alt ve üst değerlendirme eşikleri, ölçümleme yöntem ve kriterleri, makro ve mikro ölçek bölgelerde örnekleme noktalarının seçim kriterlerini belirleyen düzenleme, Çerçeve Direktif'te olduğu gibi, üye ülkelere kamuoyunu bilgilendirme ve kuralların ihlali halinde ceza yaptırımlar uygulama yükümlülüğü getiriyor.

[2008/50/EC sayılı, Ortam hava kalitesine ve Avrupa için daha temiz bir hava oluşturulmasına ilişkin Direktif](#); [2004/107/EC sayılı, Ortam havasındaki arsenik, kadmiyum, cıva, nikel ve polisiklik aromatik hidrokarbonlara ilişkin Direktif](#)

23. ATMOSFERİ KİRLETEN MADDELERİN EMİSYONLARI NASIL DÜZENLENİYOR?

AB'nin hava kalitesine ilişkin mevzuatı, insan sağlığı ve çevrenin yüksek seviyede korunmasını sağlamak amacıyla, üye ülkelere, belirli atmosferik kirleticiler için yıllık ulusal emisyon tavan değerlerine uyum zorunluluğu getiriyor. Kükürt dioksit (SO₂), azot oksit (Nox), amonyak (NH₃) ve organik çözücü bileşenleri (VOC) kapsayan ilgili düzenleme, söz konusu kirleticilerin ortaya çıkmasına neden olan endüstriler arasında yer alan demir çelik sanayiini de yakından ilgilendiriyor.

Düzenlemenin ekinde, 2010 yılı itibarıyla, her üye ülkenin, asitleşme, ötrifikasyon ve yer seviyesi ozon kirliliğinin azaltıl-

ması için uymakla yükümlü olduğu yıllık emisyon üst sınır değerleri yer alıyor. Uluslararası deniz trafiği ve uçakların iniş ve kalkışlarından kaynaklanan emisyonları kapsam dışında bırakan Direktif, aşağıdaki ara hedeflerin tutturulmasını esas alıyor:

- Asit birikimlerinin kritik değerleri aştığı alanların, 1990 yılındaki duruma kıyasla %50 oranında azaltılması,
- İnsan sağlığı açısından kritik sınırı aşan, yer seviyesindeki ozon birikintilerinin, 1990 yılındaki duruma kıyasla 2/3 oranında azaltılması,
- Ekinler ve yarı-doğal bitki örtüsü açısından kritik sınırı aşan, yer seviyesindeki ozon birikintilerinin, 1990 yılındaki duruma kıyasla 1/3 oranında azaltılması.

Üye ülkelere, SO₂, NO_x, VOC ve NH₃ için emisyon öngörülerini ve ulusal emisyon envanterlerini hazırlayarak yıllık olarak güncellemeleri ve belirlenen ulusal sınır değerleri ihlal edenlere yaptırımlar getirmeleri sorumluluğu yükleyen düzenlemenin, AB'nin 2020 yılı ara hedefleri doğrultusunda revize edilmesi öngörülmüyor. Bu amaçla Komisyon tarafından Ekim 2011 tarihine kadar yürütülen istişare süreci doğrultusunda yeni emisyon tavanlarını belirleyen Direktif teklifine ilişkin hazırlıklar sürdürülüyor.

[2001/81/EC sayılı, Atmosferi kirleten belirli maddeler için ulusal emisyon tavan değerlerine ilişkin Direktif](#)

24. TÜRKİYE AB'NİN HAVA KALİTESİ MEVZUATINA NE KADAR UYUMLU?

Türkiye, Haziran 2008'de yayınladığı Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (HKDYY) ve Mayıs 2009 ile Haziran 2012 tarihlerinde söz konusu Yönetmelik'te yapılan değişiklik ile, 96/62/EC sayılı Hava kalitesi Çerçeve Direktifi ve kardeş Direktifler olarak tanımlanan 99/30/EC, 2000/69/EC, 2002/3/EC ve 2004/107/EC sayılı AB düzenlemelerine uyum sağlamış bulunuyor.

Söz konusu düzenlemeler kapsamında yer alan kirletici maddelerin, çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerinin önlenmesi ya da azaltılması için hava kalitesi hedeflerinin belirlenmesini; tanımlanmış yöntemler ve kriterler temelinde hava kalitesinin değerlendirilmesini ve iyileştirilmesini; hava kalitesi ile ilgili bilgi toplanmasını ve halkın bilgilendirilmesini hedefleyen Yönetmelik, AB'nin hava kalitesi mevzuatında tanımlanan kirleticiler için kademeli uygulama takvimleri belirliyor.

Hava kirliliğinin kontrolü için izleme ve yaptırım mekanizmaları da getiren Yönetmelik, İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüklerine, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içerisinde bir veya daha fazla uyarı eşiği veya limit değerini aşılması riski bulunması halinde, bu aşımaların süresini kısıtlamak veya riski azaltmak için kısa vadede alınacak önlemleri içeren bir eylem planı hazırlama yükümlülüğü getiriyor. Yönetmeliğin uygulama takvimi kapsamında, 2014 yılına kadar tüm Türkiye için hava kalitesi alanında ön değerlendirme çalışmalarının yapılması, bölgesel ağ merkezlerinin kurulması, laboratuvar alt yapısının tamamlanması ve hava kalitesi değerlendirme ve yönetim sisteminin oluşturularak 2014 yılında Avrupa Birliği hava kalitesi limit değerlerine uyum sürecinin başlatılması öngörülüyor.

Bu çerçevede Yönetmeliğin, 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacak olan: uyumluluğun sağlanması için önlemler alınması, temiz hava planı ve eylem planları hazırlanması ve istisnai durumlara ilişkin tedbirleri içeren hükümleri dışındaki tüm maddeleri, 2008 yılında yürürlüğe girmiş bulunuyor. Bu kapsamda yürütülen çalışmalar bağlamında, Türkiye'de 81 ili kapsayan bir Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı ve 2010-2013 dönemi kapsayan bir "Temiz Hava Eylem Planı" oluşturulmuş durumda. Ancak, sağlıklı bir işleyişin temini için istasyon sayısının ve ölçüm yapılan parametrelerin çeşitliliğinin artırılmasının yanı sıra, denetim mekanizmalarının da güçlendirilmesi gerekiyor. Türkiye, HKDYY ile uyum sağladığı AB Direktiflerinden dördünü bünyesinde toplayarak gün-

celleyen 2008/50/EC sayılı Çerçeve Direktif'e ise, henüz tam uyum sağlamış değil.

25. ORGANİK ÇÖZÜCÜ EMİSYONU YARATAN İŞLETMELER HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TABİ?

Organik çözücülerden kaynaklanan uçucu organik bileşik (VOC) emisyonlarının çevre ve insan sağlığı üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerinin önlenmesini ve/veya azaltılmasını hedefleyen VOC Çözücü Emisyonları Direktifi, söz konusu bileşikler için emisyon sınır değerleri belirliyor ve organik çözücülerin kullanıldığı endüstriyel faaliyetlerde bulunan tesislere belirli yükümlülükler getiriyor. Bu faaliyetler arasında; bobin çeliğin (*coiled steel*), paslanmaz çeliğin, kaplanmış çeliğin, bakır alaşımların veya alüminyum şeritlerin, film oluşumu ya da laminat kaplamalarının sürekli işlemlerle gerçekleştirildiği tesisler de yer alıyor.

Söz konusu faaliyetleri gerçekleştiren tesisler, Tablo 1'de yer alan emisyon sınır değerleri kapsamında, atık gazlara getirilen sınır değerler ile kaçak emisyon değerlerine uymakla yükümlü tutuluyor.

TABLO 1 : EMİSYON SINIR DEĞERLERİ

Faaliyet	Atık gazlarda emisyon sınır değeri (mg C/Nm ³)	Kaçak emisyon değerleri (çözücü girdi %)
Bobin kaplama (Coil coating) (> 25)	50*	5
* Geri kazanılmış çözücülerin yeniden kullanımına imkan veren teknikler uygulayan tesisler için emisyon sınır değeri 150'dir.		

Düzenlemede ayrıca, tesislere, bir emisyon azaltma planı uygulamak suretiyle, emisyon sınırlarına uyum ile aynı sonucu elde edecek şekilde, farklı yöntemler uygulama (çözücü içermeyen maddeler kullanma, çözücü içermeyen üretim süreçlerine geçme vb.) seçeneği tanınıyor. İnsan sağlığına önemli

ölçüde zarar verme potansiyeline sahip maddeler veya karışımlar (kanserojen, mutajen, ya da yeniden üretim açısından zehirli maddeler) içeren çözücülerin, mümkün olan en kısa sürede, daha az zararlı maddeler ile değiştirilmesi yükümlülüğü getiren düzenlemeye göre, zararlı maddeler için daha sıkı emisyon sınır değerleri uygulanıyor.

Düzenleme kapsamına giren faaliyetleri gerçekleştiren tesislerin kayıt olmaları ya da izin almaları gerekiyor. Emisyon azaltma planı uygulayacak tesisler ise, kayıt olmadan ya da izin almadan önce bu planı yetkili otoritelere bildirmekle yükümlü tutuluyor. Faliyete başlarken ve sonlandırırken emisyonları asgari seviyede tutmak için gerekli tüm önlemleri alma sorumluluğu taşıyan tesislerin, ayrıca, Direktif'e uydıklarını kanıtlayan verileri yılda bir kez yetkili kurumlara sunmaları gerekiyor. Düzenlemenin getirdiği yükümlülükler uyulmaması ve insan sağlığı açısından tehlike oluşması durumunda, tesisin faaliyetleri durdurulabiliyor.

[1999/13/EC sayılı, Bazı faaliyetlerde ve tesislerde organik çözücü kullanılması sonucu oluşan uçucu organik bileşen emisyonlarının sınırlandırılmasına ilişkin Direktif](#)

26. TÜRKİYE ORGANİK ÇÖZÜCÜ EMİSYONLARINA DAİR AB DÜZENLEMESİNE UYUMLU MU?

2009 yılında yayımlanan Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, organik çözücü kullanan tesislere kapasitelerine göre emisyon izni alma yükümlülüğü getiriyor. Endüstriyel tesislerden kaynaklanan emisyonlar için limitler belirleyen ve hava kalitesi sınır değerleri getiren yönetmelik, bununla birlikte, AB mevzuatına uygun şekilde, uçucu organik bileşen emisyonları için limit değerler ve emisyon azaltma planı şartları içermiyor.

Düzenlemeye uyum kapsamında hazırlanacak Uçucu Organik Bileşiklerden Kaynaklanan Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nin 2013 yılında çıkarılması ve 2015 yılında uygulamaya koyulması hedefleniyor. Bu tarihin, Ağustos 2011'de başlatılan

“Endüstriyel Uçucu Organik Bileşik Emisyonlarının Kontrolü” projesinin sonucunda sektörler ile birlikte kesinleştirilmesi öngörülüyor. Temmuz 2013'te tamamlanması amaçlanan proje ile, uçucu organik bileşik emisyonlarına neden olan tesislerin AB çevre mevzuatına uyum konusunda kapasite artırımları ve yol haritası hazırlamaları hedefleniyor. Öte yandan, Yönetmelik'te VOC emisyon limit değerleri için kademeli geçiş süreleri belirlenmesi planlanıyor.

27. BÜYÜK YAKMA TESİSLERİ HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TABİ?

AB çevre mevzuatı kapsamında, endüstriyel kirliliğin kontrolüne ilişkin en kapsamlı düzenlemelerden biri olan Büyük Yakma Tesisleri Direktifi, aralarında demir çelik sanayiinin de yer aldığı, tüm büyük yakma üniteli işletmelere belirli yükümlülükler getiriyor. Kullanılan yakıt türüne (katı, sıvı, gaz) bakılmaksızın, termal girdisi 50 MW ve üzerinde olan yakma tesislerinden kaynaklanan toz (PM), kükürtdioksit (SO₂) ve azot oksit (NO_x) emisyonlarına sınır değerler getiren düzenleme, insan sağlığına ve ekosisteme zarar verilmesini önlemeyi amaçlıyor.

Katı, sıvı, gaz yakıtlar, gaz tirbünleri ve çift ya da çoklu yakıt yakan tesislerin her biri için farklı sınır değerler getiren Direktif kapsamında, 2002 yılından önce izin almış ve Kasım 2003'ten önce faaliyete geçmiş olan yakma tesislerine ve 2002 yılı sonrasında izin almış tesislere uygulanacak farklı “emisyon sınırları” belirleniyor. Üye ülkeleri, takvimlendirilmiş hedef ve önlemlerin yanı sıra izleme metodları da içeren bir “ulusal emisyon sınırı indirim planı” hazırlamak ve Avrupa Komisyonu'na sunmakla yükümlü tutan düzenleme, üye devletlerin, işletmelere emisyon kotaları tahsis etmelerine ve belirli sınırlar içinde kalmak üzere, işletmeler arasında kirlenici takasına izin vermelerine imkan tanıyor. Ancak, ulusal emisyon indirim planına dahil olan bir yakma tesisin kapanması halinde, diğer tesislerin yıllık emisyon salımlarının artırılmasına imkan verilmiyor. Sistem uyarınca, her uygulama dönemi sonunda, ulusal plan kapsamında yer alan tüm işletmelerin,

tesis bazında emisyon oranları toplamının, ulusal emisyon sınırına eşit olması gerekiyor.

Mevcut tesisler için kükürt dioksit ve azot oksitlerinin yıllık emisyon değerlerini aşamalı olarak azaltmayı hedefleyen ve yeni tesisler için emisyon sınır değerleri oluşturan düzenleme, yakma tesislerinin inşası için izin belgelerine veya yeni tesislerin işletilmesi için alınması gereken lisanslara dair hükümler de içeriyor. Yakma tesisini 1 Ocak 2008-31 Aralık 2015 tarihleri arasında 20.000 saatten fazla çalıştırmamayı taahhüt eden mevcut işletmeleri, emisyon sınırlarına uymaktan ve ulusal emisyon indirim planına dahil olmaktan muaf tutan Direktif, spesifik yakıt türleri yakan tesislere de bazı derogasyonlar uygulanmasına izin veriyor.

Tesislerin kapasitelerinin artırılması ya da değiştirilmesi halinde uygulanacak kriterler, emisyonların ölçülme yöntemleri ve izlenme periyodları, büyük yakma tesislerinin emisyon envanterleri oluşturma koşulları gibi hükümleri de düzenleyen Direktif, atık gazların bacadan atılma koşullarını belirleyerek, üye ülkelere, baca yüksekliklerinin insan sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şekilde hesaplanmasını temin etme yükümlülüğü getiriyor.

Üye devletleri, yetkili mercilerin, tesisler tarafından Direktif hükümlerine uygun faaliyet gösterdiklerine dair bilgilendirilmelerini sağlayacak tüm önlemleri almakla sorumlu tutan düzenleme, hükümlere aykırı davranan tesislere, efektif, orantılı ve caydırıcı cezalar uygulanması için üye devletlere yetki de veriyor.

[2001/80/EC sayılı, Büyük yakma tesislerinden havaya yayılan bazı kirletici emisyonların sınırlandırılmasına ilişkin Direktif](#)

28. TÜRKİYE AB'NİN BÜYÜK YAKMA TESİSLERİ DÜZENLEMESİNE UYUMLU MU?

Türkiye, 8 Haziran 2010 tarihinde yayımlanan Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği ile ilgili AB düzenlemesine uyum sağla-

mış bulunuyor. AB Direktifi'nde olduğu gibi, ısı gücü 50 MW veya daha fazla olan; enerji üretimi için inşa edilen; katı, sıvı veya gaz yakıtların kullanıldığı yakma tesislerini kapsayan Yönetmelik, AB mevzuatına paralel olarak katı, sıvı, gaz yakıtlar, gaz tirbünleri ve çift ya da çoklu yakıt yakan tesisler için farklı toz (PM), kükürtdioksit (SO₂) ve azot oksit (NO_x) emisyon sınırı değerleri getiriyor.

Tesislerin kapasitelerinin artırılması veya değiştirilmesine; atık gazın bacadan atılmasına ilişkin şartlara; baca gazı arıtma donanımının arızası veya devre dışı kalması halinde uygulanacak kurallara dair hükümler getiren Yönetmelik, emisyonların değerlendirilmesi, raporlanması ve izlenmesinin yanı sıra, muafiyet koşulları ve ceza yatırımları da düzenliyor.

29. ENDÜSTRİYEL EMİSYONLARA İLİŞKİN YENİ AB DÜZENLEMESİ NE GETİRİYOR?

Ocak 2011'de yürürlüğe giren endüstriyel emisyonlara ilişkin yeni AB direktifi, aralarında Entegre Kirliliğin Önlenmesi ve Kontrolü, VOC Çözücü Emisyonları, Büyük Yakma Tesisleri, Atık direktiflerinin de bulunduğu yedi AB direktifini temel bir çerçeve oluşturacak şekilde tek bir yasal düzenlemede topluyor. Endüstriyel emisyonların çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini azami ölçüde azaltmayı öngören Direktif, endüstriyel hava kirliliğinin önlenmesinde uygulama bütünlüğünün sağlanmasını, izin sisteminin basitleştirilmesini, işletmelerin raporlama yükümlülüklerinin ve idari maliyetlerinin hafifletilmesini öngörüyor.

Üye devletlere, mevcut en iyi teknikleri temel alarak bağlayıcı genel kurallar oluşturma yükümlülüğü de getiren Direktif doğrultusunda 2012 yılında yayınlanan bir Komisyon kararı ise, demir çelik sanayiinde uygulanacak mevcut en iyi teknikleri tanımlıyor. Ocak 2013'e kadar üye devletler tarafından iç hukuka aktarılması gereken Endüstriyel Emisyonlar Direktifi, Ocak 2014 tarihinde halihazırda uygulanmakta olan yedi direktifi yürürlükten kaldırarak, bunların yerini alacak.

2010/75/EU sayılı, Endüstriyel emisyonlar Direktifi; C(2012)903 sayılı, 2010/75/EU sayılı Endüstriyel emisyonlar Direktifi doğrultusunda, demir çelik sanayiine yönelik mevcut en iyi teknikleri (BAT) belirleyen Karar

30. EMİSYON TİCARET SİSTEMİ SEKTÖRÜ NASIL ETKİLİYOR?

2020 yılına kadar sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerinin minimum %20 altına indirerek iklim değişikliği ile mücadele etmeyi hedefleyen AB, Kyoto Protokolü hedeflerine ulaşabilmek amacıyla, 2005 yılından beri Emisyon Ticaret Sistemi'ni (ETS) uyguluyor. Dünyada sera gazı salımı için oluşturulan ilk emisyon kotası ticareti sistemi olan ETS, enerji-yoğun sektörlerde faaliyet gösteren ve AB'nin toplam karbondioksit emisyonunun yaklaşık %50'sine neden olan, 12 bin kadar işletmenin sera gazı emisyonlarına sınırlamalar getiriyor.

Demir Çelik sektöründe karbondioksitin önemli bir bölümü, demir cevherinin eritildiği yüksek fırınlarda üretiliyor. Mevcut teknolojiyle, entegre tesisler bir ton ham çelik üretimi başına 1,8-2,0 Ton CO₂, ark ocaklı tesisler ise 0,2-0,4 Ton CO₂ salınımı gerçekleştiriyor. 1,425 milyon ton ile dünya karbondioksit emisyonunun %6'sını, sanayiden kaynaklanan CO₂ emisyonunun %25'ini oluşturan demir çelik sanayii, Kyoto Protokolü'nün sınırlama getirdiği sektörler arasında yer alıyor. Bu bağlamda, demir çelik üreticilerini doğrudan ilgilendiren emisyon ticaret sistemine ilişkin düzenleme, aşağıdaki tesisleri de kapsıyor:

- Saatte 2,5 ton kapasitenin üzerinde sürekli döküm de dahil olmak üzere ham demir ya da çelik (birincil veya ikincil ergitme) üretimi yapan tesisler,
- Toplam termal girdisi 20 MW'ın üzerinde olan yakma ünitelerini kullanarak, demir alaşımları da dahil olmak üzere, demirli metaller üreten ya da işleyen tesisler (tavlama fırınları; dökümhaneler; haddeleme, yeniden ısıtma, kaplama ve dekapaj işlemleri yapan tesisler dahil).

(24) AB emisyon ticareti kayıt sistemi <http://ec.europa.eu/environment/ets/>

ETS kapsamında, işletmeler, emisyonlar için yetkili otoritelerden izin almak ve üye devletler tarafından belirlenen emisyon sınırlarını aşmamakla yükümlü tutuluyor. Söz konusu izni alabilmek için işletmelerin, yetkili otoritelere, emisyonlarını izleme ve raporlama kapasitesine sahip olduklarını kanıtlayan verileri sunmaları gerekiyor. Belirli aralıklarla gözden geçirilen izinler, işletmenin faaliyetleri ve emisyonları izleme yöntemi ve sıklığı, emisyonları raporlama yükümlülükleri vb. konulara ilişkin detayları içeriyor. Raporların doğrulanması ise, yine Direktif'te belirlenen ilkeler temelinde, bağımsız üçüncü kişiler tarafından yapılıyor. Buna göre, işletme tarafından gerçekleştirilen denetimin sonuçlarını da gözönüne alarak, raporlanan faaliyete ilişkin veriler, kullanılan ölçüm ve hesaplama yöntemleri, tutarlılık, bilimsel ilkeler vb. noktalar esas alınıyor. Ayrıca, doğrulama için süreç analizi yapılması, yani işletmenin kendi sahasında inceleme yapılması da gerekiyor.

Direktif kapsamına giren tesislerin sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve raporlanmasına yönelik klavuz ilkeler ve kriterler ise, emisyon ticaret sistemine ilişkin Direktif ile bağlantılı bir Karar aracılığı ile düzenleniyor. Demir çelik üretimi yapan ve işleyen tesislere yönelik klavuz ilkeler, Karar'ın VI numaralı ekinde yer alıyor.

Emisyon ticareti, işletmeler arasında ya da piyasa aracı kurumları üzerinden yapılabilir. Üye devletlerin izin vererek kayıt altına aldıkları işletmeler, AB düzeyinde tek bir elektronik kayıt sistemi altında toplanıyor. Yükümlülük altındaki işletmeler bu sistemde bir hesap açıyorlar ve gerçekleşen işlemler bu sistem üzerinden denetleniyor.²⁴ Ayrıca, her üye ülkedeki yetkili kurum ile Komisyon da sistemde yer alıyor. Böylece, ETS'nin kurallara uygun yürütülmesi temin ediliyor. Çevresel performansın şeffaflığı ile ticari sınırların korunması arasındaki denge gözetilerek, elektronik kayıt sistemindeki bilgiler periyodik olarak açıklanıyor.

Ocak 2005-Aralık 2007; Ocak 2008-Aralık 2012 ve Ocak 2013-Aralık 2020 olmak üzere üç aşamalı bir mekanizma olarak tasarlanan ETS sisteminin halihazırda geçerli olan ikinci aşaması (2008-2012 dönemi) kapsamında, üye devletler ulusal tahsisat planları hazırlamakla yükümlü tutuluyor. 27 AB ülkesinin yanı sıra Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn'ın da dahil olduğu bu aşamada, Avrupa Komisyonu'nun belirlediği ve düzenlemenin ekinde yer alan kriterlere göre oluşturulan ulusal planlardaki toplam tahsisatların, sistem kapsamındaki ülkelerin Kyoto Protokolü çerçevesinde ortaya koydukları hedeflerle uyumlu olması gerekiyor. Komisyon'un, kriterlere uymayan ulusal planları, gerekçelerini belirterek reddetme yetkisinin bulunduğu sistemde, ülkelerin, planlarını Komisyon'un önerileri doğrultusunda revize etmeleri gerekiyor.

2008-2012 döneminde, ülkelerin ulusal planlar doğrultusunda işletmelere tahsis ettikleri izinlerin %90'ı ücretsiz olarak verilirken, %10'u ise açık artırma ile satılıyor. Belirlenen limitlerden daha az emisyon gerçekleştiren işletmeler, emisyon kotalarını daha fazla emisyon üreten işletmelere satabiliyorlar. Emisyon kotalarını aşan işletmeler, düşük emisyon gerçekleştiren işletmelerin kotalarını satın almayı reddetmeleri halinde ise para cezaları ödüyorlar. 2008-2012 döneminde bu ceza, bir ton karbondioksit emisyonu için 100 euro olarak belirlenmiş bulunuyor. 2013-2020 döneminde uygulanacak üçüncü aşama ise, ulusal tahsisat planlarının yürürlükten kaldırılarak, doğrudan AB düzeyinde belirlenecek bir "tek tahsisat" sistemi getiriyor. Bu aşamada sera gazı emisyonlarının 1990'lardaki seviyesinin %20 altına indirilmesi ve enerjinin %20'sinin yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilmesi hedeflenirken, ETS kapsamındaki emisyon oranının %50'den %40'a düşürülmesi öngörülüyor. 2013'de başlayacak bir başka uygulama ise, açık artırmaya tâbi tutulacak tahsisat oranının %60'a çıkarılması.

2002/358/EC sayılı, Avrupa Topluluğu adına Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kyoto Protokolü'nün

onaylanmasına ve bundan doğan ortak yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin Karar; 2003/87/EC sayılı, Sera gazı emisyonu ticaretine izin veren bir sistem oluşturulmasına ilişkin Direktif; 2007/589/EC sayılı, Sera gazı emisyonu ticaretine izin veren bir sistem oluşturulmasına ilişkin 2003/87/EC sayılı Direktif kapsamında, sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve raporlanmasına yönelik bir rehber oluşturan Karar

31. TÜRKİYE EMİSYON TİCARET SİSTEMİNİ UYGULUYOR MU?

Türkiye henüz emisyon ticaret sistemini uygulamıyor. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne 24 Mayıs 2004; Kyoto Protokolü'ne ise 26 Ağustos 2009 tarihinde taraf olan Türkiye, Kyoto Protokolü kabul edildiğinde BM Sözleşmesi'ne taraf olmadığından, Protokol'ün EK-B²⁵ listesinde yer almıyor. Bu nedenle, 2008-2012 dönemini kapsayan yükümlülükler döneminde, sayısallaştırılmış sera gazı emisyon azaltım veya sınırlama zorunluluğu bulunmuyor.

Türkiye'nin AB müktesebatına uyum taahhütlerini içeren 2008 yılı Ulusal Programı'nda, Emisyon Ticaret Sistemi Direktifi'nin iç hukuka aktarımının 2011 sonrasında gerçekleştirilmesi öngörülmüyor. Ancak Türkiye'de emisyon ticareti sisteminin oluşturulabilmesi için, öncelikle sera gazı emisyonlarının izlenmesini, raporlanmasını ve sistemde ticarete konu olacak unsurların tanımlanmasını sağlayacak teknik ve kurumsal altyapının tesis edilmesi gerekiyor. Bu amaçla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan, "Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik" 25 Nisan 2012 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiş bulunuyor.

Sera gazı emisyonlarının izleneceği faaliyet alanlarını, raporlama ve doğrulama ilkelerini ilgili AB Kararı paralelinde düzenleyen Yönetmelik, EK-1 listesinde yer alan faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının izlenmesi, doğrulanması ve raporlanması işlemlerini; bu işlemler hakkında yetkilendirilen mercilerin görev ve sorumluluklarını; Çevre ve

(25) EK-B listesi, sera gazı salım azaltım taahhüdünde bulunan Kyoto Protokolü'ne taraf ülkeleri ve bu ülkelerin hedeflerini içeriyor.

Şehircilik Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş doğrulayıcıların, işletmelerin ve işletmecilerin yükümlülüklerinin belirlenmesine dair kuralları içeriyor.

Düzenleme kapsamında yer alan işletmelere her bir tesis için, sera gazı emisyon izleme plânı hazırlayarak, TÜRKAK tarafından akredite edilmiş doğrulayıcı kuruluşlarca doğrulandıktan sonra Bakanlığa sunma yükümlülüğü getiren Yönetmelik, söz konusu işletmelerin, her yıl 30 Nisan'a kadar bir önceki yılın 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arasında izlenen sera gazı emisyonlarını, yine doğrulayıcı kuruluşlarca doğrulandıktan sonra Bakanlığa raporlamalarını gerektiriyor. Ancak Nisan 2012'de yürürlüğe giren Yönetmeliğin izleme yükümlülüğünü düzenleyen maddesinin 1 Ocak 2015; raporlama yükümlülüğüne ilişkin maddesinin ise 1 Ocak 2016 tarihinde uygulanmaya başlanması hükme bağlanıyor.

32. DEMİR ÇELİK SANAYİİ ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİNE TÂBİ Mİ?

AB mevzuatı, önemli çevresel etki yaratabilecek bazı kamu ve özel sektör projelerinin, faaliyet izni alabilmeleri için, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) yapmalarını gerektiriyor. Söz konusu değerlendirme, ilgili projenin insan, hayvan, bitki örtüsü, toprak, su, hava, iklim, yer şekilleri ve kültür mirası üzerinde yaratabileceği doğrudan ve dolaylı etkilerin yanı sıra, bu unsurların birbirleri arasındaki etkileşimini de kapsıyor.

ÇED Direktifi, kamu ve özel sektör projelerini iki kategori altında sınıflandırıyor. Birinci kategoride yer alan projeler için ÇED süreci zorunlu kılınırken, ikinci kategorideki projeler için, üye ülkelere değerlendirmede bulunma yetkisi tanınıyor. Demir ve çeliğin ilk döküm işlemlerini gerçekleştiren entegre tesisler, birinci kategorideki projeler kapsamında yer alırken; sürekli döküm de dahil olmak üzere ham demir ya da çelik (birincil veya ikincil ergitme) üretimi yapan tesisler, demirli metalleri işleyen haddeleme tesisleri, koruyucu erimiş metal kaplama yapan tesisler; demirli metal dökümhaneleri, demir yolu ekipmanı üreten tesisler, elektrolitik ya da kimyasal pro-

seslerle metal yüzey işlemleri yapan tesisler ikinci kategori kapsamında ele alınıyor.

Birinci kategorideki projeler için, Çevresel Etki Değerlendirmesi Başvuru Dosyası ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hazırlanması gerekiyor. Yetkili makama yapılacak başvurularda ve sunulacak raporlarda: projenin yeri, ölçeği, tasarımı ve fiziki özelliklerine, üretim sürecinde kullanılacak malzemelerin yapısı ve miktarına, projenin uygulama aşamasında ortaya çıkabilecek tahmini emisyonlara, kullanılacak doğal kaynaklara ve bertaraf edilecek atıklara ilişkin bilgilerin; muhtemel olumsuz etkileri azaltmak ve ortadan kaldırmak için alınması planlanan önlemlerin; projenin çevre üzerindeki temel etkilerinin ölçümlenmesini sağlayacak verilerin; proje sahibinin çevresel etkileri de dikkate alarak değerlendirdiği temel alternatiflerin ve bunlar arasından yaptığı seçimin gerekçelerini ortaya koyan bilgilerin yer alması gerekiyor.

İkinci kategoride sınıflandırılan projeler konusunda ise üye devletler, her durum için farklı değer ölçütleri belirleme veya belirli proje türleri için eşik değer ve ölçütler saptama ya da bu iki yöntemin bileşimi niteliğinde bir başka yöntem geliştirme seçeneklerinden birini tercih edebiliyor. ÇED uygulamaları için farklı kurumsal modeller oluşturma imkanına da sahip olan üye ülkeler, bu konuda ilgili bakanlığı ya da bir merkezi birimi görevlendirebildikleri gibi, sorumluluğun önemli bölümünün yerel ya da bölgesel yönetimlere devredildiği modeller de uygulayabiliyorlar.

Üye devletler, çevre konusunda sorumluluğu bulunan kurumlara ve halka, başvuru sahibi tarafından sunulan çevresel bilgileri inceleme ve görüş bildirme imkanı verilmesini sağlamakla yükümlü tutulurken, "ÇED değerlendirmesi olumlu" ya da "ÇED değerlendirmesi gerekli değildir" kararı alınmadığı sürece, Direktif kapsamına giren projelere onay veremiyorlar. Üye devletlerin ayrıca, bir başka üye devlet üzerinde belirgin çevresel etki yaratma ihtimali bulunan projeler

konusunda, ilgili üye devleti bilgilendirmeleri ve karar alma sürecine katılımını sağlamaları gerekiyor.

2011/92/EU sayılı, Bazı kamu ve özel sektör projelerinin çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine ilişkin Direktif (ÇED Direktifi)

33. TÜRKİYE AB'NİN ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ MEVZUATINA UYUMLU MU?

Türkiye'de, kalkınma projelerinin çevresel etkilerini tanımlamak amacıyla 1993 yılından beri uygulanmakta olan çevresel etki değerlendirmesine ilişkin mevzuat, günümüze kadar birkaç kez tadil edildikten sonra, ilgili AB düzenlemesine uyum doğrultusunda 2011 yılında yapılan son değişiklikle bugünkü halini almış bulunuyor. Ekim 2011 tarihli AB İlerleme Raporu'na göre, ÇED Yönetmeliği, AB mevzuatı ile büyük ölçüde paralellik arz etmekle birlikte, kamuoyunun görüşlerinin alınması ve sınır ötesi istişareler yapılmasına yönelik usullerde henüz tam uyum ve uygulamada etkinlik sağlanmış değil.

Demir çelik sektöründe faaliyet gösteren tesisler, AB Direktifi'nde olduğu gibi, ÇED Yönetmeliği'nde de iki kategori altında sınıflandırılıyor. Oldukça kapsamlı bir tanım getiren Yönetmeliğe göre, demir ve çeliğin ergitilmesi ile ilgili tesisler (cevherden hadde mamulü üreten tesisler, 50.000 ton/yıl ve üzeri kapasiteli hurdaya dayalı sıvı çelik üreten tesisler, haddehaneler ve döküm tesisleri birinci kategoride, yani ÇED yapılması zorunlu tesisler kapsamında yer alıyor.

1.000 ton/yıl ve üzeri kapasiteli demir çelik tesisleri; demir çeliğin ergitildiği, üretildiği tesisler; sıcak ya da soğuk haddeleme tesisleri veya haddeleme işlemi yapılmayan anma ısıl gücü ≥ 10 MW olan tavlama fırını içeren tesisler; döküm fabrikaları; boru üretimi yapan tesisler ve metal tozu üreten veya işleyen tesisler ise, Yönetmeliğin "seçme-eleme kriterleri uygulanacak projeler"i listeleyen II numaralı ekinde yer alıyor. Bir başka ifadeyle, söz konusu tesisler, çevresel etki

değerlendirmesi yapılması zorunlu olan tesisler kapsamına değil, Bakanlığın değerlendirme yetkisine tâbi olan ve gerekli görülmesi halinde ÇED yapılması istenen ikinci kategorideki tesisler olarak tanımlanıyor.

ÇED Yönetmeliği'ne tâbi projeler hakkında karar verme yetkisi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait olmakla birlikte, Bakanlığın gerekli gördüğü durumlarda karar yetkisini, sınırlarını belirlemek koşuluyla Valiliklere devretme imkanı bulunuyor. Bakanlık, çevresel etki değerlendirme sürecini, bünyesinde bulunan ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü aracılığı ile yürütüyor.

34. ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİNDE SEKTÖR HANGİ YÜKÜMLÜLÜKLERE TÂBİ?

Endüstriyel faaliyetlerde tehlikeli maddeleri içeren büyük kazaların önlenmesini ve bu kazaların çevre ve insan sağlığı açısından olumsuz sonuçlarının sınırlandırılması için yüksek seviyede koruma oluşturulmasını hedefleyen Seveso II Direktifi'nin eklerinde yer alan tehlikeli maddelerin ve/veya tehlikeli madde gruplarının, belirlenen sınırlardan fazla miktarda bulunduğu ya da kaza sonucunda bu maddelerin açığa çıkabileceği tüm işletmeleri kapsıyor. Üretiminde söz konusu maddelerden bazıları (oksijen, hidrojen, asetilen, flor, toluen, vb.) kullanılan demir çelik sanayii de düzenlemeden etkileniyor.

Direktif kapsamında işletmeler, büyük kazaların meydana gelmesini engelleyici ve bunların yaratacağı sonuçları sınırlayıcı önlemleri almak ve bu önlemleri aldıklarını yetkili otoritelere kanıtlamakla yükümlü. Yetkili otoriteleri bilgilendirmeksizin büyük miktarlarda tehlikeli madde bulundurması gereken işletmelerin, tehlikeli maddeleri veya tehlikeli maddelerin kategorilerini tanımlayan yeterli bilgi; maddelerin miktarı ve fiziksel hali; işletmenin kayıtlı adresi; faaliyetleri ve işletmenin yakın çevresine ait özellikler gibi bilgileri, faaliyetin başlatılmasından makul bir süre önce yetkili otoritelere iletmeleri gerekiyor. Tehlikeli maddenin yapısında ya da miktarında önemli bir değişiklik gerçekleşmesi, işletmede

büyük kazalara neden olabilecek bir değişiklik yapılması ya da tesisin kapatılması durumlarında da, işletmenin yetkili otoriteyi söz konusu değişiklikten hemen haberdar etmesi zorunluluğu bulunuyor.

Düzenleme kapsamında, büyük kazaların önlenmesine ilişkin bir politika geliştirmek ve uygulamakla yükümlü tutulan işletmeler, bu politikaya uygun araçlar, yapılar ve yönetim sistemlerini kullanarak çevreyi koruma teminatı veriyor. Bunun yanı sıra, işletmeler:

- Büyük ölçekli kazaları önlemeye ve bunların meydana gelmesi halinde sonuçlarını azaltmaya yönelik politikaların ve güvenlik yönetim sisteminin uygulamaya koyulduğunu kanıtlamak,
- Büyük ölçekli kaza tehlikelerinin tanımlandığını ve bu tip kazaların önlenmesi, insan ve çevre üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alındığını göstermek,
- Kazanın, tesisin içinde yaratabileceği riskleri göz önünde bulundurarak, işyerinin tasarımının, inşasının, operasyonun, tesisat bakımının, depolama işlemlerinin, donanım ve altyapının gerekli güvenlik şartlarına uygun olduğunu göstermek,
- İç acil durum planlarının oluşturulduğunu kanıtlamak,
- Dış acil durum planının hazırlanmasına yönelik gerekli bilgileri temin etmek amacıyla, güvenlik raporu hazırlamak ve yetkili otoritelere sunmakla yükümlü tutuluyor.

Güvenlik raporunun, işletmenin çevresi hakkında bilgiyi, tesisin tanıtımını, tesiste bulunan tehlikeli maddelerin güncellenmiş bir envanterini, kaza risk analizlerini ve bunlar için alınacak önlemleri, olası bir kazanın sonuçlarının sınırlandırılması için uygulanacak koruma ve müdahale tedbirlerini içermesi gerekiyor. Raporu değerlendiren yetkili otorite, güvenlik raporunu yetersiz bulması halinde faaliyeti durdurabiliyor. Kamunun erişimine açılması gereken güvenlik raporları en az beş yılda bir yenileniyor. Bunun yanı sıra, koşulların değişmesi, yetkili otoritenin gerekli görmesi ve tesisin yer değişik-

tirmesi durumlarında rapor gözden geçiriliyor. İşletmelerin güvenlik raporlarının yanı sıra hazırlamaları gereken iç ve dış acil durum planları ise, üç yılı aşmayacak sürede yenileniyor. Bunun yanı sıra, büyük bir kazanın meydana gelmesi durumunda, işletmenin yetkili otoriteyi derhal kazanın durumu ve içerdiği tehlikeli maddeler konusunda bilgilendirmesi, alınan ve alınması öngörülen önlemleri bildirmesi ve verilen bilgileri sürekli olarak güncellemesi gerekiyor.

Düzenleme, yetkili otoriteleri işletmelerin büyük kazaları önleme ve sonuçlarını sınırlandırma konusunda gerekli önlemleri aldıklarını, güvenlik raporlarının yeterli olduğunu ve bilgileri kamuoyu ile paylaştıklarını denetleyerek temin etmekle yükümlü tutuyor. Öte yandan, üye devletlerin, kazaları önlemeye yönelik tedbirlerin yetersiz görüldüğü durumlarda, tesislerin işletilmesini, depolama ve tesisat faaliyetlerini durdurmaları gerekiyor. Üye devletler ayrıca, işletmenin bildirimde bulunmaması, güvenlik raporunu hazırlamaması, iç ve dış acil durum planlarını geliştirmemesi halinde, faaliyetlerini yasaklama yetkisine sahipler.

[96/82/EC sayılı, Tehlikeli maddeler içeren büyük kaza risklerinin kontrolüne ilişkin Direktif](#)

35. YENİ SEVESO III DİREKTİFİ NE GETİRİYOR?

Avrupa Komisyonu, halihazırda yürürlükte olan Seveso II Direktifi'nin yerini almak üzere Aralık 2010'da yeni bir Direktif Teklifi sunmuş bulunuyor. Onaylanması halinde, tüm üye devletler tarafından ulusal hukuka aktarılmasının ardından, 1 Haziran 2015 itibarıyla yürürlüğe girmesi öngörülen yeni düzenleme, mevcut direktifin, tehlikeli madde ve karışımları listeleyen I numaralı ekini, yine 1 Haziran 2015'te yürürlüğe girecek olan tehlikeli madde ve karışımların sınıflandırılması, etiketlenmesi ve paketlenmesine ilişkin 1272/2008/EC sayılı Tüzük'te (CLP Tüzüğü) yapılan değişikliklere göre yeniden düzenliyor.

Buna göre, sağlığa zararlı maddeler, CLP Tüzüğü'ndeki kategorilere uygun olarak yeniden tanımlanıyor. Seveso II Direktifi'ndeki "Çok toksik" kategorisi "Akut toksik 1"e, "Toksik" kategorisi "Akut toksik 2"ye (tüm maruziyet yolları) ve "Akut toksik 3"e (dermal ve soluma yollarına) dönüştürülüyor. Mevcut düzenlemede daha genel özellikleriyle belirtilen fiziksel tehlikelere ilişkin oksitleyici, patlayıcı, alevlenebilir madde kategorileri tanımlarının yerini de, CLP Tüzüğü'nde yer alan spesifik kategori tanımları alıyor.

Güvenlik kurallarının eksiksiz ve etkin uygulanmasının sağlanması için, tesislere yönelik denetim standartlarını sıkılaştıran Teklif, mümkün olabilecek en yüksek düzeyde güvenliğin tesis edilebilmesi için, alınması gereken önlemlere yenilerini eklerken, idari yüklerin hafifletilebilmesi için mevzuatta da basitleştirmeye gidiyor. Teklif ayrıca, halkın Direktif kapsamındaki alanlarda güvenlikle ilgili bilgilere erişiminin ve karar mekanizmalarına katılımının artırılmasının yanı sıra, bilginin toplanması, yönetimi ve paylaşımına ilişkin süreçlerin iyileştirilmesini de içeriyor.

[COM\(2010\)781 sayılı, Tehlikeli maddeler içeren büyük kaza risklerinin kontrolüne ilişkin Direktif Teklifi](#)

36. TÜRKİYE ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİNDE AB'YE UYUMLU MU?

Türkiye, tehlikeli maddelerle ilgili büyük kaza risklerinin kontrolü ve etkilerinin önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin Seveso II Direktifi'ne 18 Ağustos 2010'da yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik ile uyum sağlamış bulunuyor.

Söz konusu yönetmeliğin yayınlanması öncesinde, AB finansmanı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2004-2006 yılları arasında gerçekleştirilen "SEVESO Direktifi'nin Türkiye'de Uyumlaştırılması Projesi" kapsamında Seveso e-bildirim sistemi oluşturan Türkiye, Ağustos 2009 tarihinden bu yana uygulanan sistem çerçevesinde, alt ve üst seviyeli

Seveso tesislerinin tespit edilmesi; büyük endüstriyel kazaların önlenmesi, kazalara karşı hazırlıklı olunması ve müdahale aşamalarında eşgüdüm içinde hareket edilmesi amacıyla tehlikeli kimyasal bulunduran tüm sanayicilere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmiş durumda.²⁶ Ağustos 2010 tarihinde yayımlanan Yönetmelik ile, AB Direktifi'ne uyum sağlanmakla birlikte, halihazırda yönetmeliğin, yalnızca işletmelere, tehlikeli maddenin yapısında ya da miktarında önemli bir değişiklik gerçekleşmesi, işletmede büyük kazalara neden olabilecek bir değişiklik yapılması ya da tesisin kapatılması durumlarında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bildirimde bulunulmasına ilişkin hükümleri yürürlüğe girmiş bulunuyor. Bunun dışındaki hükümler ise, 18 Ağustos 2012 tarihinden itibaren uygulanacak. Bunun yanı sıra, 2009 yılında AB tarafından finansmanı onaylanan, "Seveso-II Direktifi İçin Uygulama Kapasitesi Projesi" kapsamında, Türkiye'de Seveso-II Direktifi'ni uygulayacak merkezi ve yerel yönetimlerin kurumsal ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla uyum çalışmaları da sürdürülüyor. Haziran 2015 itibarıyla, AB'de Seveso III Direktifi'nin yürürlüğe girmesi halinde, Türk mevzuatının da Direktif'in getirdiği yeni yükümlülükler doğrultusunda güncellenmesi gerekecek.

37. İŞLETMELERİN ÇEVRESEL YÖNETİM YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

Eko-yönetim ve denetim planı (EMAS), sanayi kuruluşlarını, üretim süreçleri (faaliyetleri, tesisleri, vb.) boyunca çevresel performanslarını artırma konusunda teşvik etmeyi hedefleyen ve gönüllülük esasına dayanan bir çevresel yönetim sistemi. Demir çelik sanayiinde faaliyet gösteren işletmelerin de, çevresel performanslarını izlemek ve sürekli olarak geliştirmek amacıyla uyguladıkları EMAS'a, üçüncü ülkelerden kuruluşlar da katılabiliyor.

İşletmelerin EMAS'a katılabilmek için yerine getirmeleri gereken temel yükümlülükler arasında, aldıkları çevresel önlemlerin hedef ve ilkelerini ortaya koyan bir çevre politikası oluşturmaları; mevcut ve planlanan faaliyet, ürün ve hizmet

(26) Bildirimlerin, Bakanlığın <http://cevre.cob.gov.tr/> adresi veya www.kimyasallar.cevreorman.gov.tr adresi üzerinde bulunan Bilgi Sistemi (BEKTEKS) Giriş Linki aracılığı ile yapılması gerekiyor.

lerinin çevresel boyutunu değerlendirerek etkin bir çevre yönetim sistemi geliştirmeleri; söz konusu sistemin işleyişini düzenli olarak denetlemeleri vb. bulunuyor.

Hazırladıkları çevresel değerlendirmeler, çevre yönetim sistemleri ve denetim prosedürlerinin EMAS şartlarına uygunluğu, akredite edilmiş bağımsız denetçiler tarafından onaylandıktan sonra ulusal yetkili EMAS kurumlarına başvuran işletmeler, kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından EMAS logosunu kullanmaya hak kazanıyor (Şekil-1). Yetkili kurum, süreç içerisinde EMAS şartlarını yerine getirmeyen/ihlal eden kuruluşların sisteme katılımını durdurabiliyor.

ŞEKİL-1: EMAS LOGOSU

Kayıt olan kuruluşların çevresel performanslarını sürekli olarak artırmalarını sağlayan EMAS, kuruluşların kendilerini ilgilendiren çevre mevzuatına uygunluklarını da temin ediyor. Bölgesel ticaret odaları gibi kuruluşların da katılım sağladığı EMAS'a, işletmeler, AB çapındaki tüm tesislerini kapsayan tek bir kayıt yaptırabiliyor.

[1221/2009/EC sayılı, Gönüllü Eko-yönetim ve Denetim Planı'na İlişkin Tüzük](#)

38. TÜRKİYE'DE EMAS UYGULANIYOR MU?

Sanayinin katılımı açısından gönüllülük esasına dayanmakla birlikte, izlenecek yöntem ve ilgili kurumların belirlenmesi için hukuki düzenleme yapılması ihtiyacını doğuran EMAS'a uyum çalışmaları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda sürdürülüyor. Bu çerçevede, 761/2001/EC sayılı eski EMAS Tüzüğü'ne uyum kapsamında, Ocak 2009'da başlatılan "761/2001 sayılı EMAS Tüzüğü'nün İçselleştirilmesi Projesi" tamamlanmış bulunuyor.

İlgili AB düzenlemesine uyum, işletmelerin çevre performanslarını artırma konusunda teşvik edilmeleri açısından büyük önem taşıyor. Türkiye'de halihazırda EMAS'ı oluşturan bir düzenleme bulunmuyor. Ancak Türk kuruluşlar, AB dışından kayıtları kabul eden üye ülkelerin yetkili kurumlarına başvurarak EMAS'a katılabilir.

39. SEKTÖRÜN ATIK YÖNETİMİ KONUSUNDAKİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

AB'nin atıklara ilişkin mevzuatı, daha az atık üreten çevre dostu teknoloji ve süreçlerin teşvik edilmesi yoluyla atıkların önlenmesi; mümkün olduğu oranda yeniden kullanım, geri kazanım ve geri dönüşümünün sağlanması ya da enerji kaynağı olarak kullanılabilir hale getirilmesi ve atık bertarafının iyileştirilmesi ilkelerini esas alıyor. İlgili mevzuat, üretim süreçlerinde oluşturduğu atıklar nedeniyle, demir çelik sanayiini de doğrudan ilgilendiriyor.

Dünyadaki en dayanıklı ve sürdürülebilir materyallerin başında gelen çelik, %100 oranında geri dönüştürülebilir bir madde olmasının yanı sıra, niteliğini kaybetmeden defalarca geri dönüştürülme özelliğine sahip. AB'deki çelik üretiminin yaklaşık %45'i, geri dönüştürülmüş hurda çelik kullanılarak gerçekleştiriliyor. Demir çelik sanayiinin gerçekleştirdiği işlemlerden kaynaklanan atıkların önemli bir bölümü ise, AB Komisyonu'nun güncellenmiş atık listesinde, "tehlikeli atıklar" kategorisine²⁷ giren atıklar arasında yer alıyor. Söz konusu atıkların, çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde

(27) AB'nin 2000/532/EC sayılı, Atık listesinin oluşturulmasına ilişkin Kararı uyarınca, sektör 01.03 no'lu madenlere uygulanan fiziksel ve kimyasal işlemlerden kaynaklanan atıklar; 10.01 no'lu yakma tesislerinden kaynaklanan atıklar; 10.02 no'lu demir çelik sanayiinden kaynaklanan atıklar; 10.09 no'lu demirli parçaların dükümünden kaynaklanan atıklar; 14 no'lu organik çözücüler, dondurucular ve püskürtücülerden kaynaklanan atıkların listelendiği atık kodu grupları kapsamına giriyor.

muhafaza edilmesi ve değerlendirilmesi koşulunu getiren düzenleme, tehlikeli atıkların diğer her türlü atıkla karıştırılmasını yasaklıyor. İzinli işletmelerce gerçekleştirilen, çevre ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratmayan, mevcut en iyi tekniklere (BAT) uygun olarak yapılan karıştırma işlemleri ise, üye devletlerce bu yükümlülüğün kısmen muaf tutulabilenlerdir.

Atık yönetiminin belirli bir "hiyerarşi" çerçevesinde gerçekleştirilmesi ilkesini getiren AB düzenlemelerine göre, atık hiyerarşisi, atıkların öncelik sırasına göre tâbi tutulmaları gereken işlemleri kapsıyor. Bunlar sırasıyla:

- Atıkların önlenmesi,
- Yeniden kullanım için hazırlanması,
- Geri dönüştürülmesi,
- Diğer geri kazanım işlemlerine tabi tutulması,
- Geri kazanılamaması halinde bertaraf edilmesinden oluşuyor.

Üye devletler, bu hiyerarşiyi güçlendirecek ek düzenlemeler uygulayabiliyor. Atıklarının söz konusu işlemlere tabi tutulacak işletmelerin, ülkelerindeki yetkili otoritelerden izin alma yükümlülüğü bulunuyor. İzinlerde, işlem görecektir atıkların miktarları ve türleri, uygulanacak her bir işleme ait yöntemler ile ilgili bölgeye ait teknik ve diğer gereklilikler, alınacak güvenlik önlemleri, izleme ve kontrol işlemleri gibi bilgilerin yer alması gerekiyor. Belirli bir süre için verilen izinler yenilenebiliyor.

Öte yandan, üye devletler, tehlikeli olmayan atıklarının üretim tesisinde bertaraf eden ya da geri kazanım işlemi gerçekleştiren işletmeleri izin alma yükümlülüğünden muaf tutabiliyor. Bu durumda, söz konusu işletmelerin yetkili otorite tarafından kayıt altına alınmaları gerekiyor. Düzenleme kapsamında, "kirlenenden öder"²⁸ ilkesi doğrultusunda, atık üreticisi işletme, atık yönetimi işlemlerini başka bir işletmeye

yaptırırsa dahi, tüm maliyetleri üstlenmekle yükümlü tutuluyor. Atık yönetimini kendileri gerçekleştiren işletmeler ise, yetkili otoriteler tarafından periyodik olarak denetleniyor.

Üye ülkeleri, tehlikeli atıkların, toplanma, taşınma ve geçici olarak depolanma aşamalarında, AB standartlarına ve uluslararası standartlara uygun şekilde ambalajlanmasını ve etiketlenmesini sağlayacak tedbirleri almakla yükümlü tutan düzenleme, tehlikeli atıkların transferi sırasında atıkla ilgili detaylı bilgiler içeren tanımlayıcı bir belge bulundurulması zorunluluğu da getiriyor.

Düzenlemenin üye ülkelere getirdiği bir başka yükümlülük de, kendi sınırları içinde atıkların toplanmasını, taşınmasını ve işlemde geçirilmesini sağlayacak sistem ve tesislerin oluşturulmasını sağlayacak gerekli önlemleri almaları. Atık yönetimine ilişkin sorumlulukların, kısmen ya da tamamen üreticiler ve distribütörler arasında paylaşılması yükümlülüğü getiren Direktif, üye ülkelere söz konusu sorumlulukların yerine getirilmemesi halinde etkin, orantılı ve caydırıcı cezai yaptırımlar uygulama yetkisi de veriyor.

[75/442/EEC sayılı, Atık Çerçeve Direktifi; 2008/98/EC sayılı, Atıklara ilişkin Direktif; 2000/532/EC sayılı, Atık listesinin oluşturulmasına ilişkin Karar](#)

40. ATIKLARIN NASIL DEPOLANMASI GEREKİYOR?

Geri kazanılamayan atıkların tasfiyesi için başvurulan bir yöntem olan atıkların depolanmasına ilişkin AB Direktifi, atık depolama işleminin özellikle yüzeysel sular, yeraltı suları, toprak ve hava üzerindeki olumsuz çevresel etkilerini asgari seviyeye indirmeyi amaçlıyor. Tehlikeli, tehlikesiz ve inert atıkların²⁹ yeraltında ayrı alanlarda depolanmasını gerektiren düzenleme, işlemleri sonucunda pratik bir fayda sağlanmayan atıklarla, teknik olarak işlenmeleri ve değerlendirilmeleri mümkün olmayan inert atıklar dışındaki atıkların, depolama tesislerine kabul edilmeleri için, ön işleme tabi tutulmalarını gerektiriyor.

(28) AB çevre mevzuatının temel taşlarından biri olan "çevresel sorumluluk" kavramı, çevreyi kirlenenden, yarattığı kirliliğin maliyetini üstlenmesi anlamına gelen "kirlenenden öder" ilkesini beraberinde getiriyor.

(29) İntert atıklar:Fiziksel, kimyasal veya biyolojik olarak önemli derecede herhangi bir değişime uğramayan, çözünmeyen, yanmayan, fiziksel veya kimyasal olarak reaksiyona girmeyen, biyolojik bozunmaya uğramayan veya temas ettiği maddeleri çevreye ya da insan hayatına zarar verecek şekilde etkilemeyen ve toplam sızıntı kabiliyeti ve ekotoksitesitesi önemsiz miktarda olan, özellikle yüzeysel su ve yeraltı suyu kirliliği tehlikesi yaratmayan atıklar.

Yüksek miktarda cüruf birikimine neden olan demir çelik üretimi, AB genelinde yılda 50 milyon tona yakın demir çelik kaynaklı cüruf oluşturuyor. AB ülkelerinde, demir üretiminden kaynaklanan yüksek fırın cürufunun önemli bir bölümü başta çimento sanayii ve yol yapımı olmak üzere çeşitli endüstrilerde kullanılırken, %2'si atık depolama sahalarında depolanıyor. Büyük ölçüde hidrolik mühendisliğinde, çimento sanayiinde ve yol yapımında kullanılan metal işlemeden kaynaklanan cürufun (BOF – Temel oksijen fırın cürufu) ise %26'sı atık olarak depolanıyor. Elektrik ark ocakları cürufunun (EAF) ve ikincil çelik üretiminden kaynaklanan ikincil cürufun da yaklaşık %35'i depolanıyor.

Atık Depolama Direktifi'ne göre, sıvı, patlayıcı, aşındırıcı, oksitleyici, yüksek tutuşma ve yanma özelliği gösteren, insan sağlığı ya da çevre üzerindeki etkileri bilinmeyen atıklar vb. atıklar, depolama tesislerine kabul edilmiyor. Atık kabul kriterlerini sağlamak üzere atıkların seyreltilmesini veya karıştırılmasını da yasaklayan düzenlemeye göre, atığı üreten ya da elinde bulunduranlar, sevkiyat öncesinde bazı bilgi ve belgeleri düzenli depolama tesislerine iletmekle yükümlüler. Söz konusu belgelerin, atığın kaynağı, kodu, bileşimi, hammadde ve ürün özellikleri dahil olmak üzere üretim sürecinde geçirdiği evreler, fiziksel özellikleri, tehlikeli atıkların özellikleri, atık kabul kriterlerine ilişkin olarak yapılan analizlerin ve uygunluk testlerinin sonuçları, gerekli olması halinde uygulanacak ön işlemler vb. bilgileri içermesi gerekiyor.

Direktif ayrıca, düzenli depolama tesislerine lisans verilmesi sürecinden tesisin faaliyet göstereceği yerin seçimine, atık kabul işlemlerinde uygulanacak kriterlerden uygunluk testlerine, kontrol ve izleme işlemlerinden kapatma ve kapatma sonrası bakım aşamalarına kadar tüm sistemin işleyişini detaylı kurullarla düzenliyor.

[1999/31/EC sayılı, Atıkların depolanmasına ilişkin Direktif](#)

41. ATIK YAKAN TESİSLERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

Atıkların yakılması işleminden kaynaklanan emisyonların olumsuz çevresel etkilerini önlemeyi ya da azaltmayı hedefleyen Atık Yakma Direktifi, özellikle atık emisyonu sebebiyle hava, toprak, yüzeysel sular ve yeraltı sularında meydana gelen kirliliği ve insan sağlığı üzerindeki riskleri azaltmaya odaklanıyor. Bu doğrultuda, atık yakacak tesislere teknik şartlar ve emisyon limit değerleri getiren düzenleme, atıkları yakıt olarak kullanan ya da bertaraf amacıyla termal olarak işleyen "birlikte yakma" tesislerini de (co-incineration plant) kapsıyor.

Direktif, söz konusu işletmeler için özel bir izin sistemi getiriyor. Üye devletlerin yetkili otoriteleri tarafından verilen izin, işlenecek tehlikeli ve tehlikeli olmayan atık türleri ve miktarları, tesisin atık yakma kapasitesi, kirleticilerin ölçümünde kullanılacak numune ve ölçüm prosedürlerine ilişkin bilgileri içeriyor. Tehlikeli atık kullanan işletmelerin izinlerinde, bunlara ek olarak, bu atıkların azami ve asgari kütle akışları, içeriklerindeki azami kirleticiler miktarları vb. bilgilerin yer alması gerekiyor. Öte yandan işletmeler, kullandıkları atıkları tedarik etmeden önce, çevre kirliliğine karşı gerekli tüm önlemleri almakla yükümlü tutuluyor. Tehlikeli atıkların alımından önce ise, işletmelerin, işleme süreçlerine ilişkin tüm idari bilgilerin yanı sıra, atığın fiziksel ve kimyasal bileşimi ve tehlikelilik özelliklerine ilişkin bilgilere de sahip olmaları gerekiyor. Yalnızca kendi ürettiği atığı kullanan tesisler ise bu yükümlülüklerden muaf tutulabiliyor.

Düzenlemeye göre, atıkların tamamen yakıldığından emin olmak için, yakma işleminden kaynaklanan gazların en az iki saniye süreyle asgari 850°C'de tutulması gerekiyor. İçeriğinde %1'den fazla halojenli organik madde içeren tehlikeli atıkların yakılmasında ise, sıcaklığın en az iki saniye süreyle 1100°C'ye çıkarılması gerekiyor. Bunun yanı sıra, tesislerin önemli ölçüde hava kirliliğine neden olan emisyonları önleyecek şekilde tasarlanması, donatılması ve işletilmesi gerekiyor. Özellikle

baca gazının AB'nin hava kalitesi standartları doğrultusunda, insan ve çevre sağlığını koruyacak yükseklikte baca aracılığıyla dışarı atılması gerekiyor. Tesislerin düzenlemede belirlenen emisyon limitlerini aşmayacak şekilde faaliyet göstermesi şartını getiren Direktif, işletmeleri, baca gazlarının temizlenmesi sonucu ortaya çıkan ve kirletici maddeler içeren atıklar için de yetkili otoriteden izin almakla yükümlü tutuyor. Buna göre, söz konusu atık sularındaki kirletici maddelerin belirlenen emisyon limit değerlerini aşmaması gerekiyor. Ayrıca, tesislerin, toprağa ya da suya izinsiz veya kazara kirletici madde karışmasını önleyecek şekilde tasarlanmalarının sağlanması gerekiyor.

Yakma işlemi sonucunda oluşan kalıntıların mümkün olduğunca az miktarda olması ve geri dönüştürülmesi, geri dönüşüm işleminin de ya tesis içinde ya da mevzuata uygun olarak tesis dışında yapılması gerekiyor. Başka bir tesiste geri dönüştürülmek üzere taşınan kuru kalıntıların çevreye dağılmasını önleyecek her türlü önlemin alınması; kalıntıların geri dönüştürme işleminden önce, fiziksel ve kimyasal özellikleri ile kirletme potansiyeline ilişkin testler yapılması gerekiyor. İşletmeler, ölçüm sistemleri oluşturmak ve hava ile suya verilen emisyonları periyodik olarak ölçmekle yükümlü tutuluyor. Nominal kapasitesi saatte iki ton ve üstü olan işletmelerin, tesisin işleyişi ve izleme prosedürü konusunda yetkili otoriteye yıllık raporlar sunmaları gerekiyor.

[2000/76/EC sayılı, Atıkların yakılmasına ilişkin Direktif](#)

42. TÜRKİYE ATIKLAR KONUSUNDAKİ AB DÜZENLEMELERİ İLE NE KADAR UYUMLU?

Türkiye, 2008 yılında yayınlanan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik ile, AB'nin Atık Çerçeve Direktifi'ne büyük ölçüde uyum sağlamış bulunuyor. AB'nin Atık kataloğu ve 2000/532/EC sayılı Atık listesi oluşturulmasına ilişkin Kararı esas alınarak hazırlanan Yönetmelik, tehlikeli ve tehlikesiz atıklar kategorisine giren tüm atıkları AB ile uyumlu bir şekilde listeliyor.

Bunun yanı sıra, AB mevzuatındaki "Atık Yönetim Planı Hazırlanması-Metodolojik Kılavuzu" çerçevesinde, Ulusal Atık Yönetimi Planı da Türkiye tarafından (2009-2013) kabul edilmiş durumda. Daha organize, entegre ve kurumsal yapısı oturmuş bir atık yönetim sistemi oluşturulmasını hedefleyen söz konusu planın yanı sıra, bölgesel/yerel atık yönetim planlarının da hazırlanması öngörülmüyor.

2010 yılında kabul edilen, Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik ile Türkiye, konuya ilişkin mevzuatını AB'nin ilgili düzenlemesi ile uyumlaştırmış bulunuyor. Atık yakan tesislere ilişkin AB düzenlemesine ise, Ekim 2010'da yürürlüğe giren Atıkların Yakılmasına İlişkin Yönetmelik ile büyük ölçüde uyum sağlayan Türkiye, bu sayede, Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği uyarınca çeşitli tesislerde uygulanan eski sistemi değiştirerek, daha detaylı bir izin, denetim ve izleme mekanizması oluşturmuş bulunuyor.

43. SEKTÖRÜN SU KİRLİLİĞİNİ ÖNLEMeye YÖNELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

AB'nin, yüzey suları, yeraltı suları ve kara sularının korunması ve yönetimini düzenleyen Su Çerçeve Direktifi, üye devletlere nehir havzaları bazında sularını analiz etme ve yönetim planları geliştirme yükümlülüğü getiriyor. 2015 yılına kadar AB çapındaki tüm suların, çevresel kalite standartları doğrultusunda, "iyi ekolojik ve kimyasal statü"ye ulaşmasını hedefleyen düzenleme, sürdürülebilir su kullanımını, su kirliliğinin azaltılmasını ve önlenmesini amaçlıyor. Üretim süreçlerinde gerçekleşen kimyasal deşarj sonucu su kirliliğine neden olan demir çelik sanayiini de yakından ilgilendiren düzenleme, söz konusu tesislere, kirliliği önlemeye yönelik önlemler alma yükümlülüğü getiriyor.

Düzenleme uyarınca, üye devletler her nehir havzası bölgesinde su kirliliğine neden olan kaynakları ve ilgili kirleticileri belirlemekle yükümlü tutuluyor. Bu doğrultuda, düzenlemede belirtilen öncelikli maddelerin (demir çelik sanayiinde kullanılan siyanid, arsenik ve bileşikler, hidrokarbonlar, me-

taller ve bileşikleri, ötrifikasyona neden olan nitrat ve fosfat gibi maddeler, kanserojen ve mutajen etki yaratan madde ve karışımlar, askıda katı maddeler vb.) deşarjından kaynaklanan su kirliliğini aşamalı olarak azaltmak ve öncelikli tehlikeli maddelerden kaynaklanan kirliliği ortadan kaldırmak için gerekli tüm önlemleri uygulamaları gerekiyor. Bunun için, her nehir havzası bölgesine yönelik temel önlemler içeren uygulama programları oluşturulması, tesislerin kirletici deşarjlarının yasaklanması ya da izne tabi tutulması gibi düzenlemeler getirilmesi, kirleticilerin doğrudan yeraltı sularına deşarjının ise tümüyle yasaklanması yer alıyor.

Düzenleme ayrıca, üye devletleri her nehir havzası için yönetim planları oluşturmakla yükümlü tutuyor. Bu planların tesislerden kaynaklanan kirlilik tahminleri, deşarjın kontrolü için alınan önlemler, yeraltı sularına deşarjın izin verildiği durumlar, uygulama programları kapsamında alınan önlemler gibi unsurları içermesi gerekiyor.

[2000/60/EC sayılı, Su Çerçeve Direktifi](#)

44. SEKTÖRÜN TEHLİKELİ MADDE DEŞARJINA İLİŞKİN DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELER?

Yüzeysel suları, kara suları ve kıyı sularının bazı tehlikeli madde grupları³⁰ tarafından kirlenmesini engellemeyi, bazı tehlikeli madde grupları³¹ tarafından kirlenmesini ise azaltmayı hedefleyen AB düzenlemesi, tüm bu maddelerin sulara deşarjı için ön izin sistemi getiriyor. Üye devletlerin yetkili kurumları tarafından verilen izinler, madde deşarjlarına ilişkin emisyon standartlarını zorunlu kılıyor. Söz konusu standartlar, suya yapılan deşarjda izin verilen azami madde konsantrasyon oranını ve miktarını belirliyor.

Demir çelik sanayiinde kullanılan kadmiyum ve bileşikleri, civa ve bileşikleri gibi maddelerin de yer aldığı Liste I maddeleri için emisyon limit değerleri beş farklı özel AB düzenlemesi ile belirlenirken,³² sektörde kullanılan arsenik, siyanid, amonyak vb. maddeleri de içeren Liste II maddeleri için limit

değerler üye ülkeler tarafından belirleniyor. Saptanan emisyon standartlarına uymayan tesislere ise deşarj yapma izni verilmiyor.

Bunun yanı sıra, Liste II maddeleri için üye devletler kirletmeyi azaltmaya yönelik programlar oluşturuyor. Ön izin şartı getiren ve söz konusu maddeler için emisyon standartları belirleyen programlar, maddelerin kompozisyonları ve kullanımına ilişkin hükümler içerebiliyor. Ayrıca, üye devletlerin yetkili kurumlarının suya deşarj edilen maddelere ilişkin bir envanter oluşturmaları gerekiyor. Düzenleme, üye devletlere, bilinçli ya da bilinçsiz olarak Direktif hükümlerine uymayan tüm faaliyetleri yasaklama yetkisi veriyor.

[2006/11/EC sayılı, Su ortamlarına boşaltılan bazı tehlikeli maddeler nedeniyle oluşan kirliliğe ilişkin Direktif](#)

45. TÜRKİYE AB'NİN SULARIN KORUNMASINA İLİŞKİN MEVZUATINA UYUMLU MU?

Türkiye, AB'nin Su Çerçeve Direktifi'ni henüz mevzuatına aktarmamış olmakla birlikte, suların korunmasını düzenleyen Aralık 2004 tarihli Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin AB'ye uyum doğrultusunda revizyonuna yönelik çalışmalar, 2011 yılında başlatılmış bulunuyor. Bu kapsamda "Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği" ve "Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi, Sınıflandırma ve İzleme Yönetmeliği" olarak ikiye ayrılarak revizyonu planlanan mevcut düzenlemenin, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne ilişkin çalışmaları, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi, Sınıflandırma ve İzleme Yönetmeliği'ne ilişkin çalışmaları ise Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından yürütülüyor.

Bunun yanı sıra, 2012 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, Türkiye'deki su kaynaklarının koruma-kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanması; kurumsal ve yasal çerçevenin çizilerek ilgili kurumlarla eşgüdüm, işbirliği ve koordinasyonun gerçekleştirilmesi; su yönetiminde teknik ve ekonomik araçlar geliştirilerek kurumsal kapa-

(30) Ek I Liste I'de yer alan maddeler

(31) Ek I Liste II'de yer alan maddeler

(32) Söz konusu beş direktif, Aralık 2012 itibarıyla 2008/105/EC sayılı, Su politikası alanında çevresel kalite standartlarına ilişkin Direktif tarafından yürürlükten kaldırılarak tek bir düzenleme altında toplanıyor.

sitenin güçlendirilmesi; eylem planları ve uygulamalarının takibinin yapılmasına ilişkin stratejilerin ortaya koyulması amacıyla "Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Stratejisi (2012-2023)" hazırlanmış bulunmaktadır.

Havza Koruma Eylem Planları'nın hazırlanması için havzalarda önceliklendirme yapılması çalışmaları da başlatılmış durumda. Bu kapsamda, havzadaki mevcut yüzey, yeraltı ve kıyı sularının miktarlarının, özelliklerinin ve kirlilik durumunun tespit edilmesi; kentsel, endüstriyel, tarımsal,

ekonomik vb. faaliyetlere bağlı olarak oluşan baskı ve etkilerinin belirlenmesi; havzadaki su kaynaklarının miktarı ve kullanım potansiyeli ile havza bazında tespit edilen kirlilik kaynakları ve yüklerinin ayrıntılı olarak incelenmesi; su kalitesi haritalarının oluşturulması; çevresel altyapı durumunun tespit edilmesi; havzanın korunması; kirliliğin azaltılması ve iyileştirilmesi için havzadaki tüm paydaşların katılımı ile kısa, orta ve uzun vadede alınacak tedbirlere yönelik çalışmaların plan, program ve önceliklendirmelerinin yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür.

AB'nin Su Çerçeve Direktifi'nin yeraltı sularına ilişkin bölümlerine ise, Nisan 2012 tarihinde yayımlanan Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik ile uyum sağlanmış durumda. AB Direktifi'nde olduğu gibi, kalitesi ne olursa olsun, atık suların yeraltına doğrudan deşarjını yasaklayan düzenleme, arıtılmış atık suların dolaylı olarak deşarjına ise belirli koşullar altında izin veriyor.

Tehlikeli maddelerin deşarjına ilişkin AB düzenlemesine uyum doğrultusunda ise, Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nde, yeni tanımların eklenmesi, tarihlerin revize edilmesi ve uygulamadaki güçlüklerin giderilmesi amacıyla Mart 2010'da yapılan değişiklik ile AB düzenlemesine uyum sağlanmış durumda. Ancak, tehlikeli maddelerin suya deşarjına ilişkin envanter çalışması henüz tamamlanmış.

II.5. DEMİR-ÇELİK SANAYİİNİN SOSYAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

46. ÇALIŞANLARIN SAĞLIK VE GÜVENLİĞİ AB'DE NASIL KORUNUYOR?

AB, çalışanların sağlık ve güvenlik koşullarına ilişkin genel kuralları, 1989 yılında kabul edilen ayrıntılı bir Çerçeve Direktif ile düzenliyor. Kamu/özel sektör ayrımı yapmaksızın tüm kurum ve kuruluşları kapsayan Direktif, işverenleri, genel bir sağlık/güvenlik politikası geliştirmekle yükümlü tutuyor. Bu politika kapsamında; iş yerlerinde, çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit eden risklerin tanımlanması; bu riskleri önlemeye yönelik tedbirler alınması; çalışanların riskler ve alınan önlemler hakkında bilgilendirilmesi; yapılan işe özel sağlık/güvenlik eğitimleri düzenlenmesi; belirli çalışanların, riskleri engellemeye yönelik faaliyetleri yürütmek üzere görevlendirilmesi; ilk yardım, yangınla mücadele ve tahliye konularında uygulamalı önlemler alınması gerekiyor. Direktif, çalışanlara da birtakım hak ve yükümlülükler getiriyor. Buna göre her çalışanın, işverenin sağlık ve güvenlik talimatlarını yerine getirmesi, potansiyel tehlikeleri

anında raporlaması gerekiyor. Gerekliğinde, çalışanlar da belirli sağlık/güvenlik önlemleri alınmasını önerebiliyor ve ciddi tehlike anında çalışmayı durdurabiliyorlar.

İş sağlığı ve güvenliği alanındaki AB mevzuatı, Çerçeve Direktif doğrultusunda çıkarılan, çalışanların maruz kaldığı kimyasal, biyolojik ve fiziksel (titreşim, gürültü, elektromanyetik alanlar, yapay optik radyasyon) madde ve etkiler, kanserojen ve mutajen maddeler, çalışma mekânları, iş ekipmanları, kişisel koruyucu donanımlar, sırt ve bel sorunlarına yol açabilecek elle taşıma işleri gibi daha spesifik konulara ilişkin düzenlemeler de içeriyor. Bu düzenlemelerin getirdiği birçok kural, demir-çelik sanayiini de yakından ilgilendiriyor.

[89/391/EEC sayılı, İş yerlerinde, çalışanların sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesine yönelik önlemler alınmasına ilişkin Çerçeve Direktif](#)

47. TÜRKİYE AB'NİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÇERÇEVE DİREKTİFİ'NE UYUMLU MU?

Türkiye, ILO Sözleşmeleri ve AB'nin iş sağlığı ve güvenliği konusundaki Çerçeve Direktifi'ne uyum doğrultusunda, 20 Haziran 2012 tarihinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu kabul etmiş bulunmaktadır. AB'nin ilgili düzenlemesinde olduğu gibi, işverenleri, çalışanların sağlık ve güvenliğini tehdit eden riskleri tanımlamak; risklerden kaçınmak ve kaynağında önlenmesine ilişkin tedbirler almak; çalışanları riskler ve alınan önlemler hakkında bilgilendirmek, görüşlerini almak; sağlık/güvenlik eğitimleri düzenlemek; iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve sağlık personeli istihdam etmek; çalışanları sağlık gözetimine tâbi tutmak; acil durum planları geliştirmek ve uygulamak; iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin kayıt tutmak ve bildirimde bulunmakla yükümlü tutarken, çalışanlara da yine AB Direktifi'nde olduğu gibi, sağlık ve güvenlik talimatlarını yerine getirmek, potansiyel tehlikeleri bildirmek vb. sorumluluklar getiriyor.

48. ÇALIŞANLARIN KİMYASAL MADDELERE MARUZİYETİ NASIL SINIRLANDIRILYOR?

Demir-çelik sanayiinde, çalışanların, iş yerlerinde bulunan kimyasal maddelerin veya herhangi bir şekilde, kimyasal madde kullanılarak yapılan işlerin etkilerine bağlı risklerden korunmaları büyük önem taşıyor. İlgili AB düzenlemesi, Avrupa Komisyonu'nu, tehlikeli kimyasal maddelerin etkileri ile bu maddelere maruz kalma süresi arasındaki ilişkiyi değerlendiren, "gösterge niteliğinde mesleki maruziyet sınır değerleri (IOELVs)"³³ önermekle yükümlü tutuyor. Söz konusu değerler, bağlayıcı olmamakla birlikte, belirli kimyasalların hangi maruziyet seviyesine kadar zararsız olduklarının ortaya koyulması açısından önem taşıyor. Bu tür sınırlar getirilen maddeler için, üye devletlerin de, Komisyon'un değerlerini dikkate alarak ulusal mesleki maruziyet sınırları belirlemeleri gerekiyor.

Bunun yanı sıra, AB düzeyinde "bağlayıcı mesleki maruziyet sınır değerleri (BOELVs)" de belirlenebiliyor. Ancak bunun için, Komisyon'un gösterge niteliğindeki değerleri belirlerken dikkate aldığı faktörlere ek olarak, sosyo-ekonomik ve teknik fizibilite unsurlarını da göz önünde bulundurması gerekiyor. Bağlayıcı maruziyet sınırlarına tâbi tutulan maddeler için, üye devletlerin de bağlayıcı limit değerler belirlemesi ve bu değerlerin, en az Komisyon'un getirdiği sınırlar kadar sıkı olması yükümlülüğü bulunuyor.

Komisyon ayrıca, belirli maddeler için, "bağlayıcı biyolojik sınır değerler (BLVs)" de saptayabiliyor.³⁴ Bazı kimyasalların (2-naftilamin ve tuzları, 4-aminodifenil ve tuzları, benzidin ve tuzları, 4-nifrodifenil) kullanımı ise, ilgili madde veya atık maddedeki konsantrasyonları ağırlık olarak %0,1'in altında olmadıkça, tamamen yasaklanıyor.

98/24/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin iş yerlerindeki kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif

(33) "Mesleki maruziyet sınır değeri", özellikle başka bir şekilde tanımlanmadıkça, belirli bir referans süre içerisinde, çalışanların solunum bölgesindeki havada bulunan kimyasal madde konsantrasyonunun zaman ağırlıklı ortalamasının üst sınırını ifade ediyor.

(34) "Biyolojik sınır değeri", ilgili kimyasal maddenin, "mesleki maruziyet" sınır değerlerinde olduğu gibi çalışanların solunum ortamında bulunan havadaki değil, uygun biyolojik ortamdaki konsantrasyonunun üst sınırını ifade ediyor.

(35) mg/m³: 200C sıcaklık ve 101,3 Kpa. (760 mm civa basıncı) basınçta, 1 m³ havada bulunan maddenin miligram cinsinden miktarı; ppm: 1 m³ havada bulunan maddenin millilitre cinsinden miktarı (ml/m³)

49. SEKTÖRÜ İLGİLENDİREN KİMYASAL MARUZİYET SINIRLARI VAR MI?

AB'nin bugüne kadar belirlediği, gösterge niteliğinde mesleki sınır değerleri (IOELVs), bağlayıcı mesleki sınır değerleri (BOELVs) ve biyolojik sınır değerleri (BLVs), ilgili direktiflerin eklerinde listeleniyor. Buna göre AB'nin, bağlayıcı mesleki maruziyet sınır değerlerine tâbi tuttuğu kimyasallar "inorganik kurşun ve bileşikleri"; biyolojik sınır değerlerine tâbi tuttuğu kimyasallar ise "kurşun ve iyonik kurşun bileşikleri" ile sınırlı.

Bununla birlikte, gösterge niteliğinde mesleki maruziyet sınır değeri belirlenen 100'ü aşkın kimyasal madde bulunuyor. Bunlar arasında, demir-çelik sanayiinde kullanılan ve belirli önlemler alınmadığı takdirde ciddi sağlık sorunlarına yol açabilen kimyasallar da bulunuyor. Örneğin, sektörde kullanılan amonyak maddesinin solunması, solunum yollarında ciddi rahatsızlıklara, deri ile temas etmesi yanık, kabarıklık ve kalıcı yaralara, göze temas etmesi ise aşındırıcı/korozif yaralanmalara yol açabiliyor. Klor maddesine maruziyet, nefes alma güçlükleri ve akciğer ödemeine yol açma ya da bronşit ve astım gibi solunum yolu rahatsızlıklarını ciddileştirme gibi riskler taşıyor. Sektörde kullanılan siklohegzan, toluen, karbon monoksit, formaldehit, fenol, sülfürik asit ve benzen gibi maddelere maruziyet de, ciddi sağlık sorunlarına yol açabiliyor. Söz konusu maddelerden bazıları, aşağıdaki IOELV'lere tâbi tutuluyor:³⁵

- Amonyak: 8 saat içinde 14 mg/m³ veya 20 ppm; 15 dakika içinde 36 mg/m³ veya 50 ppm;
- Klor: 15 dakika içinde 1,5 mg/m³ veya 0,5 ppm;
- Siklohegzan: 8 saat içinde 700 mg/m³ veya 200 ppm;
- Toluen: 8 saat içinde 192 mg/m³ veya 50 ppm; 15 dakika içinde 384 mg/m³ veya 100 ppm.

Formaldehit, sağlık açısından ciddi riskler taşımasına rağmen, henüz AB düzeyinde herhangi bir maruziyet sınırına

tâbi tutulmuyor. Bununla birlikte, üye devletlerin bu madde için ulusal düzeyde belirlediği sınır değerlere rastlamak mümkün. Örneğin, İngiltere’de, formaldehit maddesine maruziyet, hem 8 saat hem de 15 dakika içinde, 2,5 mg/m³ veya 2 ppm ile sınırlandırılıyor.

Benzen ise, kanserojen bir madde olduğundan, çalışanların iş sırasında kanserojen ve mutajenlere maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin AB Direktifi kapsamında ele alınıyor. Demir-çelik sanayiinde de kullanılan benzen maddesinin solunması, rehavet, baş dönmesi, baş ağrısı, mide bulantısı ve bilinç kaybı gibi etkileri olan merkezi sinir sistemi bozukluklarına neden olabiliyor. İlgili düzenleme uyarınca, benzenin azami maruziyet değeri, 8 saat içerisinde 3,25 mg/m³ veya 1 ppm ile sınırlandırılıyor.

[98/24/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin iş yerlerindeki kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif ve 91/322/EEC, 2000/39/EC, 2006/15/EC sayılı, Gösterge niteliğinde sınır değerler belirleyen Direktifler; 2004/37/EC sayılı, Çalışanların iş sırasında kanserojen ve mutajenlere maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif](#)

50. ÇALIŞANLARIN KİMYASALLARDAN KORUNMASINDA İŞVERENLERE NE DÜŞÜYOR?

AB mevzuatı, işverenleri, işyerlerinde tehlikeli kimyasal maddeler bulunup bulunmadığını tespit etmek ve bu maddelere bağlı sağlık ve güvenlik risklerini değerlendirmekle yükümlü tutuyor. İşverenlerin, bu değerlendirmeyi yaparken, çalışanların söz konusu maddelere hangi seviyede, ne şekilde ve ne kadar süre maruz kaldığı, ilgili ulusal mesleki maruziyet ve biyolojik sınır değerleri gibi çeşitli unsurları göz önünde bulundurmaları gerekiyor. Kimyasal madde kullanarak yapılması gereken işler, risk değerlendirmesi yapılmadan ve gerekli tedbirler alınmadan başlatılmıyor.

Değerlendirme sonucunda, işçilerin sağlık ve güvenliğini tehdit eden bir risk tespit edilmesi halinde, işverenin, korunma, önleme ve izleme amaçlı belirli tedbirler alması gerekiyor. Bunların başında, tehlikeli olduğu saptanan kimyasalın, tehlikesiz ya da daha az tehlikeli farklı bir madde ile değiştirilmesi geliyor. Riskin bu şekilde ortadan kaldırılmadığı durumlarda ise; iş sistemlerinin tasarım ve organizasyonundan çalışanlara uygun ekipman sağlanmasına; ilgili maddelere maruz kalacak işçi sayısının asgari düzeyde tutulmasından maruziyet süresi ve yoğunluğunun mümkün olduğunca azaltılmasına; hijyen önlemlerinden iş yerinde bulundurulmuş kimyasal madde sayısının en düşük seviyeye indirilmesine kadar, gerekli tüm yollara başvurulması zorunluluğu getiriliyor.

AB mevzuatının işverenlere yüklediği diğer bir sorumluluk ise, iş yerinde bulunan kimyasallara bağlı acil durum ve kazalarda uygulanması gereken prosedürlerin belirlenmesi. İlgili düzenleme, söz konusu prosedürlerin gerektiği gibi uygulanabilmesi için, düzenli aralıklarla tatbikat yapılmasını da zorunlu kılıyor.

Sağlığı risk altında olduğu tespit edilen işçilerin, özel bir gözetim uygulamasına tâbi tutulması gerekiyor. Bu çerçevede, işçinin sağlık durumunda gözlemlenen herhangi bir etkinin, iş yerindeki kimyasallara maruziyeti ile ilgili olabileceği düşünüldüğünde, işverenin önleyici tedbirlere başvurma yükümlülüğü bulunuyor. İşverenler, gözetim altındaki işçilerin kimyasal maddelere maruziyet seviyelerini kayıt altına alma, güncelleme ve ilgili işçilerin erişimine açık tutma sorumluluğu taşıyor. Gözetim sonucunda, tehlikeli kimyasallara maruziyetten kaynaklanan bir hastalık tespit edildiğinde veya bağlayıcı biyolojik sınır değerlerin aşıldığı saptandığında, ilgili işçinin bir doktor tarafından bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi gerekiyor.

[98/24/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin iş yerlerindeki kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif](#)

51. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN KİMYASALLARDAN KORUNMASINDA AB'YE UYUMLU MU?

Çalışanların kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin AB mevzuatı, konuya ilişkin çerçeveyi çizen genel bir direktifin yanı sıra, bu direktiften hareketle hazırlanan ve gösterge niteliğindeki mesleki maruziyet sınır değerlerini belirleyen düzenlemeleri de kapsıyor. Türkiye, çalışanların sağlık ve güvenliğinin iş yerindeki kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin genel AB Direktifi'ni, Aralık 2003'te yayımlanan "Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik" ile iç hukukuna aktarmış bulunuyor. Söz konusu Yönetmelik, işverenlerin, çalışanların kimyasallardan korunmasına ilişkin yükümlülüklerinin yanı sıra, AB'nin iş yerlerinde üretilmesi ve kullanılmasını yasakladığı kimyasalları ve öngördüğü bağlayıcı mesleki maruziyet ve biyolojik sınır değerlerini de Türk mevzuatına aynen aktarıyor.

Ayrıca, AB'nin, üye devletlerin belirlemesi gereken mesleki maruziyet sınır değerlerine rehberlik etmek amacıyla hazırladığı ve farklı direktifler aracılığı ile yayımladığı "gösterge" niteliğindeki değerler de, aynı Yönetmeliğe, "bağlayıcı" değerler olarak dahil edilmiş bulunuyor. Dolayısıyla, Türkiye, üye devletlerin ulusal mesleki maruziyet sınır değerlerini belirlerken "dikkate almaları" gereken AB standartlarını da, bağlayıcı değerler olarak mevzuatına aktarmış durumda. Bunun yanı sıra, Mart 2008'de yapılan bir değişiklik ile, AB'nin 2006 yılında yayımladığı son değerlerin de, Yönetmelik'e yansıtıldığı dikkat çekiyor.

52. SEKTÖR ÇALIŞANLARI TİTREŞİME BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

Demir-çelik sanayii çalışanları, düzenli aralıklarla ve yüksek seviyelerde mekanik titreşime maruz kaldıkları takdirde, başta kas/iskelet, sinir ve damar sistemi bozuklukları olmak üzere, belirli sağlık sorunları yaşayabiliyorlar. AB mevzuatı, çalışanların "el-kol"³⁶ ve "bütün vücut"³⁷ titreşimine maruziyet

seviyesinin, belirli değerlerle sınırlandırılmasını öngörüyor. Hiçbir şekilde aşılmaması gereken bu değerler, "maruziyet sınır değerleri" olarak adlandırılıyor. İlgili AB düzenlemesi, sınır değerlerden daha düşük seviyelerde belirlenen ve "maruziyet etkin değerleri" olarak adlandırılan eşikler de getiriyor. Bu eşikler ise, aşılmaması gereken değil, aşıldığı takdirde belirli önlemlere başvurulması gereken değerlerden oluşuyor.

TABLO-II

Titreşim Türü	Sınır Değerler	Etkin Değerler
El-kol titreşimi	5 m/s ² Günlük (8 saat) maruziyet sınır değeri	2,5 m/s ² Günlük (8 saat) maruziyet etkin değeri
Bütün vücut titreşimi	1,15 m/s ² Günlük (8 saat) maruziyet sınır değeri veya üye devletlerin tercihine göre, 21 m/s ² 1,75'lik titreşim dozu	0,5 m/s ² Günlük (8 saat) maruziyet etkin değeri veya üye devletlerin tercihine göre, 9,1 m/s ² 1,75'lik titreşim dozu

Sınır değerlerin aşılması halinde, işverenin, acilen gerekli önlemlere başvurarak maruziyet seviyesini sınırın altına çekmesi, sınırın neden aşıldığını tespit etmesi ve iş yerinde alınan önlemleri, maruziyet sınırının yeniden aşılmasını engelleyecek şekilde gözden geçirmesi gerekiyor. Etkin değerlerin aşılması halinde ise, işverenin, mekanik titreşime maruziyet seviyesi ve bununla ilgili riskleri asgari düzeye çekmeye yönelik teknik ve/veya organizasyonel önlemlerden oluşan özel bir program geliştirmesi ve uygulaması yükümlülüğü bulunuyor. İşverenlerin, bu programları hazırlarken daha az titreşim gerektiren farklı çalışma yöntemleri uygulanması, daha uygun ekipman seçimi, titreşime bağlı riskleri azaltan yardımcı ekipman kullanımı, ekipman ve iş yeri bakımının iyileştirilmesi, iş yerinin tasarımında değişikliğe gidilmesi, işçilerin daha iyi bilgilendirilmesi, maruziyet süre ve yoğunluğunun sınırlandırılması ve çalışanlara yeterli dinlenme süresi tanıyan

(36) İnsan vücudundaki el-kol sistemine aktarıldığında; damar, kemik, eklem, sinir ve kas bozuklukları gibi, işçilerin sağlık ve güvenliğine yönelik riskler taşıyan mekanik titreşim.

(37) Vücutun tümüne aktarıldığında, başta bel bölgesinde rahatsızlık ve omurgada travma olmak üzere, işçilerin sağlık ve güvenliği açısından çeşitli riskler taşıyan mekanik titreşim.

daha uygun bir iş programı izlenmesi gibi birçok seçeneği dikkate almaları gerekiyor.

İşçilerin maruz kaldığı mekanik titreşim seviyesinin değerlendirilmesi ve gerektiğinde ölçülmesi de, işverenlerin sorumluluğunda. Söz konusu değerlendirme ve ölçüm işlemlerinin, mâkul aralıklarla, işletmede görevli personel içinden veya işletme dışından seçilen yetkili uzman veya kuruluşlarca gerçekleştirilmesi gerekiyor. Bu işlemler sonucunda elde edilen bulgular, ihtiyaç duyulduğunda erişilebilecek şekilde muhafaza ediliyor.

2002/44/EC sayılı, Çalışanların, titreşimden kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif

53. SEKTÖR ÇALIŞANLARI GÜRÜLTÜYE BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

Çalışanların gürültüye bağlı risklerden korunmasına yönelik AB düzenlemesi, en “gürültülü” sanayi kollarından biri olan demir-çelik sektörü açısından büyük önem taşıyor. Demir-çelik sanayiinde, başta duman çıkartma (*extraction*) sistemleri, buhar ejektörleri kullanan vakum sistemleri, elektrikli dönüştürücüler, elektrik ark ocakları, hadde makineleri (*rolling mills*) ve havalandırma için kullanılan büyük fanlar olmak üzere, yüksek düzeyde gürültüye neden olan birçok ekipman kullanılıyor. Konuya ilişkin araştırmalar, sektör çalışanları arasında

TABLO III

Gürültü Maruziyeti Sınır ve Etkin Değerleri	Günlük Gürültü Maruziyet Seviyesi	En Yüksek Ses Basıncı
Maruziyet sınır değeri	87 dB (A)	200 µ Pa*
En yüksek maruziyet etkin değeri	85 dB (A)	140 µ Pa**
En düşük maruziyet etkin değeri	80 dB (A)	112 µ Pa**
* 140 dB (C) ile ilgili olarak 20 µPa ** 137 dB (C) ile ilgili olarak 20 µPa *** 135 dB (C) ile ilgili olarak 20 µPa		

(38) Indira Gandhi Govt. Medical College, “Demir-Çelik Sanayii Çalışanlarında Hipertansiyon ve İşitme Sorunları”, 2006

(39) Büyük yassı levhaların üretildiği, merdanelerden geçirildiği yerler.

(40) Sekiz saatlik iş günü için, anlık darbeli gürültünün de dahil olduğu bütün gürültü maruziyet düzeylerinin zaman ağırlıklı ortalaması

(41) Günlük gürültü maruziyet düzeylerinin sekiz saatlik beş iş gününden oluşan bir hafta için zaman ağırlıklı ortalaması

rastlanan en yaygın sağlık sorunlarından birinin, gürültü kaynaklı işitme kayıpları olduğuna işaret ediyor.³⁸ Bu nedenle, demir-çelik işletmelerinin, özellikle çelik eritme bölümleri, haddehaneler³⁹ ve kalite kontrol departmanları gibi imalat süreci ile bağlantılı birimlerinde, gürültüye karşı etkin önlemler alınması gerekiyor.

İlgili AB düzenlemesi, titreşim maruziyetinde olduğu gibi, gürültü maruziyetini de, aşılması gereken “sınır” değerlere ve aşıldığı takdirde belirli önlemler alınması gereken “etkin” değerlere tâbi tutuyor. Söz konusu değerler, “günlük gürültü maruziyeti”⁴⁰ ile “anlık ses basıncı” için farklı eşikler belirliyor. Ayrıca, “etkin değerler”, “en düşük” ve “en yüksek” olmak üzere iki farklı seviyeden oluşuyor.

İlgili düzenleme uyarınca, çalışanların maruz kaldığı gürültü seviyesinin günden güne büyük farklılık gösterdiği durumlarda, işverenler, sınır ve etkin değerlerin uygulanmasında, “günlük maruziyet seviyesi” yerine “haftalık maruziyet seviyesi”⁴¹ kullanabiliyorlar. Ancak bunun için, çalışanların maruz kaldığı haftalık gürültünün 87 dB (A) düzeyini aşmaması ve yapılan işe bağlı risklerin minimize edilmesini sağlayacak önlemler alınması gerekiyor.

Belirlenen “en düşük” etkin değerler aşıldığında, işverenin, kulak koruyucuları tedarik ederek işçilerin kullanımına hazır halde bulundurması gerekiyor. “En yüksek” etkin değerlerin

aşıldığı durumlarda ise, kulak koruyucularının ilgili işçiler tarafından kullanılması; işverenin, teknik ve organizasyona ilişkin önlemlerden oluşan özel bir program uygulaması ve işçilerin, gerektiğinde, işitme testinden geçme talebinde bulunabilmeleri gerekiyor.

İşverenlerin diğer bir yükümlülüğü ise, iş yerlerinde, işçilerin en yüksek etkin değerleri aşan gürültüye maruz kalabileceği yerleri işaretleyerek, teknik açıdan mümkün olduğu takdirde, bu alanlara girişlerin sınırlı tutulmasını sağlamak.

2003/10/EC sayılı, **Çalışanların gürültüden kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif**

54. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN TİTREŞİM VE GÜRÜLTÜDEN KORUNMASINA DAİR AB MEVZUATINA UYUMLU MU?

Çalışanların mekanik titreşimden kaynaklanan risklerden korunmasına ilişkin sağlık ve güvenlik kurallarını belirleyen AB Direktifi, Türk mevzuatına, Aralık 2003'te yayımlanan "Titreşim Yönetmeliği" ile aktarılmış bulunuyor. Söz konusu Yönetmelik, AB'de olduğu gibi, çalışanların "el-kol" ve "bütün vücut" titreşimine maruziyetini, belirli "sınır" ve "etkin" değerlere tâbi tutuyor.

Direktif, bütün vücut titreşimi konusunda hangi sınır ve etkin değerlerin uygulanması gerektiğini, bu iki durum için ayrı ayrı belirtiyor. Bu bağlamda incelendiğinde, Türkiye'deki bütün vücut titreşimi sınır ve etkin değerlerinin belirlenmesinde, AB Direktifi'nde öngörülen "günlük maruziyet değerlerinin" kullanıldığı dikkat çekiyor.

Çalışanların gürültüye bağlı risklerden korunmasına ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen AB Direktifi'ne ise, Aralık 2003'te yayımlanan "Gürültü Yönetmeliği" ile uyum sağlanmış bulunuyor. Yönetmelik, çalışanların gürültüye maruziyetini, AB mevzuatı ile aynı "sınır" ve "etkin" değerlere tâbi tutuyor. AB'de olduğu gibi, Türkiye'de de, etkin

değerler "en yüksek" ve "en düşük" olmak üzere ikiye ayrılarak, bu değerlerin aşılması halinde alınması gereken önlemler, AB'ye uyumlu bir şekilde düzenleniyor.

Her iki yönetmelik de işverenin yükümlülükleri çerçevesinde, risklerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi, gürültüye/titreşime maruziyetin önlenmesi ve azaltılması, kişisel korunma, maruziyetin sınırlanması, işçilere yönelik bilgilendirme, eğitim, istişare ve katılım süreçlerine ilişkin yükümlülükleri de AB mevzuatı ile uyum içinde düzenliyor.

55. ÇALIŞANLAR ELEKTROMANYETİK ALANLARA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

Çalışanların elektromanyetik alanlara bağlı risklerden korunmasına ilişkin AB düzenlemesi, ark ocakları, metal ark kaynakları, indüksiyonla ve dielektrikli ısıtma, elektro kimyasal ve plazma deşarj işlemleri vb. gerçekleştiren demir çelik sanayiini yakından ilgilendiriyor. Söz konusu işlemler sırasında maruz kalılabilecek risklere karşı asgari standartlar getiren AB düzenlemesinde, aşılmaması gereken iki temel değer ortaya koyuluyor: 'Maruziyet Limit Değerleri (MLD)' ve 'Eylem Değerleri (ED)'. Direktif'in birinci ekinde yer alan MLD, elektromanyetik alanlardan kaynaklanan riskler sonucu, kardiyovasküler sistem ve merkezi sinir sisteminin zarar görmesini, vücut ısısında baskı oluşmasını ya da vücut yüzeyine yakın dokuların aşırı ısınmasını engellemek üzere belirlenen limit değerleri ifade ediyor. İkinci ekte yer alan ED ise, iyonize olmayan ışımada maruziyet limiti hakkında Uluslararası İyonize Olmayan Işımadan Korunma Komisyonu'nun (CNIRP) kılavuz hükümlerinden hareketle belirlenen değerleri içeriyor.

Direktif, işverenlere, düzenli aralıklarla işçilerin maruz kaldığı elektromanyetik alanlara ilişkin değerlendirme ve ölçümler yaptırmak suretiyle riskleri belirleme ve bunların giderilmesini ya da asgari seviyeye indirilmesini sağlayacak önlemleri alma yükümlülüğü getiriyor. Yapılan ölçümlerde asgari değerlerin aşıldığının tespit edilmesi halinde, işverenin, söz konusu değerlerin aşağı çekilmesini sağlayacak teknik ve/veya

idari önlemleri içeren bir eylem planı uygulaması, risk değerlendirme sonuçlarını sağlık gözetiminden sorumlu doktorlara bildirmesi ve yüksek değerlere maruz kalan işçileri sağlık kontrolünden geçirmesi gerekiyor.

İşçi veya işçi temsilcilerinin, risk değerlendirme çalışmalarının sonuçları, işveren tarafından alınan önlemler, güvenli uygulamalar, zararlı etkilerin tespit edilmesi, sağlık gözetimine ihtiyaç duyulan haller vb. konularda bilgilendirilmeleri; istişare sürecine katılım sağlamaları ve eğitilmeleri gerekiyor. Üye ülkeler, bu kuralları ihlal eden işverenlere, cezai yaptırımlar uygulama ve Direktif'in uygulanmasına ilişkin Avrupa Komisyonu'na beş yılda bir rapor verme yükümlülüğü taşıyor.

[2004/40/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliklerinin elektromanyetik alan maruziyetinden kaynaklanan risklere karşı Korunmasına ilişkin Direktif](#)

56. ÇALIŞANLAR YAPAY OPTİK RADYASYONA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

AB'nin, çalışanları fiziksel etkenlere bağlı risklerden korumayı amaçlayan düzenlemelerinden biri de, yapay optik radyasyona bağlı riskleri ele alıyor. Çalışanların, yapay optik radyasyona maruz kalmaları, göz ve deride kronik rahatsızlıklara yol açabiliyor. AB mevzuatı, çalışanların söz konusu radyasyona bağlı risklere maruziyetini kaynağında azaltmak amacıyla, öncelikle, ilgili çalışma mekanlarının tasarımı konusunda bazı önlemler alınmasını gerektiriyor. İlgili düzenleme, çalışanların lazer radyasyonu ve diğer optik radyasyonlara maruziyet seviyelerini de, belirli değerlerle sınırlandırıyor.

Demir çelik sanayiini de ilgilendiren düzenleme uyarınca, işverenler, çalışanlarının maruz kaldıkları radyasyon seviyesini ölçmekle yükümlü tutuluyor. Ölçüm sonuçlarının, uygulanabilir seviyelerin üzerinde çıkması halinde, maruziyet seviyesinin azaltılması gerekiyor. İşverenler, radyasyon ma-

ruziet seviyesini azaltmak için, farklı malzemeler kullanmanın yanı sıra, maruziyet süresini sınırlandırma yöntemine de başvurabiliyorlar. İşçi veya işçi temsilcilerinin, radyasyona karşı kullanılan korunma ekipmanları konusunda bilgilendirilmesi ve eğitilmesi de, işverenin yükümlülükleri arasında.

Sınır değerleri aşan düzeyde radyasyon maruziyetinin tespit edilmesi halinde, işçilerin hemen muayene edilmeleri gerekiyor. İşçinin maruziyetten zarar gördüğü durumlarda, doktor tarafından bilgilendirilmesi ve işverenin, risk değerlendirmesini gözden geçirmesi, devamlı bir gözetim sistemi tesis ederek, uzmanlar tarafından önerilen önlemleri hayata geçirmesi gerekiyor.

[2006/25/EC sayılı, Çalışanların yapay optik radyasyondan kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen Direktif](#)

57. TÜRKİYE ÇALIŞANLARIN ELEKTROMANYETİK ALANLARA VE RADYASYONA MARUZİYETİ KONUSUNDA AB'YE UYUMLU MU?

Türkiye, çalışanların sağlık ve güvenliklerinin elektromanyetik alan maruziyetinden kaynaklanan risklere karşı korunmasına ve yapay optik radyasyondan kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin AB Direktiflerine henüz uyum sağlamış değil. Bununla birlikte, söz konusu Direktifler, Türkiye'nin 2008 yılı Ulusal Program'ında, 2011 sonrasında uyum sağlanması öngörülen AB düzenlemeleri arasında yer alıyor.

Ulusal Program, aynı zamanda, mevzuatın uyumu ve uygulanması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları arasında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı "İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü"nü'nün kapasitesinin, iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının uygulanması konusunda güçlendirilmesi ve bu bağlamda, optik radyasyon alanında gerekli uygulamanın sağlanmasını da öngörüyor. Bunun için, Optik Radyasyon Yönetmeliği'nin yayımlanmasından sonra, bir projenin uygulamaya koyulması planlanıyor.

58. ÇALIŞANLAR PATLAYICI ORTAMLARDAKİ RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

AB mevzuatı, işverenleri, çalışanların patlayıcı ortamlardaki risklerden korunmasına yönelik belirli önlemler almakla yükümlü tutuyor. İlgili düzenleme, “patlayıcı ortam” ifadesini, “gaz, buhar, sis veya toz şeklindeki yanıcı maddelerin, atmosferik şartlar altında hava ile oluşturduğu, herhangi bir tutuşturucu kaynakla temas etmesi halinde tümüyle yanabilen karışımlar” olarak tanımlıyor. Düzenleme uyarınca, işverenlerin, patlayıcı ortamlar oluşmasını engellemeye yönelik önlemler almaları; bunun mümkün olmadığı durumlarda ise, patlayıcı

karışımların tutuşmasının engellenmesi ve olası bir patlamanın yaratacağı etkilerin azaltılmasına yönelik tedbirler almaları gerekiyor. İşverenler, iş yerlerinde, patlamadan korunmaya yönelik önlemlerin tanımlandığı sağlık/güvenlik belgeleri hazırlanmasını ve bu belgelerin düzenli aralıklarla güncellenmesini sağlamakla yükümlü tutuluyor. Patlama açısından riskli iş yerlerinde çalışanlara, patlamadan korunma konusunda eğitim verilmesi de, işverenlerin sorumluluğunda.

Patlayıcı ortamlardaki risklere karşı gerekli önlemlerin alınması, demir-çelik sanayii açısından da büyük önem

taşıyor. Örneğin, demir-çelik yapımı sırasında, endüstriyel fırınlarda, uçucu materyaller veya yakıtların tutuşması sonucu patlamalar yaşanabiliyor. Özellikle ateşleme ve kapama işlemleri, imalat aşamasında, patlama riski açısından en tehlikeli süreçler olarak değerlendiriliyor. Bu nedenle, gaz yakıtlı fırınlarda, kullanılmayan yakıtın birikmesi ve tutuşmasını engelleyecek önlemler alınması gerekiyor.

AB, patlayıcı ortamlarda kullanılması gereken ekipman ve koruma sistemlerini ise, ayrı bir direktif ile düzenliyor. Söz konusu Direktif, patlamadan korunmaya yönelik tüm ekipman ve sistemler için geçerli ortak yükümlülüklerin yanı sıra, yalnızca patlamayı tetikleyebilecek cihazları ilgilendiren özel kurallar da içeriyor. İlgili cihaz ve sistemlerin CE işareti taşıyabilmesi için izlenmesi gereken prosedürler de, aynı Direktif ile belirleniyor.

1999/92/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin, patlayıcı ortamlardaki potansiyel risklerden korunmasına ilişkin asgari yükümlülükleri belirleyen Direktif; 94/9/EC sayılı, Potansiyel patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipman ve koruma sistemleri ile ilgili üye devlet yasalarının yakınlaştırılmasına ilişkin Direktif

59. TÜRKİYE PATLAYICI ORTAMLARDAKİ RİSKLERDEN KORUNMAYA DAİR AB MEVZUATINA UYUMLU MU?

Çalışanların patlayıcı ortamlardaki potansiyel risklerden korunmasına ilişkin asgari yükümlülükleri belirleyen AB Direktifi, Aralık 2003'te yayımlanan "Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik" ile Türk mevzuatına aktarılmış bulunuyor. Yönetmelik, amaç, kapsam ve tanımların yanı sıra, işverene yüklediği sorumluluklar açısından da, ilgili AB Direktifi ile birebir örtüşüyor. Potansiyel patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipman ve koruma sistemlerine ilişkin AB Direktifi ise, Ekim 2002'de yayımlanan "Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile ilgili Yönetmelik" ile iç hukuka aktarılmış bulunuyor. Yönetmelik sayesinde, söz konusu

teçhizat ve sistemlerin piyasaya güvenli bir şekilde arz edilmesi için gözetilmesi gereken emniyet kuralları ve uygunluk değerlendirme prosedürleri, AB mevzuatı ile uyum içerisinde uygulanıyor.

60. SEKTÖR ÇALIŞANLARI ASBESTE MARUZİYETTEN NASIL KORUNUYOR?

Ateş ve ısıya dayanıklı özellikleri nedeniyle demir-çelik sektörü dahil birçok sanayi kolunda kullanılan asbest maddesine maruziyet, gerekli önlemler alınmadığı takdirde, çalışanların sağlık ve güvenliği açısından ciddi sorunlar yaratabiliyor. Örneğin, asbest içeren malzemeler zarar gördüklerinde, asbest liflerinin hava ile taşınarak solunması, liflerin bağışıklık sistemi tarafından dışarı atılmayacak şekilde akciğerlere yerleşmesine yol açabiliyor.

İlgili AB düzenlemesi, asbestin püskürtülerek kullanılmasını ve asbest içeren, yoğunluğu 1 gr/cm³'den az yalıtım veya ses yalıtımı malzemeleri ile çalışılmasını yasaklıyor. Ayrıca, asbestin çıkarılması, asbest ürünleri veya asbest ilave edilmiş ürünlerin üretimi ve işlenmesi sırasında, işçilerin asbest liflerine maruz kalabileceği işlere izin verilmiyor.

İlgili Direktif aynı zamanda, işverenleri, çalışanların maruz kaldığı havadaki asbest konsantrasyonunun, sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama (TWA) değerinin 0,1 lif/cm³'ü geçmemesini sağlamakla yükümlü kılıyor. İşçi ve işçi temsilcilerinin; asbest ile ilgili limit değerler, yapılması gereken ölçümler, uyulması gereken hijyen şartları, koruyucu ekipman ve giyim eşyası kullanımı ve asbeste maruziyeti en aza indirecek özel önlemler hakkında bilgilendirilmesi de işverenlerin sorumluluğunda.

Bunun yanı sıra, asbest veya asbest içeren malzemelere maruz kalınmasını gerektirecek herhangi bir faaliyette bulunmadan önce, özel bir risk değerlendirmesi yapmak gerekiyor. İlgili düzenleme, bu amaçla uygulanacak asbest ölç-

çüm yöntemine de açıklık getiriyor. Buna göre, ölçümlerde, uzunluğu 5 mikrometreden fazla, genişliği 3 mikrometreden az olan ve uzunluk/genişlik oranı 3/1'in üzerinde olan lifleri dikkate almak gerekiyor.

[2009/148/EC sayılı Çalışanların iş yerinde asbeste maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif](#)

61. TÜRKİYE ASBESTTEN KORUNMA KONUSUNDA AB'YE UYUMLU MU?

Türkiye, çalışanların iş yerinde asbeste maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin AB mevzuatına, Aralık 2003'te yayımlanan "Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik" ile uyum sağlamış bulunuyor. AB'nin, çalışanların asbestten korunması amacıyla, 1983, 1991 ve 2003 yıllarında kabul ettiği direktifler dikkate alınarak hazırlanan söz konusu Yönetmelik, 2009 yılında kabul edilen yeni AB Direktifi'nin, temel bir değişiklik getirmeksizin, konuya ilişkin 3 direktifi tek bir düzenlemede toplamak amacıyla hazırlanmış olması nedeniyle, bu alanda yeni bir uyum çalışmasına ihtiyaç duyulmuyor.

62. SEKTÖR ÇALIŞANLARI YÜK TAŞIMAYA BAĞLI RİSKLERDEN NASIL KORUNUYOR?

AB, başta bel incinmelerine yol açabilecek işler olmak üzere, elle yapılan yük taşıma işlemlerini belirli kurallara tâbi tutuyor. İlgili düzenleme, "elle yük taşıma işlerini" (manual handling of loads), "nitelikleri ya da olumsuz ergonomik koşullara bağlı nedenlerle, bel ve sırt incinmelerine yol açabilecek yüklerin, bir veya daha fazla işçi tarafından, kaldırılması, indirilmesi, itilmesi, çekilmesi, başka bir yere götürülmesi veya hareket ettirilmesi ya da bu işlerin yapılması yönünde fiziki destek sağlanması" şeklinde tanımlıyor.

Düzenleme uyarınca işverenlerin, öncelikle, organizasyonel önlemler ya da mekanik ekipman kullanımı gibi teknik yöntemlerle, işçilerin elle yük taşımalarına alternatif çözümler üretmeleri gerekiyor. Elle yük taşımamanın mutlaka gerekli ol-

duğu durumlarda ise, riskleri mümkün olduğunca azaltmak amacıyla, işlemlerin, düzenlemenin ekinde yer alan referanslar doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerekiyor. Söz konusu referanslar, belirli yüklerin özellikleri, taşıma işleminin gerçekleştirileceği iş ortamı, işlemin gerektirdiği fiziksel güç ve kişisel risk faktörlerine ilişkin çeşitli bilgiler içeriyor.

İlgili düzenleme uyarınca, işverenler, işçi ve/veya işçi temsilcilerine, taşınacak yük hakkında genel bilgiler vermekle yükümlü tutuluyor. Bunun yanı sıra, mümkün olan durumlarda, taşınacak yükün ağırlığı ve eksantrik bir şekilde doldurulan ambalajların en ağır tarafının ağırlık merkezi gibi daha spesifik bilgilerin de, işçi ve/veya işçi temsilcileri ile paylaşılması gerekiyor. Düzenleme, yüklerin hangi eşiğin aşılması halinde "çok ağır" olarak değerlendirilmesi gerektiği konusunda spesifik bir hüküm içermiyor. Bununla birlikte, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı, 20-25 kg eşiğini, bir kişi tarafından taşınması güç olan "çok ağır" yüklerin tanımlanmasında sınır değer olarak değerlendiriyor. Bu sınırı aşan yüklerin taşınması sırasında, bel incinmesi riski önemli ölçüde arttığından, alternatif taşıma yöntemlerine veya riski engelleyecek farklı önlemlere başvuruluyor.

Birçok sektörde olduğu gibi, demir-çelik sanayiinde de, ulaşılan yüksek makineleşme düzeyine rağmen, çalışanların büyük ve ağır nesnelere kaldırmaları gerekebiliyor. Bu tür işlemler, özellikle art arda veya uygunsuz bir şekilde yapılması halinde, ciddi kas ve iskelet tahribatlarına yol açabiliyor. Ortamın aşırı sıcak olması da, çalışanların performansını etkileyerek, bu tür riskleri önemli ölçüde artırıyor. Bu nedenle, ilgili AB düzenlemesinin gerektiği gibi uygulanması, demir-çelik sanayii çalışanlarının sağlık ve güvenliği açısından önem taşıyor.

[90/269/EEC sayılı, Özellikle bel ve sırt incinme riski arz eden elle taşıma işleri ile ilgili asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerine ilişkin Direktif](#)

63. YÜK TAŞIMAYA BAĞLI RİSKLERE İLİŞKİN TÜRK MEVZUATI AB'YE UYUMLU MU?

Elle taşıma işlerine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini düzenleyen AB Direktifi, Türk mevzuatına, Şubat 2004'te yayımlanan "Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği" ile aktarılmış bulunuyor. "Elle taşıma işlerinin" kapsamını Direktif ile uyumlu olarak tanımlayan Yönetmelik, bu işlerin yapıldığı yerlerin nasıl organize edilmesi gerektiğini ve konuya ilişkin risk faktörlerini de, AB'nin öngördüğü şekilde düzenliyor. Bu çerçevede, yük taşıma işlemlerine ilişkin genel ve bireysel risk faktörlerinin detayları, yönetmeliğin eklerinde açıklanıyor. Buna göre, ilgili AB Direktifi'nde de olduğu gibi, genel risk faktörleri, yükün özellikleri, fiziksel güç gereksinimi, çalışma ortamı ve işin gereklerine bağlı etkenlerden; bireysel risk faktörleri ise, işçinin kullandığı giysi, ayakkabı ve eşyalar, fiziksel özellikleri, bilgi düzeyi ve eğitimine bağlı unsurlardan oluşuyor.

64. DEMİR-ÇELİK İMALATHANELERİNDE NE TÜR EKİPMANLAR KULLANILMASI GEREKİYOR?

İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin Çerçeve Direktif, tüm işletmelerin, belirli bir hiyerarşi doğrultusunda, bazı koruma önlemleri almalarını gerektiriyor. Buna göre öncelikle, risklerin engellenmesi; daha sonra, engellenemeyen risklerin teknik yöntemlerle mümkün olduğunca azaltılması; gerektiğinde tüm işçileri kapsayan koruma önlemleri alınması ve onun da yeterli olmadığı durumlarda, kişisel korunma önlemlerine başvurulması gerekiyor.

Bu bağlamda, öncelikli olarak alınması gereken önlemlerin başında, risklerin, tüm işçiler için elimine edilmesini veya azaltılmasını sağlayacak teknik ekipmanların temini ve kullanımını geliyor. Spesifik olarak, hangi risklere karşı ne tür ekipmanlar kullanılacağına, risk değerlendirme çalışmaları doğrultusunda, işletmeler karar veriyor. Bununla birlikte, mevzuat uyarınca mutlaka kullanılması gereken belirli ekipmanlar da bulunuyor. Örneğin, iş yerlerindeki kanserojen ve mutajen maddelerin mutlaka kaynağında tahliye edilmesi,

bunun için lokal hava emme (local extraction) veya genel havalandırma sistemleri kullanılması gerekiyor. Çözücülerin (solvents) de benzer tahliye sistemleri ile iş ortamından dışarı atılması gerekiyor.

Risklerin, tüm işçilerin toplu halde korunmasını sağlayan teknik yöntemlerle veya iş organizasyonuna ilişkin önlem ve prosedürlerle engellenemediği ya da yeterince sınırlandırılmadığı durumlarda ise, çalışanlar, kişisel ekipmanlarla korunuyor. İşverenlerin, bu ekipmanları, çalışanlarına, ücretsiz olarak temin etmeleri gerekiyor. İlgili düzenleme, üye devletleri, kişisel korunma ekipmanlarının kullanımına ilişkin genel kuralların belirlenmesini sağlamakla yükümlü tutuyor. Bu kuralların, kişisel ekipman kullanımının hangi durumlarda zorunlu olduğuna açıklık getirecek; ancak, önceliğin toplu korunma önlemlerine verilmesini engellemeyecek şekilde belirlenmesi gerekiyor.

Düzenlemenin ekinde yer alan ekipman ve faaliyet listeleri, üye devletlere bu konuda rehberlik ediyor. Demir-çelik sanayiinde de, çalışanların, yaptıkları işin niteliğine göre, gü-rültüden korunma amaçlı ekipmanlar, başlıklar, yüz siperleri, gözlükler, eldivenler ve koruyucu solunum cihazları gibi belirli donanımlar kullanmaları gerekebiliyor. Örneğin, erimiş metal, kıvılcım ve aşındırıcı/korozif kimyasalların herhangi bir yanığa yol açmasını engellemek için, özellikle ayak ve bacakların özel ayakkabı ve kıyafetlerle korunması zorunluluğu bulunuyor.

2009/104/EC sayılı, İş ekipmanlarının iş yerlerinde çalışanlar tarafından kullanılmasına ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif; 89/656/EEC sayılı, Çalışanların iş yerlerinde kişisel korunma ekipmanları kullanımalarına ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif; 2004/37/EC sayılı, Çalışanların iş sırasında kanserojen ve mutajenlere maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif; 89/391/EEC sayılı, İş yerlerinde, çalışanların sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesine yönelik önlemler alınmasına ilişkin Çerçeve Direktif

65. TÜRKİYE KİŞSEL KORUNMA VE İŞ EKİPMANLARINA İLİŞKİN AB MEVZUATINA UYUMLU MU?

İş ekipmanları ve kişisel korunma ekipmanlarının kullanımı-na ilişkin AB direktifleri, Şubat 2004'te yayımlanan iki yönet-melik ile, Türk mevzuatına aktarılmış bulunuyor. Bunlardan biri, iş ekipmanlarına ilişkin genel kuralları ve iş ekipmanla-rının kontrolü, özel risk taşıyan ekipmanlar, iş sağlığı ve er-gonomi, işçilerin bilgilendirilmesi, eğitimi, görüşlerinin alın-ması ve katılımlarının sağlanması ile ilgili hükümleri ortaya koyan "İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği". Diğeri ise, işverenlerin, kişisel korun-ma ekipmanlarının değerlendirilmesi, seçimi, kullanımı ve işçilerin bu konularda bilgilendirilmesi ile ilgili yükümlülük-lerini düzenleyen "Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerin-de Kullanılması Hakkında Yönetmelik".

Bunun yanı sıra, AB mevzuatında olduğu gibi, çalışanların mekanik titreşim, gürültü, elle taşıma işleri, patlayıcı or-tamlar, kanserojen, mutajen ve kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına yönelik diğer iş sağlığı ve güvenliği düzenlemeleri de, mevcut risklere göre kullanılması gere-ken kişisel koruyucu donanımlara ilişkin spesifik hükümler içeriyor.

66. AB'İN YENİ ÜYELERİ, SEKTÖRÜ İLGİLENDİREN DÜZENLEMELERDE GEÇİŞ SÜRELERİ ALDILAR MI?

Geçiş süreleri, AB'ye yeni katılan ülkelerin veya bu ülkelerde faaliyet gösteren belirli sektör ya da işletmelerin; üyelik tari-hinde uyum sağlamakta zorlanacaklarını somut gerekçeler-le ortaya koydukları düzenleme veya düzenleme hükümler-ine, kademeli bir takvim doğrultusunda, üyelik sonrasında uyum sağlamalarına imkân veriyor. AB'ye son genişleme dalgasıyla 2004 ve 2007 yıllarında katılan 12 ülkenin mü-zakere deneyimleri incelendiğinde, söz konusu ülkelerin demir çelik sanayiine özel bazı geçiş sürelerinin yanı sıra, sektörün faaliyetlerini de ilgilendiren ve bu çalışma kapsa-mında ele alınan bazı yatay düzenlemelerde de geçiş süre-leri aldıkları görülüyor.

Bu bağlamda, "Rekabet" başlığı altında, çelik sanayiinin yeni-den yapılandırılmasını sağlayacak yatırımların gerçekleştirile-bilmesi için Çek Cumhuriyeti ve Polonya'ya 2006; Romanya ve Bulgaristan'a ise 2008 yılı sonuna kadar, **belirli koşullar altın-da devlet yardımları uygulanmasına ilişkin geçiş süreleri** tanındığı dikkat çekiyor. Detaylı ve somut bir takvim çerçeve-sinde düzenlenen söz konusu koşullar, Çek Cumhuriyeti'nde 3; Polonya'da 8; Romanya'da 6; Bulgaristan'da 1 şirkete sağ-lanan devlet yardımlarının, yalnızca yeniden yapılandırma planlarının amaçları doğrultusunda ve belirlenen tarihlere kadar sürdürülmesine izin veriyor. Söz konusu şirketlerin lis-tesi, ilgili ülkelerin AB'ye Katılım Antlaşması'nın Ek Protokolle-rinde yer alıyor. Bu şirketlerin, Ek Protokollerde listelenmeyen başka bir şirketle birleşmeleri ya da hisselerini devralmaları durumunda ise, devlet yardımlarından yararlanma hakkı yeni oluşan şirkete devredilemiyor. Her şirkete verilmesi planla-nan azami yardım miktarı ve şirketin yardımı kullanabileceği alanlar da Protokoller kapsamında düzenleniyor.

Elde edilen geçiş süreleri, 5. Genişleme kapsamında yer alan diğer ülkelere oranla daha geniş bir çelik sektörüne sahip olan Polonya açısından büyük önem taşıyor. Aldığı geçiş sü-re-sinin gereği olarak, üretim kapasitesinde 1 milyon tonun üze-rinde bir kesinti yapma taahhüdünde bulunan Polonya'da, 2002-2006 yılları arasında kesintiye bağlı olarak gerçekleşen istihdam kaybının 8.000 kişi civarında olduğu görülüyor. Bu rakam, sektördeki toplam istihdamın 1/6'sına karşılık geliyor. 2004 ve 2007 yıllarında AB üyesi olan ülkelerde, çelik sektö-ründeki yeniden yapılandırma programlarına bağlı olarak gerçekleşen yıllık kapasite kesintilerinin ise, toplamda 2 mil-yon tonu bulduğu dikkat çekiyor.

Yeniden yapılandırmanın olumsuz etkilerini telafi etmek amacıyla, Avrupa Parlamentosu tarafından 2003 yılında "Çe-lik Sektöründe Kriz Hakkında İlke Kararı" kabul edilmiş bulu-nuyor. Bu karar kapsamında, Avrupa Sosyal Fonu gibi yapısal araçların çelik işçilerinin mesleki eğitimine yönelik olarak kullanılabilmesi; üretimde kalite artırımını ve uzmanlaşmayı

teşvik etmek amacıyla mesleki eğitim ve hizmet içi eğitim planları hazırlanması; yeniden yapılandırma ve istihdam, çalışma şartları ve bölgesel kalkınma gibi alanlarda görülen sosyal etkiler için proaktif bir strateji geliştirilmesi gibi önlemler getiriliyor.

Katılım Antlaşmalarında, yeniden yapılandırma uygulamalarının serbest piyasa ekonomisi temelinde şeffaflık ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanıyor. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu ve Konsey'in, Katılım Antlaşmalarının ilgili protokollerinde yer alan devlet yardımlarını, katılım öncesi ve sonrasında gerçekleştirilmesi gereken kapasite kısıtlamalarını, yeniden yapılandırma uygulamalarının mali kapasitesini, yardımların miktar ve yoğunluk olarak belirtilen koşullara uygun olup olmadığını denetleme yetkisi bulunuyor.

Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun 6.12.2006 tarihinde, çelik sektöründe yeniden yapılandırmaya ilişkin devlet yardımlarını suistimal ettiği gerekçesiyle Polonya'da geçiş süresi alan sekiz şirketten biri hakkında başlattığı soruşturmada, "Polonya Çelik Sektörü Ulusal Yeniden Yapılandırma Programı" dahilinde 2002 ve 2003 yılları için toplam 50 milyon € devlet yardımı alan söz konusu şirketin, 2003 ve 2004 yıllarında programı tam olarak uygulamadığını; 2005 yılında şirketin bir başka firmaya devrinden sonra ise program kapsamında yer alan yatırım projelerinin çoğundan vazgeçilerek, farklı bir yatırım stratejisi uygulanmaya başlandığının saptaması üzerine, Aralık 2007'de aldığı bir karar uyarınca, ilgili şirketin 2,9 milyon € tutarındaki yardımı, Polonya Hükümeti'ne iade etmesi hükmüne bağlanmış bulunuyor.

Bunun yanı sıra, çelik sanayii için vergi indirimleri şeklinde sağlanan devlet yardımlarının da, geçiş sürelerine konu olabileceği görülüyor. Örneğin, Slovakya'nın, çelik sanayiinde faaliyet gösteren bir işletmeye tanıdığı **kurumlar vergisi**

muafiyetini, belirli şartlar altında, 2009 mali yılı sonuna kadar sürdürmesine izin verildiği dikkat çekiyor. Söz konusu şartlar, faydalanıcı işletmenin, yassı ürün üretimi ve satışlarını 2001 yılına referansla belirlenecek tavan değerlerle sınırlandırması, ürün grubu çeşitliliğini daha fazla genişletmemesi, yararlandığı toplam yardım miktarının 500 milyon doları aşmaması ve özelleştirme sözleşmesinin istihdam düzeylerinin korunmasına dair hükümlerine uyması gibi koşullar içeriyor.

Benzer şekilde, GKRY'nin, belirli işletmelere sağladığı gelir vergisi avantajlarını 31 Aralık 2005'e kadar sürdürmek; Macaristan'ın, 1 Ocak 2003'ten önce tanıdığı **kurumlar vergisi avantajlarını**, işletmelerin yapısına göre değişen takvimler (KOBİ'ler için 31 Aralık 2011'e kadar) doğrultusunda bir süre daha uygulamak; Malta'nın, 30 Kasım 2000'e kadar tanıdığı kurumlar vergisi muafiyetlerini bir süre daha (KOBİ'ler için 31 Aralık 2011'e kadar) muhafaza etmek; Polonya'nın ise, 1 Ocak 2001'e kadar tanıdığı kurumlar vergisi muafiyetlerini belirli takvimler doğrultusunda (küçük işletmeler için 31 Aralık 2011, orta büyüklükteki işletmeler için 31 Aralık 2010'a kadar) sürdürmek için geçiş sürelerinden yararlandığı dikkat çekiyor.

Yatay mevzuat hükümleri arasında ise geçiş sürelerine en fazla konu olan düzenlemelerin başında çevre ile ilgili konular geliyor. Bunlardan biri de yeni üyelerin 2005'den 2017'ye kadar değişen sürelerle geçiş dönemi aldıkları **Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Direktif**. Söz konusu düzenleme ile ilgili olarak Letonya, tehlikeli atıkların; Polonya tehlikesiz atıklar ve sıvı atıkların; Romanya ve Bulgaristan tehlikeli, tehlikesiz ve sıvı atıkların geçici depolanması ile ilgili yükümlülüklerle uyum konusunda geçiş süreleri almış bulunuyor.

Atıkların Yakılmasına ilişkin 2000/76/EC sayılı Direktif'e uyum konusunda da Macaristan, Slovakya ve Romanya'nın, düzenleme kapsamında yer alan ve tesislerin yerine getirmekle yükümlü olduğu emisyon sınır değerleri ve teknik gerekliliklere uyum için 2005'in ikinci yarısından 2009'a kadar değişen dönemlerde geçiş süreleri elde ettikleri görülüyor. Benzer şekilde, **2001/80/EC sayılı, Büyük Yakma Tesislerinden Havaya Yayılan Bazı Kirlenici Emisyonların Sınırlanırılmasına İlişkin Direktif'e** uyum doğrultusunda, Çek Cumhuriyeti, Estonya, GKRY, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya, Bulgaristan ve Romanya'ya 31.12.2004

tarihinden 31.12.2017 tarihine kadar, tesisten tesise değişen geçiş süreleri tanınmış ve söz konusu ülkelerin yerine getirmeleri gereken ara hedefler belirlenmiş bulunuyor.

Su Ortamlarına Deşarj Edilen Tehlikeli Maddelerden Kaynaklanan Kirliliğe İlişkin 76/464/EEC sayılı AB Direktifi'nin "Liste 1 maddeleri" için limit değerler ve kalite hedefleri belirleyen direktifler de, yeni üyelere geçiş süreleri tanınan düzenlemeler arasında yer alıyor. Malta, Polonya, Slovakya ve Romanya'ya, söz konusu düzenlemeler kapsamındaki bazı maddelerin deşarji konusunda, 5 aydan 44 aya kadar değişen geçiş süreleri tanındığı görülüyor.

İş sağlığı ve güvenliği konusunda da, yeni üyelerin geçiş sürelerinden faydalandığı bazı düzenlemeler bulunuyor. Örneğin Letonya'nın, **İş Yerlerindeki Asgari Sağlık ve Güvenlik Şartlarını düzenleyen 89/654/EEC sayılı Direktif** için, 27 Mart 2002'den önce faaliyete geçen işletmelerle sınırlı olmak kaydıyla, 8 aylık bir geçiş süresinden yararlandığı dikkat çekiyor.

İş Araç Gereçlerinin İşyerinde Çalışanlar Tarafından Kullanılması İçin Asgari Güvenlik ve Sağlık Gereklileri hakkında 89/655/EEC sayılı Direktif'e uyum konusunda ise, Letonya ve Polonya'nın 31.12.2002 tarihinden önce, Malta'nın ise katılım tarihinde kullanımda olan iş araç gereçleri için 2 ile 19 ay arasında değişen geçiş süreleri aldıkları görülüyor. AB'nin Slovenya'ya tanıdığı 20 aylık bir başka geçiş süresi ise, çalışanları, kimyasal maddeler, gürültü ve biyolojik etkenlere maruz kalma ile ilgili risklerden koruyan çeşitli düzenlemeleri kapsıyor. Slovenya, **çalışanların kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin 91/322/EEC, 98/24/EC ve 2000/39/EC sayılı Direktiflere** uyum sağlamak için geçiş süreleri olarak, her üç direktifi de, üyelik tarihi olan 1 Mayıs 2004 yerine, 31 Aralık 2005 itibarıyla uygulamaya başlamış bulunuyor.

AB MEVZUATI

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu Kuran Antlaşma
- Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Arasında, "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu Kuran Antlaşma'nın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Ticareti ile ilgili Anlaşma (Türkiye-AKÇT Serbest Ticaret Anlaşması)
- Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye Katılım Antlaşması, 21 Haziran 2005
- Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovenya ve Slovakya'nın AB'ye Katılım Antlaşması, 23 Eylül 2003
- 2002/C70/04 sayılı, Büyük yatırım projelerine yönelik bölgesel yardımlara ilişkin çok-sektörlü çerçeveyi ortaya koyan Tebliğ
- 2002/C 70/05 sayılı, Çelik sektörüne yönelik kurtarma, yeniden yapılanma ve kapatma yardımları Tebliği
- 2002/C152/03 sayılı, AKÇT Antlaşması'nın sona ermesinin rekabet açısından doğurduğu sonuçlara ilişkin Komisyon Tebliği
- 2008/C82/01 sayılı, Çevre korumasına yönelik devlet

yardımlarına ilişkin Kılavuz İlkeler

- 2006/C323/01 sayılı, Ar-ge ve inovasyona yönelik devlet yardımlarına ilişkin Topluluk Çerçevesi
- 800/2008/EC sayılı, Ortak Pazar ile uyumlu yardım türlerine ilişkin Genel Blok Muafiyetleri Tüzüğü
- 98/2006/EC sayılı, "De minimis" yardımlar Tüzüğü
- 2009/C188/01 sayılı, Eğitime yönelik devlet yardımlarının uygunluk analiz kriterlerine ilişkin Tebliğ
- 2009/C188/02 sayılı, Dezavantajlı ve engelli çalışanların istihdamına yönelik devlet yardımlarının uygunluk analiz kriterlerine ilişkin Tebliğ
- 1225/2009/EC sayılı, AB üyesi olmayan ülkelere yapılan dumpingli ithalattan korunmaya ilişkin Tüzük
- 597/2009/EC sayılı, AB üyesi olmayan ülkelere yapılan sübvansiyonlu ithalattan korunmaya ilişkin Tüzük
- 260/2009/EC sayılı, Ortak ithalat kuralları Tüzüğü
- 625/2009/EC sayılı, Bazı üçüncü ülkelere yapılan ithalata ilişkin ortak kuralları Tüzüğü
- 115/2012/EC sayılı, Hindistan menşeli bazı paslanmaz çelik bağlantı elemanı ve parçalarının ithalatına telafi edici vergi uygulanmasına ilişkin Tüzük

- 405/2011/EC sayılı, Hindistan menşeli paslanmaz çelik çubuk ithalatına yönelik telafi edici önlemlere ilişkin Tüzük
- 1907/2006/EC sayılı, Kimyasalların Kayıt Altına Alınması, Değerlendirilmesi, İzne Tabii Tutulması ve Sınırlandırılmasına İlişkin Tüzük (REACH)
- 1272/2008/EC sayılı, Maddelerin ve karışımların sınıflandırılması, etiketlenmesi ve ambalajlanmasına ilişkin Tüzük
- 2008/1/EC sayılı, Entegre kirliliğin önlenmesi ve kontrolüne ilişkin Direktif
- 166/2006/EC sayılı, Avrupa Kirleticisi Salım ve Taşınım Kayıt Sistemi'nin oluşturulmasına ilişkin Tüzük
- 2010/75/EU sayılı, Endüstriyel emisyonlar Direktifi
- C(2012)903 sayılı, 2010/75/EU sayılı Endüstriyel emisyonlar Direktifi doğrultusunda, demir çelik sanayiine yönelik mevcut en iyi teknikleri (BAT) belirleyen Karar
- 2008/50/EC sayılı, Ortam hava kalitesine ve Avrupa için daha temiz bir hava oluşturulmasına ilişkin Direktif
- 2004/107/EC sayılı, Ortam havasındaki arsenik, kadmiyum, cıva, nikel ve polisiklik aromatik hidrokarbonlara ilişkin Direktif
- 2001/81/EC sayılı, Atmosferi kirleten belirli maddeler için ulusal emisyon tavan değerlerine ilişkin Direktif
- 1999/13/EC sayılı, Bazı faaliyetlerde ve tesislerde organik çözücü kullanılması sonucu oluşan uçucu organik bileşen emisyonlarının sınırlandırılmasına İlişkin Direktif
- 2002/358/EC sayılı, Avrupa Topluluğu adına Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kyoto Protokolü'nün onaylanmasına ve bundan doğan ortak yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin Karar
- 2003/87/EC sayılı, Sera gazı emisyonu ticaretine izin veren bir sistem oluşturulmasına ilişkin Direktif
- 2007/589/EC sayılı, Sera gazı emisyonu ticaretine izin veren bir sistem oluşturulmasına ilişkin 2003/87/EC sayılı Direktif kapsamında, sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve raporlanmasına yönelik bir rehber oluşturan Karar
- 2001/80/EC sayılı, Büyük yakma tesislerinden havaya yayılan bazı kirleticisi emisyonlarının sınırlandırılmasına ilişkin Direktif
- 96/82/EC sayılı, Tehlikeli maddeler içeren büyük kaza risklerinin kontrolüne ilişkin Direktif
- 2011/92/EU sayılı, Bazı kamu ve özel sektör projelerinin çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesine ilişkin Direktif (ÇED Direktifi)
- 1221/2009/EC sayılı, Gönüllü Eko-yönetim ve Denetim Planı'na İlişkin Tüzük
- 75/442/EEC sayılı, Atık Çerçeve Direktifi
- 2008/98/EC sayılı, Atıklara ilişkin Direktif
- 2000/532/EC sayılı, Atık listesinin oluşturulmasına ilişkin Karar
- 1999/31/EC sayılı, Atıkların depolanmasına ilişkin Direktif
- 2000/76/EC sayılı, Atıkların yakılmasına ilişkin Direktif
- 2000/60/EC sayılı, Su politikasına ilişkin çerçeveyi oluşturan Direktif
- 2006/11/EC sayılı, Su ortamlarına boşaltılan bazı tehlikeli maddeler nedeniyle oluşan kirliliğe ilişkin Direktif
- 89/391/EEC sayılı, İş yerlerinde, çalışanların sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesine yönelik önlemler alınmasına ilişkin Çerçeve Direktif
- 2002/44/EC sayılı, Çalışanların, titreşimden kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif
- 2003/10/EC sayılı, Çalışanların gürültüden kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif
- 90/269/EEC sayılı, Özellikle bel ve sırt incinme riski arz eden elle taşıma işleri ile ilgili asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerine ilişkin Direktif
- 98/24/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin iş yerindeki kimyasal maddelere bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif
- 91/322/EEC, 2000/39/EC, 2006/15/EC sayılı, Gösterge niteliğinde sınır değerler belirleyen Direktifler
- 2004/37/EC sayılı, Çalışanların iş sırasında kanserojen ve mutajenlere maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif
- 2006/25/EC sayılı, Çalışanların yapay optik radyasyondan kaynaklanan risklere maruziyetine ilişkin asgari sağlık ve güvenlik şartlarını belirleyen Direktif
- 2004/40/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliklerinin

elektromanyetik alan maruziyetinden kaynaklanan risklere karşı korunmasına ilişkin Direktif

- 1999/92/EC sayılı, Çalışanların sağlık ve güvenliğinin, patlayıcı ortamlardaki potansiyel risklerden korunmasına ilişkin asgari yükümlülükleri belirleyen Direktif;
- 94/9/EC sayılı, Potansiyel patlayıcı ortamlarda kullanılan ekipman ve koruma sistemleri ile ilgili üye devlet yasalarının yakınlaştırılmasına ilişkin Direktif
- 2009/104/EC sayılı, İş ekipmanlarının iş yerlerinde çalışanlar tarafından kullanılmasına ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif
- 89/656/EEC sayılı, Çalışanların iş yerlerinde kişisel korunma ekipmanları kullanmalarına ilişkin asgari sağlık ve güvenlik yükümlülüklerini belirleyen Direktif
- 2009/148/EC sayılı, çalışanların iş yerinde asbeste maruz kalmaya bağlı risklerden korunmasına ilişkin Direktif
- COM(2010) 781 sayılı, Tehlikeli maddeler içeren büyük kaza risklerinin kontrolüne ilişkin Direktif Teklifi

TÜRK MEVZUATI

- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun, 1 Temmuz 1989 tarih ve 20212 sayılı Resmi Gazete
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar, 30 Ekim 1999 tarih ve 23861 sayılı Resmi Gazete
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik, 30 Ekim 1999 tarih ve 23861 sayılı Resmi Gazete
- İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ, 30 Ocak 2008 tarih ve 26772 sayılı Resmi Gazete
- Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmelik, 26 Aralık 2008 tarih ve 27092 mükerrer sayılı Resmi Gazete
- Bazı Tehlikeli Maddelerin, Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Hakkında Yönetmelik; 26 Aralık 2008 tarih ve 27092 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete
- Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik; 26 Aralık 2008 tarih ve 27092 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete

- Tehlikeli Maddeler ve Müstahzarlara İlişkin Güvenlik Bilgi Formlarının Hazırlanması ve Dağıtılması Hakkında Yönetmelik; 26 Aralık 2008 tarih ve 27092 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 16 Haziran 2012 tarih ve 28325 sayılı Resmi Gazete
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, 03 Temmuz 2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete
- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği, 06 Haziran 2008 ve 26898 sayılı Resmi Gazete
- Sera Gazı Emisyonlarının Takibi (İzlenmesi, Doğrulanması ve Raporlanması) Hakkında Yönetmelik 25 Nisan 2012 tarih ve 28274 sayılı Resmi Gazete
- Büyük Yakma Tesisleri Yönetmeliği, 8 Haziran 2010 tarih ve 27606 sayılı Resmi Gazete
- Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik, 18 Ağustos 2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazete
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, 16 Aralık 2003 tarih ve 25318 sayılı Resmi Gazete
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik, 16 Aralık 2004 tarih ve 25672 sayılı Resmi Gazete
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, 17 Temmuz 2008 tarih ve 26939 sayılı Resmi Gazete
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapan Yönetmelik, 30 Haziran 2011 tarih ve 27980 sayılı Resmi Gazete
- Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik, 5 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete
- Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, 31 Aralık 2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi Gazete
- Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik, 07 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete
- Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği, 26 Kasım 2005 tarih ve 26005 sayılı Resmi Gazete

- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 30 Haziran 2012 tarih ve 28339 sayılı Resmî Gazete
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, 11 Şubat 2004 tarih ve 25370 sayılı Resmî Gazete
- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik, 11 Şubat 2004 tarih ve 25370 sayılı Resmî Gazete
- Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği, 11 Şubat 2004 tarih ve 25370 sayılı Resmî Gazete
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı Resmî Gazete
- Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı Resmî Gazete
- Titreşim Yönetmeliği, 23 Aralık 2003 tarih ve 25325 sayılı Resmî Gazete
- Gürültü Yönetmeliği, 23 Aralık 2003 tarih ve 25325 sayılı Resmî Gazete
- Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik, 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı Resmî Gazete
- Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler ile ilgili Yönetmelik, 27 Ekim 2002 tarih ve 24919 sayılı Resmî Gazete
- Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı Resmî Gazete

DiĞER BELGELER

- Almanya Federal Çevre Ajansı (Umweltbundesamt) "Kümeleştirme-Örnek Olay Çalışması Nihai Raporu", Mart 2008
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, "Türkiye'nin Katılım Süreci İçin AB Stratejisi, 2010-2011 Eylem Planı", Mart 2010
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, Aralık 2008
- Avrupa Demir Çelik Sanayileri Konfederasyonu (EUROFER), "2010 Yıllık Raporu", 2011
- Avrupa Demir Çelik Sanayileri Konfederasyonu (EUROFER),

- "Ekonomi ve Çelik Pazarı'nın Görünümü 2012-2013 Raporu", Mayıs 2012
- Avrupa Demir Çelik Sanayileri Konfederasyonu (EUROFER), "REACH'in AB Çelik Sanayiinde Uygulanması", Ekim 2008
- Avrupa Demir Çelik Sanayileri Konfederasyonu (EUROFER), "REACH-Çelik Sektörü Rehberi", Eylül 2009
- Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA), "CLP Hakkında Sıkça Sorulan Sorular", Kasım 2009
- Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA), "REACH-Eşyalar İçindeki Maddelere İlişkin Yükümlülükler", Haziran 2009
- Avrupa Komisyonu, "AB'nin Anti-Damping, Anti-Sübvansiyon ve Korunma Faaliyetlerine İlişkin 29. Yıllık Rapor (2010)", 16 Şubat 2012
- Avrupa Komisyonu, Avrupa Kirletici Salım ve Taşınım Kayıt Sistemi'nin Uygulanışına İlişkin Rehber, Mayıs 2006
- Avrupa Komisyonu, Çevre Genel Müdürlüğü, "İklim Değişikliğine Karşı AB Eylemi – Emisyon Ticaret Sistemi", 2009
- Avrupa Komisyonu, Çevre Genel Müdürlüğü, "Çevre Politikasının Sektörel Maliyetleri", Aralık 2007
- Avrupa Komisyonu, "Demir ve Çelik Üretiminde Mevcut En İyi Teknikler Referans Dokümanı-IPPC"
- Avrupa Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, "Avrupa Çelik Sanayii İçin Sürdürülebilir Eğitim Modülü", 2012
- Avrupa Komisyonu, Emisyon Ticaret Sistemi ve Ulusal Dağıtım Planlarına İlişkin Soru-Cevap Dokümanı, Mart 2005
- Avrupa Komisyonu, Endüstriyel Emisyonlara İlişkin taslak AB Direktifi hakkında Soru-Cevap Dokümanı, Aralık 2007
- Avrupa Komisyonu, "Organik Solventlerin Kullanımı ile Yapılan Yüzey İşlemlerindeki Mevcut En İyi Teknikler Referans Dokümanı", Ağustos 2007
- Avrupa Komisyonu Ortak Araştırmalar Merkezi, Avrupa EKÖK Bürosu, "Referans Belgeler", 2006-2010
- Avrupa Komisyonu, Ortak Araştırmalar Merkezi, "Demir ve Çelik Hurdalara Yönelik Ömrünü Tamamlamış Atık Kriterleri", 2010
- Avrupa Komisyonu, Sanayi ve İşletme Genel Müdürlüğü, "Avrupa Çelik Sektörünün Rekabet Edebilirliği Raporu", Ağustos 2008

- Avrupa Komisyonu, Uçucu Organik Bileşen Emisyonlarının Azaltılmasına İlişkin Sektörel Rehberler, 2009
- Avrupa Komisyonu, 2011 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, Kasım 2011
- Dr. Yakup Karaaslan, "Su Kalitesi Yönetimi Dairesi Başkanlığı Faaliyetleri", Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Su Kalitesi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, Mart 2012
- A. Yavuz YÜCEKUTLU, "Türkiye'de VOC Direktifleri Uyumlaştırma Çalışmaları: Takvim ve Planlama", Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, 2010
- A. Yavuz YÜCEKUTLU & A. Teoman Salanan, "Elektrikli Ark Ocaklı Demir Çelik Fabrikalarında Mevcut En İyi Tekniklerin Emisyon Azaltılmasında ve Hava Kalitesinin Korunmasında Kullanılması" Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Haziran 2011
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, "Sektörel Sera Gazı Azaltım Potansiyelleri ve Maliyetleri Projesi", Ocak 2009
- Eurostat, NACE Rev. 2, 2008
- Indira Gandhi Govt. Medical College, "Demir-Çelik Sanayii Çalışanlarında Hipertansiyon ve İşitme Sorunları", 2006
- Kemal Dağ, "Büyük Endüstriyel Kazalarla İlgili Türkiye'deki Uyumlaştırma ve Uygulama Çalışmaları", Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü-Kimyasallar Yönetimi Dairesi Başkanlığı, 2009
- Kemal Dağ, "Kimyasalların Yönetimi ve Uygulamalar", Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü-Kimyasallar Yönetimi Dairesi Başkanlığı
- Mehrali Ecer, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, İklim Değişikliği Dairesi Başkanlığı, "İklim Değişikliği ve Emisyon Ticareti Mekanizmaları" -"Uluslararası Karbon Ticareti ve Türkiye'nin Uyumunu" Paneli, Haziran 2010
- Dr. Mustafa Şahin, "Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Türkiye", Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Şubat 2009
- Dr. Mustafa Şahin, "Hava Kalitesi Yönetimi", Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Şubat 2011
- Orhan Dokumacı, "Türkiye'de Hava Kalitesi Yönetimi ve Değerlendirmesi" Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Hava Kalitesi Değerlendirme Şube Müdürlüğü; Kasım 2011
- ÖKOPOL, "Gözden Geçirilmiş Avrupa Atık Listesi Nihai Raporu", Kasım 2008
- REC Türkiye, "Avrupa Birliği Çevre Mevzuatı" yayınları, Kasım 2010
- Sabancı Üniversitesi, "Demir-Çelik Sektörü-Rekabet Gücü Raporu", Kasım 2011
- T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Sanayi Genel Müdürlüğü, Sektörel Raporlar ve Analizler Serisi, "Demir Çelik Sektörü Raporu-2012/1", 2012
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, "ÇED El Kitabı", Ocak 2009
- T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, "Temiz Hava Eylem Planı (2010-2013)", Nisan 2010
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, "Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Stratejik Eylem Planı (2012-2023)", 2012
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Türkiye'nin Hava Kirliliği ve İklim Değişikliği Sorunlarına Sağlık Açısından Yaklaşım", Eylül 2010
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, "Türkiye Sanayi Strateji Belgesi 2011-2014- AB Üyeliğine Doğru", Aralık 2010
- TEPAV, "Pilot Etki Analizi Çalışması-Termik Santrallerde AB Büyük Yakma Tesisleri Direktifine Uyum", Nisan 2008
- Türkiye Demir Çelik Üreticileri Derneği (DÇÜD), Aylık Değerlendirmeler, 2011
- Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği (TÜDÖKSAD), "Türkiye Döküm Sanayii-2011 Yılına Girerken Mevcut Durum", Mart 2011
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), "Demir-Çelik Sanayinde Sağlık ve Güvenlik Uygulama Kuralları", 2005
- Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC), "Ticaret Haritaları-2011"

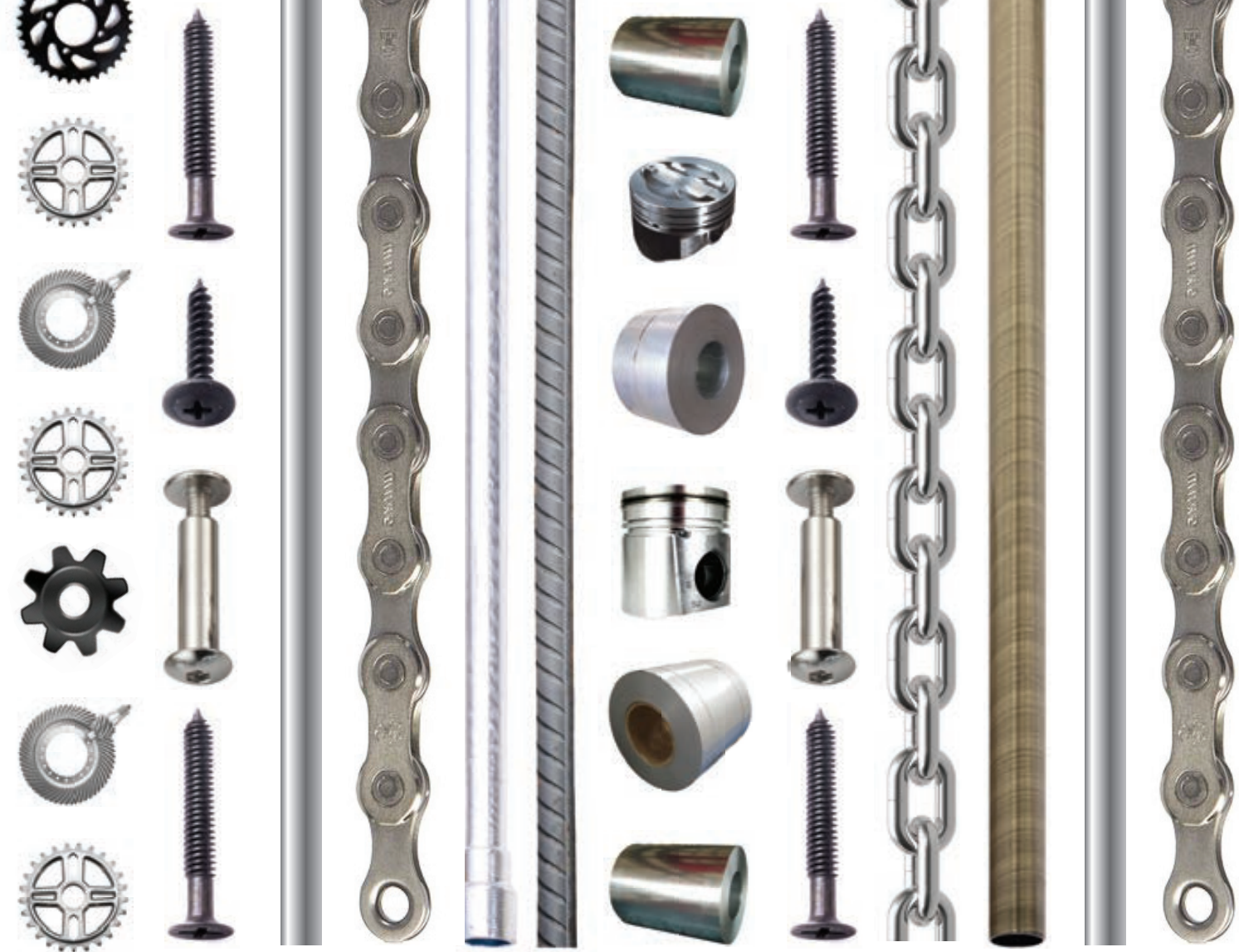
Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul

Avrupa İşletmeler Ağı Avrupa Komisyonu tarafından işletmelere AB mevzuatı, dış ticaret ve teknoloji alanında hizmet vermek üzere kurulan merkezlerde oluşuyor. **53 ülkede, 600 kuruluş** bünyesinde faaliyet gösteren merkezlerde **3000'e yakın uzman**; AB mevzuatı, politikaları, hibeleri, kredileri ve ihalelerine ilişkin bilgi sağlıyor, firmalara yeni pazarlar ve ticari işbirliği fırsatları bulmalarına yardımcı oluyor ve yeni teknolojilere ulaşmaları ve kendi teknolojilerini geliştirmeleri konusunda destek veriyor.

İstanbul Sanayi Odası bünyesinde faaliyet gösteren **Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi**, KOSGEB Boğaziçi Hizmet Merkezi, KOSGEB İstanbul Anadolu Yakası Hizmet Merkezi ve Sabancı Üniversitesi ortaklığı ve Trakya Bölgesi'nde bulunan 4 irtibat ofisi ile İstanbul ve Trakya Bölgesi'ndeki firmalara hizmet veriyor.

Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi işletmeleri, AB mevzuatı, mali yardım ve kredileri, AB'ye ihracatta uyulması gereken kurallar ve merkezlerin faaliyet gösterdiği 52 ülkede ortak arayışı konusunda bilgilendirirken, diğer yandan AB'nin AR-GE destekleri, 7. Çerçeve Programı ve teknoloji transferi konularında işletmelere destek sağlıyor.

Avrupa İşletmeler Ağı İstanbul Merkezi'nin ücretsiz danışmanlık hizmetlerinden faydalanmak ve etkinliklerinde yer almak için www.aia-istanbul.org adresine üye olabilirsiniz.

2 7 1 4 5 3 3 2 5 8 1 5 8 7 3 4 9 0 1 4 0 0 2 5 4 7 8 6 9

www.aia-istanbul.org

KOSGEB İstanbul Boğaziçi Hizmet Merkezi
 Gürsel Mh. Erzincan Sk. Leblebici İş Mrk.
 No:18 K:1 Kağıthane İstanbul
 T : +90 212 287 45 86 (dahili:1114)
 F : +90 212 287 45 93
www.tekmer.bound.edu.tr

KOSGEB İstanbul Anadolu Yakası Hizmet Merkezi
 İMES San. Sit. C Blok 308. Sok. No. 46
 Y.Dudullu - 34776 İstanbul
 T : +90 216 313 10 91
 F : +90 216 364 81 54
www.imes.kosgeb.gov.tr

İSTANBUL SANAYİ ODASI
 Meşrutiyet Caddesi No. 62
 Tepebaşı - 34430 İstanbul
 T : +90 212 292 21 57
 F : +90 212 293 55 65
www.iso.org.tr

SABANCI ÜNİVERSİTESİ
 Orhanlı Tuzla
 34956 İstanbul
 T : +90 216 483 96 48
 F : +90 216 483 91 18
www.sabanciuniv.edu

